

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

UKONČENÍ STADIA PROVĚŘOVÁNÍ V TRESTNÍM ŘÍZENÍ

Plzeň, 2022

Mgr. Jiří Slovák

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Mgr. Jiří SLOVÁK**
Osobní číslo: **R18M0377P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Ukončení stadia prověřování v trestním řízení**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Zásady pro vypracování

ÚVOD

1. Trestní řízení a jeho stadia
2. Stádium prověřování a jeho význam v trestním řízení
3. Postupy a dokazování ve stádiu prověřování
4. Způsoby ukončení stadia prověřování

ZÁVĚR

Seznam doporučené literatury:

- CÍSAŘOVÁ, D., J. FENYK, T. GŘIVNA a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Aspi, 2008, 824 s. ISBN 978-80-7357-348-5.
- Chmelík, J. a kol.: Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. str. 509. ISBN 978-80-7380488-6.
- Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2006. str. 532. ISBN 80-86898-69-9.
- CHMELÍK, Jan. Rukověť trestního práva hmotného a procesního: učební pomůcka ke studiu trestního práva. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. 279 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-778-2.

- CHMELÍK, Jan a BRUNA, Eduard. Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty. První vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s., 2018. 225 stran. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0.
- NOVOTNÝ, František a kolektiv, Trestní právo hmotné. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 379 s. ISBN 978-80-7380-083-3.
- NOVOTNÝ, František, RŮŽIČKA, Miroslav a kolektiv, Trestní kodexy, Trestní zákon, trestní řád a související předpisy (komentář) 2. vydání Praha: EUROUNION, s.r.o. Praha, 2002. ISBN 80-7317-009-4.
- NOVOTNÝ, František a kolektiv, Trestní zákoník 2010. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2010. ISBN 978-80-7317-084-4.
- NOVOTNÝ, F. a kol. Praktikum Trestní právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 294 s. ISBN 80-86898-74-1.
- NOVOTNÝ, O., VANDUCHOVÁ, M. a kol. Trestní právo hmotné I. Obecná část. Praha: ASPI, a.s., 2007, s 556. ISBN 978-80-7357-261-7.
- GRŮVNA, T. Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné části. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 244. ISBN 978-80-7357-260-0.
- SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D., VANDUCHOVÁ, M. Systém českého trestního práva, Praha: Nakladatelství Novatrix, s.r.o., 2009, ISBN 978-80-254-4033-9.
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, 1303 s. ISBN 978-80-7400-109-3.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.**

Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 8. srpna 2022

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Ukončení stadia prověřování v trestním řízení zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 2022

Mgr. Jiří Slovák

Poděkování:

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucímu své diplomové práci Doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D. za odborné vedení, poskytnuté konzultace, i za podnětné připomínky a cenné rady při zpracování mé diplomové práce.

Poděkování bych chtěl na tomto místě vyjádřit i své manželce Petře, která mi byla po celou dobu studia pevnou oporou.

Poděkování patří i Mgr. Šimonu Baliharovi za to, že ve mě vzbudil myšlenku dále se vzdělávat a prohlubovat své právní vědomí právě na Právnické fakultě Západočeské univerzity.

Seznam použitých zkratk

Právní předpisy

EÚLP	sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících
MPOPP	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Vyhlášen ve Sbírce zákonů pod částkou č. 23/1976 Sb., vydanou dne: 13.10.1976 jako Vyhláška č. 120/1976 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech.
Úst	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění
LPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění
OSŘ	zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění
PolČR	zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění
PřesZ	zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v platném znění
ZoNPř	zák. č. 251/2016 Sb, o některých přestupcích, v platném znění
SpŘ	zák. č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád), v platném znění
StZast	zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění
ToPo	zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění
TrŘ	zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění
TrZ	zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
ZSM	zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákon (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v platném znění
ObTrČ	zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), v platném znění

ZnalZ

zák. č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích
a znaleckých ústavech, v platném znění

Zkratky použité při citaci

NS

Nejvyšší soud

ÚS

Ústavní soud

OČTŘ

orgány činné v trestním řízení

OSPOD

orgán sociálně-právní ochrany dětí

Obsah

Úvod	1
1 Trestní řízení a jeho stádia	3
1.1 Účel trestního řízení	3
1.2 Stadia trestního řízení	4
1.2.1 Stadium před zahájením úkonů trestního řízení	6
1.2.2 Přípravné řízení	8
1.2.2.1 Stadium prověřování	9
1.2.2.2 Stadium vyšetřování	10
1.2.2.3 Rozšířené vyšetřování	12
1.2.2.4 Zkrácené přípravné řízení	13
1.2.3 Předběžné projednání obžaloby	14
1.2.4 Hlavní líčení	15
1.2.5 Opravné řízení	16
1.2.6 Vykonávací řízení	18
2 Stadium prověřování a jeho význam v trestním řízení	20
2.1 Stadium prověřování	20
2.2 Účel, funkce a předmět stadia prověřování	20
2.3 Základní zásady trestního řízení a jejich uplatňování ve stadiu prověřování v ústavněprávních konsekvencích	21
2.4 Subjekty trestního řízení ve vztahu ke stadiu prověřování	39
2.4.1 Orgány činné v trestním řízení	40
3 Průběh stadia prověřování	45
3.1 Zahájení přípravného řízení	45
3.2 Úkony prováděné ve stadiu prověřování	46
3.2.1 Vyžadování vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů	47
3.2.2 Vyžadování odborného vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky	51
3.2.3 Obstarávání potřebných podkladů, zejména spisů a jiných písemných materiálů	52
3.2.4 Provádění ohledání věci a místa činu	53
3.2.5 Vyžadování provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu	54
3.2.6 Pořizování zvukových a obrazových záznamů osob, snímání daktyloskopických otisků, provádění prohlídky těla a jeho zevního měření .	54
3.2.7 Zadržení osoby podezřelé	55
3.2.8 Za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená	56

3.2.9	Způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení.....	57
3.2.10	Jiné úkony prováděné ve stadiu prověřování.....	58
3.2.10.1	Odposlech a záznam telekomunikačního provozu a Zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu	58
3.2.11	Operativně pátrací prostředky	60
3.2.11.1	Předstíraný převod	60
3.2.11.2	Sledování osob a věcí.....	61
3.2.11.3	Použití agenta	62
3.3	Zvláštnosti úkonů prováděných s mládeží.....	62
3.4	Zvláštnosti úkonů prováděných s osobou právnickou.....	63
3.5	Dokazování ve stadiu prověřování	64
3.5.1	Dokazování z pohledu připravovaného nového trestního řádu.....	65
4	Způsoby ukončení stadia prověřování	67
4.1	Lhůty ukončení stadia prověřování	67
4.2	Odložení nebo jiné vyřízení věci	68
4.2.1	Odložení věci podle § 159a odst. 1 TrŘ.....	68
4.2.2	Jiné vyřízení věci podle § 159a odst. 1 písm. a) TrŘ.....	69
4.2.3	Jiné vyřízení věci podle § 159a odst. 1 písm. b) TrŘ.....	70
4.2.4	Odložení věci podle § 159a odst. 2 TrŘ.....	71
4.2.5	Odložení věci podle § 159a odst. 3 TrŘ.....	74
4.2.6	Odložení věci podle § 159a odst. 4 TrŘ.....	75
4.2.7	Odložení věci podle § 159a odst. 5 TrŘ.....	76
4.3	Dočasné odložení trestního stíhání podle § 159b TrŘ.....	76
4.4	Odstoupení od trestního stíhání podle § 70 ZSM.....	79
4.5	Zahájení trestního stíhání.....	79
4.5.1	Zahájení trestního stíhání podle § 160 TrŘ.....	80
4.5.2	Zahájení trestního stíhání ve věcech mladistvých.....	81
4.5.3	Zahájení trestního stíhání proti uprchlému	81
4.5.1	Zahájení trestního stíhání proti právnickým osobám.....	82
4.5.1	Zahájení trestního stíhání podle nového trestního řádu	82
4.6	Zkrácené přípravné řízení	83
4.7	Ukončení šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ.....	84
5	Komparace českých a slovenských trestněprocesních právních norem ve vztahu ke stadiu prověřování.....	88
6	Deliberace nad rekodifikací trestněprocesních norem	90
6.1	Nový trestní řád	90
	Závěr.....	92

Použitá literatura a zdroje.....	95
Resumé	104

Úvod

Ústředním tématem této diplomové práce je ukončení stadia prověřování v trestním řízení. Stadium prověřování je často opomíjenou, podceňovanou, resp. nedoceněnou součástí trestního řízení, která má na průběh a výsledek trestního řízení a jeho stadia zásadní vliv. S již dá se říci notoricky známým mottem, že těžištěm dokazování v trestním řízení jest hlavní líčení, lze souhlasit, ale druhým dechem je třeba dodat, že kvalita zajištění důkazních prostředků v přípravném řízení, potažmo ve stadiu prověřování je *condicio sine qua non* hlavní líčení z pohledu obžaloby úspěšně dokončit.

I proto jsem si vybral toto téma diplomové práce, neboť stadium prověřování není pouze postup podle TrŘ, ale jedná se o sofistikovanou, tvůrčí, plánovanou a organizovanou činnost policejních orgánů, příp. státních zástupců, která je úzce spojena s kriminalistikou, zejm. kriminalistickou technikou, taktikou a metodologií, ze společenských věd pak s kriminologií a psychologií, z humanitních věd jsou to zejm. vědy filozofické. Taktika postupu policejních orgánů a státních zástupců může mít zásadní vliv nejen na stadium přípravného řízení, ale i na výsledek shora zmíněného hlavního líčení.

Diplomovou práci člením do několika kapitol tak, abychom se dostali v logickém sledu k meritu.

V první kapitole se věnuji obecně trestnímu řízení a jeho stadiím vyjádřených v TrŘ a současně i v doktrinálním výkladu. Jednotlivá stadia jsou charakterizována a je zmíněn jejich základní význam pro trestní řízení. Zabývám se zde i základní charakteristikou šetření/prošetřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin podle § 158 odst. 1 TrŘ ve vztahu ke stadiu prověřování.

Ve druhé kapitole zmíním charakteristiku, účel, funkce, předmět a význam stadia prověřování pro trestní řízení. Neopomenu zásady trestního řízení, které toto stadium ovládají a mají ústavně právní konsekvence, a zdůrazním i výjimky jejich ne/použití oproti jiným fázím trestního řízení obecně, ale i ve vztahu k osobám mladistvým či právnickým. Závěr této kapitoly je věnován subjektům trestního řízení a jejich vlivu na stadium prověřování.

Třetí kapitola spočívá v popisu průběhu stadia prověřování. Zabývám se temporálním ohraničením začátku stadia prověřování a postupy prověřování, které

jsou aplikovány ve vztahu k dokazování v trestním řízení a mohou být následně i použity za splnění určitých podmínek u hlavního líčení jako důkazy.

Čtvrtá kapitola je těžištěm diplomové práce. Zmíněny jsou zákonné lhůty pro ukončení stadia prověřování a jejich prodloužení, formy ukončení stadia prověřování (opatření a usnesení) a jejich charakter. Meritem jsou pak způsoby ukončení stadia prověřování v trestním řízení, včetně vlivu ZSM či ToPo.. Závěr bude věnován ukončení šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ. Všechny způsoby ukončení stadia prověřování budou zároveň komparovány se způsoby, které by mohl nabízet připravovaný nový trestní řád.

Pátá kapitola se zabývá komparací českého a slovenského trestního řízení v konsekvencích k těžišti diplomové práce.

Šestá, závěrečná kapitola se zabývá úvahami *de lege ferenda* nad novelizací TrŘ ve vztahu ke způsobům ukončení stadia prověřování a šetření/prošetřování (§ 158 odst. 1 TrŘ) a nejdůležitějším změnám připravovaného nového trestního řádu.

Závěr diplomové práce bude věnován shrnutí nejdůležitějších poznatků a zodpovězení hypotéz stanovených níže zde v úvodní kapitole této diplomové práce.

V této diplomové práci jsem stanovil následující hypotézy:

1. Je šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ skutečně vně trestní řízení a je jeho vztah k prověřování podle § 158 odst. 3 TrŘ subsidiární? Nejedná se spíše o zásadu či obecný pokyn TrŘ vůči OČTŘ?
2. Jsou důvody ukončení stadia prověřování podle § 159a odst. 1 TrŘ taxativní nebo demonstrativní? Je třeba jejich rekodifikace?

Při hledání odpovědí na tyto hypotézy jsem využil teoretických metod zkoumání, zejm. sběru informací o trestním řízení, indukce, analýzy a syntézy jednotlivých ustanovení TrŘ, ve vztahu k zásadám trestního řízení a stádiu prověřování, analogie ve vztahu k dalším právním předpisům, metodu analogie – porovnávání (komparace) ve vztahu k trestně právním předpisům jiných států.

Pro sběr informací jsem čerpal z pramenů souvisejících s trestním právem ve formě právních předpisů a jejich důvodových zpráv, doktrinálních výkladů a článků uveřejněných v odborných časopisech, rozhodnutích ÚS a obecných soudů České republiky, podzákoných právních předpisů, výkladových stanovisek apod.

1 Trestní řízení a jeho stádia

Legální definici trestního řízení najdeme v § 12 odst. 10 první věty TrŘ, kdy *trestním řízením se rozumí řízení podle tohoto zákona a zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních*. Jedná se o nejširší možnou množinu řízení, tedy postupů podle TrŘ. Nutno dodat, že tato legální definice nestojí sama o sobě, ale je třeba jí doplnit o účel a základní zásady trestního řízení.

Doktrinální definici trestního řízení nabízí např. prof. Jelínek jako „...zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, případně i jiných osob zúčastněných na trestním řízení, jehož úkolem je náležitě zjistit, zda byl trestný čin spáchán, a je-li tomu tak, zjistit jeho pachatele a uložit mu podle zákona trest nebo ochranné opatření, učiněné rozhodnutí vykonat, popřípadě jeho výkon zařídit, dále působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti a k výchově občanů.“¹ Definice pojmu trestního řízení jiných autorů je vesměs obdobná.²

K pojmu trestního řízení se vyjádřil opakovaně i ÚS ve svých rozhodnutích,³ který jej pojímá: „...jako zákonem upravený postup poznávání, zjišťování a hodnocení skutečností, na kterých bude následně vybudováno meritorní rozhodnutí, představuje proces, v němž spolupůsobí a který průběžně kontrolují jednotlivé orgány činné v trestním řízení.“⁴

1.1 Účel trestního řízení

Stricto sensu je podle § 1 odst. 1 TrŘ účelem trestního řízení náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů. Ještě obecnější a dle mého názoru dostatečně vystihující je účelem trestního řízení aplikace trestního práva hmotného.

¹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 17-18.

² Srov. např.: Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 19. Císařová, D. a kol. *Trestní právo procesní*. Dotisk. Praha: Linde, 2001, s. 14. Nebo in: Jelínek a kol. Trestní právo procesní. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 15. Obdobně i: Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, s. 6. Císařová, D., Fenyk, J., Gřivna, T. Trestní právo procesní. 5. Praha: ASPI, 2008, str. 12. Obširněji k tomuto pojmu: ŠÁMAL, Pavel. Trestní řízení. In: Hendrych, Dušan a kol. Právnícký slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009.

³ Např. Nález Ústavního soudu ze dne 29.9.2020, sp. zn. III. ÚS 3939/19, Usnesení Ústavního soudu ze dne 22.3.2022, sp. zn. III. ÚS 634/22, Usnesení Ústavního soudu ze dne 12.5.2022, sp. zn. III. ÚS 1205/22, Usnesení Ústavního soudu ze dne 24.5.2022, sp. zn. III. ÚS 1105/22, vše www.nalus.cz.

⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 29.9.2020, sp. zn. III. ÚS 3939/19, www.nalus.cz.

V širším kontextu můžeme pod účel trestního řízení zahrnout trestním právem procesním aprobovaný postup OČTŘ směřující k náležitému zjištění skutků, které by mohly být potenciálně kvalifikovány jako trestné činy podle trestního práva hmotného, jejich náležité prověření a vyšetření s cílem odhalit pachatele těchto skutků a jejich postavení před nezávislý a nestranný soud, který na základě zásad trestního řízení spravedlivě rozhodne o vině a trestní sankci a zajišťuje výkon těchto rozhodnutí.⁵

Někdy hovoříme taktéž o úkolech trestního řízení.⁶ Úkoly trestního řízení jsou pojmem širším než účel trestního řízení, nicméně jsou stejně jako účel trestního řízení pojaty v § 1 TrŘ a patří mezi ně nejen účel trestního řízení (náležité zjištění trestných činů a spravedlivé potrestání jejich pachatelů), ale i působit k upevnování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu důsledného zachování zákonů a pravidel občanského soužití i čestného plnění povinností ke státu a společnosti.

1.2 Stadia trestního řízení

Trestní řízení probíhající podle TrŘ je členěno do několika stadií. Jednotlivá stadia představují ohraničený časový úsek trestního řízení, která na sebe mohou, ale nemusí navazovat. Proto hovoříme o jejich fakultativnosti nebo naopak obligatornosti pro trestní řízení. Doktrinálně, ale i studiem přehledu členění TrŘ, lze dělit trestní řízení do pěti stadií: přípravné řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení, vykonávací řízení.

Rovněž lze trestní řízení dělit na předsoudní stádium a soudní stádium. Do předsoudního stadia je subordinačně řazeno přípravné řízení. Do soudního stadia pak předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, opravné řízení a vykonávací řízení.

Řízením *sui generis* je zkrácené přípravné řízení, které bylo do TrŘ začleněno novelizací TrŘ zák. č. 265/2001 Sb. (dále také jako „velká novela“). Už podle názvu je zřejmé, že se jedná oproti běžnému přípravnému řízení o méně formální řízení,

⁵ Obdobně: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 4. Srov. dále Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 23.

⁶ Např. Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 24-25. Ale i Šámal, P. a kol.: Přípravné řízení trestní. Praha. C.H.Beck, 1997, s. 3. Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 6-7.

prolamující určité zásady trestního řízení, resp. zásady přípravného řízení. Zkrácené přípravné řízení řadíme do předsoudního stadia trestního řízení.

Velkou novelou došlo k výraznému zásahu do stadií trestního řízení, resp. do rozšíření přípravného řízení o tzv. stadium prověřování. Budeme-li chtít znát hlouběji celou anabázi vývoje přípravného řízení je třeba se zabývat novelizacemi TrŘ po roce 1989. Do 31.12.2001 se podle § 12 odst. 10 tehdy platného TrŘ rozuměl přípravným řízením úsek trestního řízení od zahájení trestního stíhání. Po velké novele se od 1.1.2002 přípravným řízením rozumí úsek řízení podle TrŘ od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně přecházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby.⁷ Tato velká novela má však hlubší kořeny svého opodstatnění, neboť do 31.12.1993 se trestní stíhání podle § 160 tehdy účinného TrŘ zahajovalo usnesením. Jednalo se o zahájení trestního stíhání ve věci (*in rem*). S nadsázkou se po obsahové stránce jednalo o období dnešního zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ. Pokud byl na podkladě zjištěných skutečností dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin byl spáchán určitou osobou, vydal vyšetřovatel neprodleně usnesení (vznesl obvinění), že se tato osoba stíhá jako obviněný (*in personam*) podle § 163 tehdy platného TrŘ. Obě shora uvedená usnesení byla povinně doručována do 48 hodin dozorujícímu prokurátorovi (dnešnímu státnímu zástupci), který měl od počátku nad trestním řízením dozor. Vzhledem k novele TrŘ zákonem č. 292/1993 Sb. byla povinnost zahajovat trestní stíhání ve věci usnesením vypuštěna⁸ a trestní stíhání proti osobě se zahajovalo tzv. sdělením obvinění prostým záznamem, který neměl povahu usnesení, ale opatření. Až tento „záznam“ měl vyšetřovatel za povinnost do 48 hodin doručit tehdy již státnímu zástupci. Tím došlo v praxi (od 1.1.1994 do 31.12.2001) k faktickému trestně procesnímu bezvládí, kdy kontrola činnosti vyšetřovatele nastávala až po sdělení obvinění, příp. na základě jiného podnětu ke kontrole spisového materiálu státním zástupcem. Pro doplnění uvádím, že vyhotovení záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ tehdejší TrŘ před velkou novelou neznal. I proto (informační povinnost) byla

⁷ Novotný, F., Růžička, M. a kol.: Trestní kodexy (trestní zákon, trestní řád) a související předpisy (komentář). 2. doplněné vydání. Praha: Eurounion, 2002. str. 736.

⁸ Jednalo se o důsledek závazku vyplývajícího z práva na spravedlivý proces podle čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (ratifikace ČSFR byla dne 18.3.1992).

přijata shora zmíněná velká novela, kterou se dozor nad stadiem prověřování v přípravném řízením rozšířil.

V neposlední řadě je na tomto místě třeba zmínit postup podle § 158 odst. 1 TrŘ. Hovoříme o tzv. šetření/prošetřování vlastních poznatků policejních orgánů, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu. Tímto šetřením/prošetřováním rozumíme policejním orgánem učinění všech potřebných šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele. Šetřením/prošetřováním podle § 158 odst. 1 TrŘ je myšlena i činnost policejního orgánu činit též nezbytná opatření k předcházení trestné činnosti.

1.2.1 Stadium před zahájením úkonů trestního řízení

V předchozí kapitole rozvedenou definici postupu podle § 158 odst. 1 TrŘ je možné s nadsázkou přirovnat k jakémusi appendixu stadií trestního řízení, která vznikla přijetím velké novely. Tehdejší zákonodárny sbor v důvodové zprávě⁹ k velké novele na toto reaguje, resp. je si vědom, že zde takovéto ustanovení je. Je si zároveň vědom, že trestním řízením podle § 12 odst. 10 TrŘ je řízení podle TrŘ (výkladem tohoto ustanovení bychom pak mohli i pod trestní řízení zařadit postup podle § 158 odst. 1 TrŘ). Vědom si toho, druhým dechem dodává v § 158 odst. 3 TrŘ, že je povinností policejního orgánu o zahájení úkonů trestního řízení sepsat záznam. Stejně tak zákonodárce koriguje postup podle § 158 odst. 1 TrŘ v důvodové zprávě k velké novele jako „...*zcela neformální fázi, která ještě není trestním řízením podle trestního řádu v rámci níž se provádí operativní policejní prací potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností, nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a směřující k zjištění jeho pachatele, od další fáze řízení, která se zahajuje sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení a v níž policejní orgán již pomocí úkonů trestního řízení prověřuje tyto neformálně odhalené skutečnosti...*“.¹⁰ Je otázkou do jaké míry může důvodová zpráva korigovat, usměrňovat jednotlivá ustanovení ve svých propojeních a zda může těmito korekcemi jít proti zákonu?

⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz.

¹⁰ Ibidem.

V neposlední řadě je třeba poukázat na zařazení tohoto postupu v systému TrŘ. Postup podle § 158 odst. 1 TrŘ je zařazen do části druhé (přípravné řízení), hlava devátá (postup před zahájením trestního stíhání). Zde je tedy opětovně otázkou, pokud chtěl zákonodárce toto šetření/prošetřování postavit vně trestní řízení, proč nechal toto ustanovení na tomto místě v TrŘ?

Stejně tak je třeba poukázat na praxi (v současné době už ne tak častou, nicméně vyskytující se) policejních orgánů, které šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ „zneužívají.“ Jedná se o případy, kdy mají být od počátku záznamem zahájeny úkony trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ a policejní orgány i přesto takové skutky prošetřují podle § 158 odst. 1 TrŘ, čímž dochází k neekonomičnosti, neekonomičnosti trestního řízení, dochází k průtahům v trestním řízení a v neposlední řadě je tento postup v rozporu se zásadami trestního řízení. Nutno zdůraznit, že není deklarován dozor státního zástupce nad takovým to postupem a pokud je podána stížnost na postup policejního orgánu ve věci nezbyvá státnímu zástupci než v takových to případech stížnostem vyhovět, neboť byly provedeny úkony, které nepodléhaly dozoru. Jedná se o určitou svévoli policejního orgánu v zákonem daném postupu. Nedochozí rovněž k umožnění uplatnění veškerých práv, které jinak osoby v trestním řízení mají. V takových případech pak samozřejmě dosti často dochází k „opakování“ určitých úkonů (např. výslechy). S tímto postupem *praeter legem*, neřku-li *contra legem* samozřejmě nelze souhlasit, byť je tento postup nesprávně obhajován snížením tzv. rozpracovanosti¹¹ či zvýšením tzv. objasněnosti¹².

I po více jak 20 letech od účinnosti této velké novely tak vyvolává tento „šroubovitý“ výklad diskuse a je tématem doktrinálních výkladů,¹³ odborných článků¹⁴ a mnohých vysokoškolských prací.

¹¹ Rozpracovanost je „veličina“ jejíž měrnou jednotkou jsou dny a podle délky rozpracovanosti jednotlivých spisů (jednotlivé trestné činy – skutky) jsou policejní orgány hodnoceny. Čím menší rozpracovanost, tím lépe a obráceně.

¹² Objasněnost je rovněž „veličina“, která je určována poměrem mezi celkovým počtem zadokumentovaných trestných činů a počtem objasněných skutků. Čím více se objasněnost blíží 100 %, tím lépe a obráceně. I když i o statistice objasněnosti, obzvláště té policejní, by se dalo dosti diskutovat.

¹³ Např. názor vyslovený in: Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha : C.H.Beck, 2003, s. 512, 720 marg. Na tuto skutečnost poukazuje i Chmelík in: Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 291-292.

¹⁴ Chmelík, J. *Operativně pátrací činnost v trestním řízení*. IN: FORENZNÍ VĚDY, PRÁVO, KRIMINALISTIKA, 2/2021, 6. ročník, 124-140 s.

1.2.2 Přípravné řízení

Přípravné řízení řadíme z časového hlediska do předsoudní fáze trestního řízení. Svou povahou se jedná o obligatorní stadium.

Legální definice přípravného řízení je uvedena v § 12 odst. 10 TrŘ, kdy se přípravným řízením rozumí *úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.*

Obecný účel přípravného řízení vychází z účelu trestního řízení uvedeného v § 1 odst. 1 TrŘ, jímž se rozumí náležité zjištění trestných činů a podle zákona spravedlivé potrestání jejich pachatelů. Lze se setkat ještě s obecnější definicí, kdy účelem přípravného řízení je připravit věc na řízení před soudem.¹⁵ Tato definice neobsahuje jiné způsoby vyřízení věci, proto ji považuji za neúplnou a lze se s ní ztotožnit pouze částečně, neboť popírá některé níže uvedené funkce přípravného řízení.

Účelem přípravného řízení je zjistit protiprávní jednání určité osoby, které lze subsumovat pod některou ze skutkových podstat trestných činů a na základě zákonem předpokládaných postupů v trestním řízení vyhledat a v opodstatněných případech i provést takové zajišťovací, dokumentační a důkazní úkony, na základě nichž bude možné v přípravném řízení učinit rozhodnutí, zda je proti určité osobě podezření ze spáchání trestného činu do té míry odůvodněno, že bude ze strany státního zástupce podána obžaloba, podán návrh na schválení dohody o vině a trestu, věc postoupena jinému orgánu či učiněno jiné rozhodnutí ve věci, kterým může být zastavení trestního stíhání, podmíněné zastavení trestního stíhání nebo schválení narovnání, a nebo shromáždit důkazní prostředky potřebné pro projednání věci v líčení před soudem.¹⁶

¹⁵ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 523.

¹⁶ Srov. obdobně Chmelík in: Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 292. Nebo prof. Šámal in: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1901.

Základní funkcí přípravného řízení je obecně shora definovaná rozhodovací funkce, jejímž smyslem je tedy opatřit podklady potřebné pro rozhodnutí ve věci. Dalšími jsou funkce vyhledávací (zjišťovací), funkce zajišťovací (fixační), funkce filtrační (verifikační) a funkce odklonná.

Přípravné řízení lze dělit na stadium prověřování a stadium vyšetřování. Systematicky jsou obě stadia řazena v TrŘ v části druhé, přípravné řízení. Jedná se z časového pohledu o stadia - fáze trestního řízení, které na sebe obvykle navazují, i když tomu tak být nemusí.

Stadium vyšetřování má dvě formy - standardní vyšetřování (zejm. § 160-167 TrŘ) a rozšířené vyšetřování (zejm. § 168-170 TrŘ).

Přípravným řízením *sui generis* je zkrácené přípravné řízení (zejm. § 179a-179i TrŘ). Pointou zkráceného přípravného řízení je skutečnost, že vychází ze stadia prověřování s absorpcí a mutací prvků stadia vyšetřování ústící ve zvláštní formu přípravného řízení, využívanou zejm. u bagatelní trestné činnosti za přítomnosti specifických podmínek.

1.2.2.1 Stadium prověřování

Kloním se stejně jako Chmelík¹⁷ k názoru, že stadium prověřování je svou povahou stadiem fakultativním. Je stejně jako šetření podle § 158 odst. 1 TrŘ systematicky řazeno pod postup před zahájením trestního stíhání, v části pojednávající o přípravném řízení. Stadium prověřování může stadiu vyšetřování předcházet, ale ve smyslu § 12 odst. 10 TrŘ taktéž nemusí (srov. „...*přípravným řízením úsek řízení...od zahájení trestního stíhání...*“). Naopak ze stadia prověřování nelze „přeskočit“ přes stadium vyšetřování do stadia předběžného projednání obžaloby (vizte kapitolu 4. Způsoby ukončení stadia prověřování),

¹⁷ Chmelík na spornost správně poukazuje in: Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 308, pozn. pod čarou č. 353. Rozvíjí zde gramatický výklad ust. § 160 odst. 1 věty první TrŘ, podle kterého „*nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a...rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání...*“ Doslovným gramatickým výkladem poukazuje na fakt, že přijetím takové argumentace bychom museli dospět k závěru, že stadium prověřování by stadiu vyšetřování, resp. zahájení trestního stíhání muselo obligatorně předcházet. Nicméně dále poukazuje na historický vývoj trestního řízení a postupu v něm, zejm. pak na to období, kdy se zahajovalo trestní stíhání ve věci, které často splývalo se zahajováním trestního stíhání proti určité osobě, o čemž jsem pojednával v kapitole 1.2 Stadia trestního řízení. Pro doplnění pak správně poukazuje na situace, kdy je od počátku zřejmé, že skutek byl spáchán, je trestným činem, je zajištěno dostatečné množství důkazů, na základě, kterých lze jednoznačně učinit závěr, že jej spáchala určitá osoba a obligatorností stadia prověřování by docházelo k porušení zásad trestního řízení jako je ekonomičnost a hospodárnost, a rychlost trestního řízení.

neboť takový postup není TrŘ aprobován. Na stranu třetí se stádium prověřování do stadia vyšetřování vůbec nemusí dostat (opětovně odkazují na kapitolu 4. Způsoby ukončení stadia prověřování).

1.2.2.2 Stadium vyšetřování

Stadium vyšetřování je naopak stádiem obligatorním. Zahájením trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ se stadium prověřování přesouvá do stadia vyšetřování. Trestní stíhání můžeme považovat za implementované quasi stadium trestního řízení, které protíná několik shora uvedených pět stadií trestního řízení. Trestním stíháním podle § 12 odst. 10 TrŘ rozumíme úsek trestního řízení od zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ až do právní moci rozsudku, případně jiného rozhodnutí OČTŘ ve věci samé, tzn. že trestní stíhání může zahrnovat stadium vyšetřování jako část přípravného řízení, předběžné projednání obžaloby, hlavní líčení, ale i opravné řízení.

Vyšetřováním je tedy úsek trestního řízení, resp. trestního stíhání od zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ před podáním obžaloby podle § 176 odst. 1 TrŘ, podáním návrhu na schválení dohody o vině a trestu podle § 175b odst. 1 TrŘ, postoupením věci jinému orgánu podle § 171 odst. 1 TrŘ nebo zastavením trestního stíhání podle § 172 TrŘ, včetně schválení narovnání podle § 309 a násl. TrŘ a podmíněného zastavení trestního stíhání podle § 307 a násl. TrŘ před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu (srov. ust. § 161 odst. 1 TrŘ).

Trestní stíhání se řídí mj. obžalovací zásadou (§ 2 odst. 8 TrŘ) a zásadou stíhání jen ze zákonných důvodů (§ 2 odst. 1 TrŘ). Zahajuje se rozhodnutím policejního orgánu nebo státního zástupce ve formě usnesení o zahájení trestního stíhání určité prověřované osoby,¹⁸ nasvědčují-li prověřováním podle § 158 TrŘ zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala tato určitá/prověřovaná osoba, není-li důvod pro postup podle § 159a odst. 2 a 3 TrŘ, § 159b odst. 1, 3 a 4 TrŘ nebo

¹⁸ Termínem osoba prověřovaná je označována osoba, u které má policejní orgán nebo státní zástupce za to, že se trestného činu mohla dopustit. Jedná se o pojmenování čistě kriminalisticko-taktického (technického) rázu, aby nemohlo při použití pojmenování např. osoby podezřelé dojít k záměně s osobou podezřelou podle § 179b TrŘ.

§ 159c odst. 1 TrŘ. Zde pouze upozorním na rozhodnutí ÚS¹⁹ a NS,²⁰ že k zahájení trestního stíhání stačí vyšší stupeň pravděpodobnosti nasvědčující tomu, že obviněný spáchal skutek tomu odpovídajícím způsobem popsany ve výroku usnesení podle § 160 odst. 1 TrŘ. V žádném případě není nutné, aby byla trestná činnost spolehlivě prokázána v takové míře, která je kladena např. u obžaloby (§ 176 TrŘ).

Účinky usnesení o zahájení trestního stíhání osoby, proti které se řízení vede, nastávají až doručením tohoto usnesení do vlastních rukou obviněného, doručení fikcí se nepřipouští (srov. zejm. § 64 odst. 5 TrŘ). Policejní orgán je povinen obviněnému doručit toto usnesení nejpozději na počátku prvního výslechu. Povinnost doručování je dále rozšířena ze strany policejního orgánu na státního zástupce a obhájce obviněného, a to ve lhůtě 48 hodin, přičemž u obhájce běží lhůta od jeho zvolení nebo ustanovení (§ 160 odst. 2 TrŘ). U osoby mladistvé je třeba bez zbytečného odkladu informovat o zahájení trestního stíhání jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka, příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí a Probační a mediační službu (§ 60 ZSM). U právnických osob policejní orgán informuje příslušný orgán veřejné moci nebo osoby, které podle jiných právních předpisů vedou obchodní rejstřík nebo jiný zákonem určený rejstřík, registr nebo evidenci, orgán udělující licenci nebo povolení k činnosti této právnické osobě a orgán odpovědný za dozor nad takovou právnickou osobou (§ 30 odst. 1 ToPo). Proti uprchlému se trestní stíhání zahajuje doručením usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného obhájci (§ 303 TrŘ). Další osoby, kterým se doručuje opis usnesení o zahájení trestního stíhání, jsou uvedeny v § 160 odst. 2 TrŘ, např. poškozený, ministr spravedlnosti a předseda advokátní komory (u trestního stíhání advokáta), řediteli příslušného bezpečnostního sboru (u trestního stíhání příslušníka takového sboru).

Trestní stíhání určité osoby je u taxativně vyjmenovaných trestných činů podmíněné souhlasem poškozeného podle § 163 TrŘ. Bez jeho souhlasu nelze trestní stíhání zahájit a je-li trestní stíhání zahájeno nelze v něm pokračovat. Stejně tak tomu je, pokud je souhlas s trestním stíháním poškozeným výslovným prohlášením vzat zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné

¹⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 369/05. Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. II. ÚS 1347/18. Vše dostupné na www.nalus.cz.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1183/2021. Vše na www.nsoud.cz.

poradě. Výjimku z tohoto pravidla stanovuje § 163a TrŘ, kdy souhlasu poškozeného s trestním stíháním v určitých případech není třeba.

Od okamžiku, kdy je proti určité osobě zahájeno trestní stíhání podle § 160 TrŘ, je tato osoba považována za obviněného a náleží jí určitá procesní práva (srov. zejm. § 32 a násl. TrŘ).

Stadium vyšetřování je oproti stadiu prověřování, které konají mj. policejní orgány, svěřeno tzv. vyšetřovacím orgánům. Takovými jsou útvary Policie České republiky (§ 161 odst. 2 TrŘ), Generální inspekce bezpečnostních sborů (§ 161 odst. 3 TrŘ) a státní zástupce (§ 161 odst. 4 TrŘ). Specifické osoby, které mohou vést vyšetřování, jsou kapitán lodi (§ 161 odst. 6 TrŘ) či pověřený orgán Vojenské policie (§ 161 odst. 7 TrŘ).

Při vyšetřování postupuje policejní orgán tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech skutečností důležitých pro posouzení skutku, včetně osoby pachatele a následku trestného činu, přičemž provádí důkazy svědčící ve prospěch či neprospěch obviněného (srov. § 164 odst. 1, odst. 3 TrŘ).²¹

1.2.2.3 Rozšířené vyšetřování

Rozšířené vyšetřování (§§ 168-170 TrŘ) není chápáno jako „nové“ stadium trestního nebo přípravného řízení. Jedná se o kvalifikovaný postup OČTŘ u trestných činů, o nichž koná řízení v prvním stupni krajský soud (§ 17 TrŘ). Jedná se o trestné činy, u nichž zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož dolní hranice činí nejméně 5 let, včetně výjimečného trestu a dále tam (§ 17 TrŘ) taxativně vyjmenované trestné činy, byť dolní hranice trestu odnětí svobody je nižší než zmíněných 5 let.

Na rozsah dokazování a množství provedených důkazů v rozšířeném vyšetřování a standardním vyšetřování se plně uplatní obecná ustanovení o dokazování podle hlavy páté TrŘ. Vyšetřovací orgány provádí důkazy v rozsahu, který je nezbytný pro podání obžaloby nebo pro jiné rozhodnutí státního zástupce, přičemž není vyšetřovací orgán vázán podmínkami, za nichž lze provádět výslech svědků podle § 164 odst. 1 TrŘ (§ 169 odst. 1 TrŘ). Zpravidla se „svědci“ z kriminalistického hlediska, tedy osoby důležité pro výsledek trestního řízení

²¹ Chmelík, Jan. Rukověť trestního práva hmotného a procesního: učební pomůcka ke studiu trestního práva. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 198.

(nikoli všechny dříve vyslechnuté osoby), „převyslýchají“ nebo rovnou vyslýchají na protokol o výslechu svědka (§ 55 TrŘ).

Oproti standardnímu vyšetřování, které by měl policejní orgán skončit ve lhůtě 2, resp. 3 měsíců (srov. § 167 odst. 1 TrŘ), je lhůta pro skončení rozšířeného vyšetřování stanovena na 6 měsíců (§ 170 odst. 1 TrŘ).

1.2.2.4 Zkrácené přípravné řízení

Zkrácené přípravné řízení (§§ 179a-179i TrŘ) lze konat u trestných činů, u kterých zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nepřevyšující pět let, vyjma případů uvedených v § 17 TrŘ, za podmínky že podezřelý byl přistižen při činu nebo bezprostředně poté nebo v průběhu prověřování, zpravidla nepřekračující dobu 14 dnů,²² jsou-li důvody pro zahájení trestního stíhání a lze-li podezřelého ve lhůtě dvou týdnů postavit před soud (srov. § 179a odst. 1 TrŘ ve spojení s § 179b odst. 4 TrŘ).

Zkrácené přípravné řízení se tedy koná u trestných činů, které se vyznačují jednoduchostí skutkového děje a použitím standardních důkazních prostředků časově nenáročných po stránce zajištění, zkoumání a vyhodnocení.

Počátek zkráceného přípravného řízení počíná běžet od doručení záznamu o sdělení podezření podezřelému (§ 179b odst. 4 TrŘ) a od této doby zároveň počíná běžet lhůta pro ukončení tohoto řízení. Lhůtu dvou týdnů lze prodloužit o 10, resp. 30 dnů (§ 179f odst. 2 písm. a) TrŘ). Mimo obdobných způsobů ukončení zkráceného přípravného řízení stejně jako nabízí stadium prověřování (srov. § 179c TrŘ a § 159a TrŘ nebo § 179g TrŘ a §§ 307 a 309 TrŘ) je jedním ze způsobů, předložení věci policejním orgánem se stručnou zprávou o výsledku, na základě které (nevyužije-li jiný způsob ukončení) podá státní zástupce návrh na potrestání k soudu (§ 179c odst. 2 písm. a) TrŘ).

²² K otázce lhůty, do které lze konat zkrácené přípravné řízení, jejímž prvním úkonem je sdělení podezření osobě podezřelé, od doby zahájení prověřování se na základě návrhu nejvyššího státního zástupce ze dne 19.3.2014 zabýval NS. Vydal k této problematice stanovisko trestního kolegia NS ze dne 25.09.2014, sp. zn. Tpjn 303/2014 z něhož vyplývá, že zkrácené přípravné řízení se koná ve skutkově, právně a důkazně jednoduchých věcech, čemuž by měla odpovídat i délka prověřování, které mu předchází. Tato lhůta by zpravidla neměla podstatně přesáhnout dva týdny. Pokud by tomu tak bylo je na místě, aby samosoudce návrh na potrestání ze strany státního zástupce odmítl podle § 314c odst. 1 písm. c) TrŘ. Překročením této lhůty dochází ve věcech, ve kterých mělo být konáno standardní vyšetřování podle § 160 a násl TrŘ, ke krácení obviněného, resp. podezřelého na jeho právech, resp. se mu nedostává takové garance všech práv obviněného, včetně obhajoby.

Specifickou formou je zkrácené přípravné řízení do „48 hodin“ (§ 179e TrŘ), kdy se jedná o případy, kdy jsou dány důvody vazby (§ 67 TrŘ) a osoba podezřelá je v režimu zadržení (§ 76 TrŘ). Výhodou je rychlost a hospodárnost trestního řízení. Nevýhodou je pak např. u cizinců zajištění tlumočnicka pro jednotlivé úkony, jedná se tedy spíše o „logisticko-taktické“ komplikace z pohledu OČTŘ. A samozřejmě jsou nevýhodami případné vady v trestním řízení, které se mohou, vzhledem ke krátké lhůtě, objevit.

1.2.3 Předběžné projednání obžaloby

Předsoudní stadium, potažmo přípravné řízení mimo jiné končí podáním obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o vině a trestu státním zástupcem. Těmito návrhy se dostává trestní stíhání před soud (srov. § 180 odst. 1 TrŘ), od této doby hovoříme o soudním stadiu. V tomto soudním stadiu již významným způsobem vystupuje soud jako jeden z OČTŘ.

Predběžné projednání obžaloby je fakultativním stadiem. Predběžné projednání obžaloby se neuplatňuje v řízení před samosoudcem, byť obžalobu přezkoumává ve stejném rozsahu jako předseda senátu (srov. § 314c TrŘ). Obžalobu posuzuje předseda senátu podle svého obsahu a podle obsahu spisu. Shledá-li, že by zde mohl být některý z důvodů uvedených v § 186 TrŘ, je povinen nařídit predběžné projednání obžaloby. Soud zde přezkoumává úplnost důkazního materiálu a opodstatněnost obžaloby na základě spisu (§ 187 odst. 3 TrŘ), jehož cílem je zjistit, posoudit a rozhodnout, zda jsou splněny podmínky pro nařízení hlavního líčení, nebo jsou dány důvody pro jiný procesní postup nebo rozhodnutí ve věci,²³ zejm. zda v předchozím přípravném řízení nedošlo k závažným procesním vadám, které nelze napravit v řízení před soudem, a zda byly objasněny skutečnosti takovým způsobem, aby bylo možné v hlavním líčení ve věci rozhodnout.

V řízení ve věcech mladistvých je výčet důvodů pro nařízení predběžného projednání obžaloby rozšířen (§ 70 odst. 1 ZSM, § 61 odst. 2 ZSM). V řízení proti právnickým osobám je postupováno podle TrŘ, neboť ToPo neuvádí žádné modifikace postupu v tomto stadiu řízení proti právnickým osobám.

Predběžné projednání obžaloby má být podle § 187 odst. 1 TrŘ konáno v neveřejném zasedání. Veřejné zasedání se koná, pokud to považuje předseda

²³ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 601.

senátu za potřebné nebo jsou-li dány důvody pro konání vazebního zasedání (§ 73d TrŘ).

Cílem předběžného projednání obžaloby je posouzení důvodnosti a bezvadnosti obžaloby ze strany předsedy soudu. Projevuje se zde filtrační princip, který slouží jako kontrolní mechanismus do té doby provedeného trestního řízení, nad kterým vykonával dozor státní zástupce. Jeho účelem je tak zabránit nadbytečnému řízení před soudem, na základě neopodstatněného podávání trestních žalob, kterými by docházelo k zásahům do základních práv obviněného jako je právo na spravedlivý proces podle čl. 36 a násl. LZPS, porušením některé ze základních zásad trestního řízení uvedených v § 2 TrŘ.

Po předběžném projednání obžaloby (nebyl-li uplatněn jiný postup podle § 181 odst. 3 TrŘ) může soud rozhodnout některým ze způsobů uvedených v § 188 odst. 1 nebo 2 TrŘ. Nedojde-li k takovému postupu nařídí předseda senátu hlavní líčení (§ 198 TrŘ).

Ve stadiu před soudem se mění procesní postavení OČTR, státní zástupce se stává stranou (§ 12 odst. 6 TrŘ), soud se stává pánem sporu.

1.2.4 Hlavní líčení

Stadium hlavního líčení je naplněním základní ústavně právní premisy konstituované čl. 40 odst. 1 LZPS, že pouze soud může rozhodnout o vině a trestu za trestné činy. Ve stadiu hlavního líčení se v maximálně možném rozpětí uplatňují základní zásady trestního řízení (§ 2 TrŘ), ve kterých se promítají ústavně právní zásady, obecně pojaté pod právo na spravedlivý proces (čl. 36 LZPS ve spojení s čl. 6 EÚLP). Pro stručné repetitorium zmíním zásadu obžalovací, zásadu oficiality, zásadu vyhledávací, zásadu zajištění práva na obhajobu, zásadu veřejnosti, zásadu ústnosti, zásadu bezprostřednosti, zásadu volného hodnocení důkazů a zásadu materiální pravdy.²⁴ Pro úplnost dodávám, že ne všechny shora uvedené zásady se v plném rozsahu uplatňují v celém trestním řízení, zde narážím právě na stadium prověřování. Hlavní líčení nazývané jako jádro trestního řízení je nejdůležitější stadium (pakliže nastane), a je taktéž povinností demokratického právního státu klást na něj a na spravedlivý proces nejvyšší nároky takovým způsobem, aby nemohlo dojít k nespravedlivému odsouzení a potrestání.

²⁴ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 612.

Soudní řízení, resp. hlavní líčení má charakter sporného řízení, ve kterém na jedné straně vystupuje státní zástupce jako žalobce a na druhé straně obžalovaný jako žalovaný. Je zde tak plně uplatňována zásada rovnosti stran (čl. 37 odst. 3 LZPS).²⁵ Dokazování, resp. důkazní břemeno je tak přeneseno na soud.

Příprava hlavního líčení (§§ 196-198 TrŘ) má za cíl dosáhnout projednání obžaloby a rozhodnutí o ní, pokud možno v jediném konzistentním hlavním líčení bez nutnosti odročení (srov. § 198 odst. 3 TrŘ). Při přípravě hlavního líčení se tak musí předseda senátu zaměřit na doručení obžaloby, zejm. obžalovanému a dalším osobám (§ 196 TrŘ) a řádnému předvolání k hlavnímu líčení (§ 198 TrŘ). Je zde dána zákonná lhůta pro přípravu k hlavnímu líčení v rozsahu 5 pracovních dnů od doručení (státní zástupce a obhájce), resp. 3 pracovních dnů od doručení u ostatních osob, které se k hlavnímu líčení předvolávají (§ 198 odst. 1 TrŘ).

Po přípravě hlavního líčení následuje samotné hlavní líčení, které je uvozeno svým počátkem, jehož součástí je mimo jiné přednesení obžaloby ze strany státního zástupce (§ 206 odst. 1 TrŘ). Poté se provádí samotné dokazování v hlavním líčení a závěr hlavního líčení. Nejdůležitější gró hlavního líčení je rozhodnutí soudu, přičemž soud může rozhodovat jen o skutku, který je uveden v žalobním návrhu a smí přihlížet jen ke skutečnostem, které byly probrány v hlavním líčení a opírat se o důkazy, které byly stranami předloženy a provedeny (srov. § 220 TrŘ). Soud po provedení hlavního líčení může rozhodnout o vrácení věci státnímu zástupci (§ 221 TrŘ), postoupení věci (§ 222 TrŘ), zastavení trestního stíhání (§ 223 TrŘ), podmíněném zastavení trestního stíhání a schválení narovnání (§ 223a TrŘ), přerušení trestního stíhání (§ 224 TrŘ) nebo může vydat odsuzující (§ 225 TrŘ) či zprošťující (§ 226 TrŘ) rozsudek, a nebo může u osoby mladistvé podle § 70 ZSM odstoupit od trestního stíhání.

1.2.5 Opravné řízení

Obecným účelem opravného řízení je naplnění základního cíle trestního řízení (§ 1 odst. 1 TrŘ), kterým je náležité zjištění trestných činů a jejich pachatelů a jejich spravedlivé potrestání podle zákona. V tomto duchu plní opravné řízení kontrolní funkci dohlížející na zákonnost a správnost postupu OČTŘ v trestním řízení, zda byla v dostatečné míře zajištěna ochrana zákonných zájmů a práv osoby, proti níž se trestní řízení vede, jakož i dalších osob na trestním řízení zúčastněných.

²⁵ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 336.

Přímým (bezprostředním) účelem je pak přezkoumání konkrétního rozhodnutí a v případě zjištění jeho vadnosti, sjednání nápravy.²⁶ Právo podávat opravné prostředky je také aprobováno v čl. 2 Protokolu č. 7 EÚLP ve spojení s čl. 13 EÚLP.

Nejtypičtějším dělením opravných prostředků je podle právní moci rozhodnutí. Pokud rozhodnutí nenabývalo právní moci, lze je napadnout řádným opravným prostředkem (odvolání, odpor a stížnost). Odvoláním lze napadnout rozsudek soudu prvního stupně (§ 245 TrŘ), odporem lze napadnout trestní příkaz (§ 314g TrŘ) a stížností usnesení (§ 141 TrŘ). Pokud rozhodnutí právní moci nabývalo, lze se nápravy domáhat podáním mimořádného opravného prostředku (dovolání, stížnost pro porušení zákona a obnova řízení). Dovoláním lze napadnout pravomocné rozhodnutí soudu ve věci samé, jestliže soud rozhodoval ve II. stupni (§ 265a TrŘ). Stížností pro porušení zákona lze podat proti pravomocnému rozhodnutí soudu nebo státního zástupce (§ 266 TrŘ). Obnovu řízení lze uplatnit proti pravomocnému rozsudku, pravomocnému trestnímu příkazu, pravomocnému usnesení o zastavení trestního stíhání, pravomocnému usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání, pravomocnému usnesení o schválení narovnání nebo pravomocnému usnesení o postoupení věci jinému orgánu (§ 277 TrŘ).

Opravné prostředky se také dělí podle účinku podaného opravného prostředku na rozhodnutí. Rozlišujeme opravné prostředky s devolutivním účinkem či bez něj a suspenzivním účinkem či bez něj. Devolutivní („odvalující“) účinek má za následek, že o opravném prostředku rozhoduje jiný orgán než ten, který napadené rozhodnutí vydal (např. u odvolání podle § 252 TrŘ). Výjimkou je autoremedura, která za splnění určitých podmínek v určitých případech umožňuje, aby rozhodnutí opravil stejný orgán, který vydal původní rozhodnutí (např. u usnesení podle § 146 odst. 1 TrŘ). Suspenzivní („odkladný“) účinek znamená, že se odkládá právní moc a vykonatelnost napadeného rozhodnutí. Takovýto účinek může být v určitých případech odvolacím orgánem přiznán (např. u dovolání podle § 265n odst. 1 TrŘ).

V neposlední řadě je třeba zmínit principy, které se promítají do opravného řízení. Jedná se o revizní princip, apelační princip a kasační princip.

²⁶ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 355.

Revizní princip spočívá v přezkumu správnosti všech výroků rozhodnutí, proti kterým byl podán opravný prostředek a správnosti řízení těmito výrokům předcházejícím. Rozlišujeme revizní princip úplný a omezený. Stížnost je ovládána omezeným revizním principem, avšak vztahuje se pouze na osobu, jíž se stížnost týká (srov. § 147 TrŘ), určitou modifikaci přináší princip *beneficia cohaesionis* (dobrodiní záležitosti v souvislosti), (§ 150 odst. 2 TrŘ). Naopak revizní princip není uplatněn u odvolání, dovolání, stížnosti pro porušení zákona ani u obnovy řízení. Zde je orgán rozhodující o takovém opravném prostředku vázán jeho obsahem, tedy vytýkanými vadami.²⁷

Kasační (zrušovací) princip a apelační (reformativní) princip se uplatňují ve vztahu ke způsobu vyřízení opravných prostředků. Rozdílem je, zda orgán, který o opravném prostředku rozhoduje, v případě zjištění nesprávnosti v napadeném rozhodnutí může toto rozhodnutí zrušit (kasace) nebo sám zjištěné vady napravit a vydat nové rozhodnutí (apelace). V českém trestním řízení se uplatňuje kombinace těchto principů.²⁸

Subjekty oprávněné podat opravné prostředky se u jednotlivých druhů opravných prostředků liší (srov. §§ 142, 246, 265d, 266, 280 TrŘ), jsou modifikované o obhájce (§ 41 odst. 2 TrŘ), u mladistvých navíc o jejich zákonného zástupce nebo opatrovníka (§ 43 odst. 1 ZSM), u právnických osob pak o toho, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle OSŘ (§ 34 odst. 1 ToPo).

1.2.6 Vykonávací řízení

Vykonávací řízení je poslední stadium trestního řízení, které trestní právo procesní zná. Jedná se o fakultativní stadium, které může, ale nemusí nastat tak, jak jsem již v předchozích kapitolách nastínil. Předpokladem vykonávacího řízení je rozhodnutí soudu a jeho vykonatelnost. Účelem vykonávacího řízení je vykonat obsah rozhodnutí vydaného OČTŘ. Vykonávací řízení se řídí zásadou oficiality a rychlosti, podle které má být vykonatelné rozhodnutí ihned vykonáno. Příslušným rozhodnutí vykonat nebo jeho výkon zařídit je svěřeno orgánu, který rozhodnutí učinil (srov. § 315 odst. 1 TrŘ).

Vykonávací řízení je obsaženo v hlavě dvacáté první, §§ 315-365 TrŘ. Je zde obsažen pouze postup, jak vyvolat výkon rozhodnutí nikoli samotné provedení

²⁷ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 662.

²⁸ Ibidem, 662, 663 s.

výkonu. Samotný výkon je svěřen jednotlivým zákonům, např. výkon trestu odnětí svobody je upraven zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění, který provádí vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění; výkon vazby je upraven zák. č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, v platném znění, který provádí vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, v platném znění a další.

Vykonávacímu řízení se věnuje i ZSM v §§ 74-88, ToPo pak v §§ 38-41. Jedná se však o modifikace, která souvisejí s osobami trestně stíhanými, resp. odsouzenými, na jedné straně osoby mladistvé, na druhé pak právnické osoby, s přihlédnutím i k alternativám druhů trestů, které ZSM a ToPo oproti TrŘ „nabízí“. Pakliže však není speciálního ustanovení oba zákony odkazují na TrŘ (srov. § 74 ZSM a § 1 odst. 2 ToPo).

2 Stadium prověřování a jeho význam v trestním řízení

2.1 Stadium prověřování

Jak již v předchozí kapitole řečeno stadium prověřování je po velké novele z roku 2001 nedílnou součástí přípravného řízení, tedy i trestního řízení. Jako nesporný klad tohoto zařazení vidím zejm. v přímém a vědomém dozoru státního zástupce nad úkony trestního řízení činěné policejním orgánem a možnost uplatnění ústavních, v trestním právu aprobovaných, práv. Přípravné řízení je děleno na postup před zahájením trestního stíhání a na vyšetřování. V postupu před zahájením trestního stíhání můžeme rozlišovat šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ a prověřování podle § 158 odst. 3 TrŘ.

Stadium prověřování bývá zpravidla prvním substadiem trestního řízení, které je spojené s činností OČTŘ, zejm. pak činností policejního orgánu.

2.2 Účel, funkce a předmět stadia prověřování

Účelem stadia prověřování je *objasnění a prověření* skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin a směřujících k odhalení pachatele (§ 158 odst. 1 TrŘ ve spojení s § 158 odst. 3 TrŘ) na základě, kterého OČTŘ bude moci rozhodnout o dalším procesním postupu. Účel stadia prověřování vidím zejm. v zadokumentování jednání pachatele, které by mohlo být kvalifikováno jako trestné. Toto dokumentování podléhá přísné trestně procesní kontrole, jinými slovy klade na OČTŘ nejvyšší nároky na bezvadnost úkonů trestního řízení ve formálně trestně procesní podobě. Účel stadia prověřování chápu v kontextu shora uvedeného jako užší vymezení oproti obecnému účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1 TrŘ).

Stadium prověřování plní z hlediska trestního řízení několik funkcí. **Iniciační funkce** se projevuje v povinnosti OČTŘ na základě vlastních poznatků, trestních oznámení a dalších podnětů formálním způsobem zahájit úkony trestního řízení neprodleně nebo po provedení potřebných neodkladných a neopakovatelných úkonů. Zahájením úkonů trestního řízení je stanoven počátek trestního řízení a zároveň i stadium prověřování. **Informační funkce** spočívá v zaslání opisu záznamu o zahájení úkonů trestního řízení státnímu zástupci do 48 hodin, zpravidla ze strany policejního orgánu (§ 158 odst. 3 TrŘ). **Garanční funkce** spočívá v povinnosti OČTŘ postupovat dle trestně procesních norem při plném zachování

ústavně garantovaných práv aprobovaných trestně procesními normami.²⁹ **Verifikační funkce** slouží k rozhodnutí OČTŘ ve stadiu prověřování, zda provedeným prověřováním zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a dostatečně odůvodněn závěr vyjádřen vyšším stupněm pravděpodobnosti, že jej spáchala určitá osoba (§ 160 odst. 1 TrŘ). **Vyhledávací funkcí** je pak zamýšlen postup OČTŘ v souladu s trestně procesními normami za účelem vyhledávání a shromáždění všech relevantních poznatků důležitých pro rozhodování jednotlivých OČTŘ. **Fixační (dokumentační) funkce** spočívá ve formálním trestně procesně aprobovaným způsobem zadokumentování důkazů pro budoucí dokazování, na základě provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů.³⁰

Předmětem stadia prověřování jsou vlastní poznatky policejního orgánu, trestní oznámení a podněty jiných osob či orgánů. Ve stadiu prověřování tak dochází k objasnění a prověření skutečností, které mohou zakládat trestně právní odpovědnost za skutek, resp. protiprávní jednání či přesněji řečeno jednání, které může mít znaky trestného činu pachatele, které se projevilo ve vnějším světě.

2.3 Základní zásady trestního řízení a jejich uplatňování ve stadiu prověřování v ústavněprávních konsekvencích

Základní zásady trestního řízení jsou určité právní principy, vůdčí právní ideje, jimiž je ovládáno trestní řízení. Jsou projevem právně politického a právně filosofického přístupu k trestnímu řízení. V důsledku své povahy jsou základem, na kterém je vybudována organizace trestního řízení a úprava činnosti jeho orgánů. Vyjadřují mínění zákonodárce o nejúčelnějším uspořádání trestního procesu.³¹ Základní zásady trestního řízení plní v rámci trestního řízení funkce poznávací, interpretační, aplikační a zákonodárnou.³²

Základní zásady trestního řízení korelují se stadiem prověřování. Uplatnění základních zásad trestního řízení spatřuji ve vztahu k jednotlivým stadiím trestního řízení. Ale jak uvádí prof. Jelínek, nemusí se uplatnit v každém stadiu trestního řízení ve stejné míře.³³ Základní zásady trestního řízení vycházejí z ústavně právně vyjádřených zásad. Základní zásady trestního řízení musí být v jeho jednotlivých

²⁹ Srov. Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 310.

³⁰ Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2003, s. 552-553, 808-813 marg.

³¹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 127.

³² Ibidem, s. 128-129.

³³ Ibidem, s. 532.

stadiích vykládány ústavně konformním způsobem. Ústavně konformním výkladem je myšlen výklad norem, v našem případě trestně právních, v souladu s ústavním pořádkem (čl. 112 odst. 1 Ústavy), ale i ratifikovanými a vyhlášenými mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách (čl. 1 odst. 2 Ústavy),³⁴ jedná se zejm. o již zmíněnou EÚLP či MPOPP.

Zásada řádného zákonného procesu (zásada stíhání jen ze zákonných důvodů)

Tato zásada vyjádřena v § 2 odst. 1 TrŘ stanovuje, že „*nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví tento zákon*“ (TrŘ). Ústavně právní konsekvence lze spatřovat v čl. 8 odst. 2 LPS, kde je zaručena osobní svoboda a trestní stíhání jen ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Jedná se o nejdůležitější zásadu trestního řízení, vzhledem k ústavnímu vyjádření v LPS, a jejím vyjádření v TrŘ na prvním místě. Řádný zákonný proces je garancí trestního řízení, v němž nebude docházet k neodůvodněnému nebo nepřiměřenému zásahu do práv a právem chráněných zájmů všech osob na trestním řízení zúčastněných (obviněný, podezřelý, ale i poškozený, zúčastněná osoba, svědek a další). Ústavně právní konsekvence lze spatřovat u této zásady i v čl. 39 LPS, kde je uvedeno, že jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jaké újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit. Jedná se o zásadu *nullum crimen sine lege*, která je hmotněprávního charakteru, nicméně jejím procesním vyjádřením je zásada řádného zákonného procesu. Globalizací ústavních práv pak docházím k závěru, že porušením zásady řádného zákonného procesu dojde rovněž k jednoznačnému zásahu do práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 36 odst. 1 LPS. Z mezinárodních smluv je pak třeba vyjádření této zásady hledat ve výkladu čl. 6 odst. 1 EÚLP a čl. 9 odst. 1 MPOPP.

V rámci stadia prověřování lze uplatnění této zásady spatřovat v přechodu ze stadia prověřování do stadia vyšetřování zahájením trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ, který stanoví podstatné náležitosti tohoto rozhodnutí, mimo jiné označení skutečností, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání. Domnívám se, že byť záznam o sdělení podezření podle § 179b odst. 3 neobsahuje odůvodnění (jedná se o opatření), samotné

³⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, www.nalus.cz. Známý také pod názvem „konkursní nález“.

„odůvodnění“ by mělo vycházet ze spisového materiálu, tedy z důkazů nashromážděných v rámci zkráceného přípravného řízení.

Zásadu řádného zákonného procesu lze dále spatřovat v rámci stadia prověřování v dokazování, resp. v úkonech, které policejní orgán v rámci stadia prověřování provede. Ve smyslu § 89 odst. 3 TrŘ se nesmí v řízení (tedy v celém trestním řízení) použít důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby použila. Z tohoto ustanovení vyplývá zákaz donucení k sebeobviňování či donucení k přiznání, jež vyjadřuje základní premisu trestního řízení, a to na spravedlivý a zákonný proces. V širším kontextu můžeme takto chápané právo ústavně konformním výkladem nalézt v čl. 37 odst. 1 LPS jako právo odepřít výpověď, které má každý, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké. Důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení je spojován s teorií plodů z otráveného stromu. K této se již několikrát vyjádřil ÚS,³⁵ ale i Evropský soud pro lidská práva.³⁶ Podstatou teorie plodů z otráveného stromu („*Fruit of the poisonous tree doctrine*“) je skutečnost, že byť jsou OČTŘ povinny na základě oficiality a obecně veřejného zájmu na všech protiprávních činech zjišťovat veškeré relevantní skutečnosti (zjišťovat materiální pravdu), musí však tento svůj postup v trestním řízení provádět způsobem aprobovaným v TrŘ, ale i v duchu ústavně konformního výkladu základních lidských práv a svobod, v souladu s mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách.³⁷

Zásada presumpce nevinny

Zásada presumpce nevinny je ústavněprávně vyjádřena v čl. 40 odst. 2 LPS, kdy „každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.“ Vyjádřena je rovněž i v § 2 odst. 2 TrŘ v základních zásadách trestního řízení, kdy „dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.“ Presumpci

³⁵ Např. Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1677/13 ze dne 23. 10. 2014 (N 195/75 SbNU 197); Nález ÚS sp. zn. II. ÚS 291/2000 ze dne 11. 6. 2002 (N 69/26 SbNU 207). Vše dostupné na: www.nalus.cz.

³⁶ Např. Rozhodnutí ESLP ze dne 30. 6. 2008, ve věci *Gäfgen v. Německo*, Rozhodnutí ESLP ze dne 11. 7. 2006, ve věci *Jalloh v. Německo*.

³⁷ Herczeg, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2009, č. 3, s. 65-70.

nevinu aprobuje i v § 3 odst. 5 ZSM, kdy „každá...osoba...je považována za nevinnou, dokud její vina nebyla prokázána zákonným způsobem.“ Lze ji nalézt i v čl. 6 odst. 2 EÚLP a čl. 14 odst. 2 MPOPP, obojí v obdobném znění jako v ZSM.

Presumpce nevinu je jedním z prvků práva na spravedlivý proces.³⁸ Proto je s touto zásadou úzce spjat princip *in dubio pro reo* (čl. 40 odst. 5 LPS). Dle tohoto principu, jsou-li zjištěny v trestním řízení pochybnosti, má soud v těchto pochybnostech rozhodnout ve prospěch pachatele.

V rámci stadia prověřování spojují zásadu presumpce nevinu zejm. se zásadou materiální pravdy (§ 2 odst. 5 TrŘ), kdy mají být v přípravném řízení, tedy i ve stadiu prověřování, OČTŘ objasněny i bez návrhu stran okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede. Jinými slovy OČTŘ tak musí vůči osobě, kterou ve stadiu prověřování považuje za potenciálního pachatele trestného činu (prověřovaného), postupovat nestranně a nezaujatě. Zabývat se veškerými skutečnostmi, které tato osoba na svou obhajobu uvede nebo neuvede a byť by uvedla nepravdu, nesmí OČTŘ této osobě tuto skutečnost klást k její tíži (k tomu srov. práva obviněného v § 33 TrŘ). Stejně tak se nemůže OČTŘ spokojit s doznáním osoby ve stadiu prověřování, ale naopak má toto doznání přezkoumat, co do podstatných okolností, které tato osoba ve stadiu prověřování uvede. Je úkolem OČTŘ, aby se „obhajobou“ zabýval a tuto zcela vyvrátil, tedy prokázal vinu či zcela nevyločil, tedy v rámci principu *in dubio pro reo*, prokázal nevinu.

Princip „*in dubio pro reo*“ se však vztahuje na otázky skutkové nikoli právní. Na otázky právní se vztahuje princip „*iura novit curia*“ (soud zná právo). Právní otázky z hlediska stadia prověřování můžeme nalézt např. v určení rozsahu újmy na zdraví, která byla způsobená jednáním pachatele, resp. zda bude kvalifikace újmy na zdraví či těžké újmy na zdraví, takovou to „kvalifikační“ otázku nemůže znalec zodpovědět a je pouze na OČTŘ, aby si jí zodpověděl. Prolomení principu „*iura novit curia*“ lze nalézt v § 9a TrŘ, který řeší předběžné otázky, o nichž rozhoduje výlučně Soudní dvůr Evropské unie.

Zásada oficiality

Zásada oficiality v trestním řízení je vyjádřena v § 2 odst. 4, věta první TrŘ tím způsobem, že OČTŘ postupují v trestním řízení z úřední povinnosti

³⁸ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 137.

(„*ex officio*“). Postup z úřední povinnosti je dán povahou trestního řízení. Jedná se o vyjádření základní premisy, že protiprávnímu jednání se má předcházet (srov. § 2, § 10 odst. 1, odst. 2, § 69 odst. 1 PolČR či § 1 odst. 1, § 157 odst. 1, § 158 odst. 1, odst. 3, § 164 odst. 1 TrŘ), a je-li zjištěno, je ve veřejném zájmu, aby bylo co nejrychleji odhaleno a potrestáno. Veřejný zájem, zde zastupuje státní zástupce a policejní orgán, kdy však pouze státní zástupce zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení, tedy je jejím garantem (srov. čl. 80 odst. 1 Úst).

Zásada oficiality je opakem dispoziční zásady, jež se projevuje v civilním řízení, i když i zde lze nalézt výjimky, které stanoví zákon.³⁹ Stejně tak lze nalézt výjimky ze zásady oficiality v trestním řízení. Výjimkami ze zásady oficiality, které lze vztáhnout na stádium prověřování (ale nejen na něj), je např. *adhézní řízení*, tedy řízení o náhradě škody nebo nemajetkové újmy, jež byla poškozenému trestným činem způsobena nebo vydání bezdůvodného obohacení (§ 43 odst. 3 TrŘ). Byť tento návrh musí poškozený učinit nejpozději u hlavního líčení před zahájením dokazování, zpravidla se o tomto poučuje již v přípravném řízení. Stejně tak se poškozený může svých procesních práv výslovným prohlášením vzdát sdělením OČTŘ (§ 43 odst. 5 TrŘ). Další demonstrativní výjimkou ze zásady oficiality je uváděno zahájení opravného řízení,⁴⁰ které lze zahájit pouze na základě podání opravného prostředku k tomuto úkonu oprávněnou osobou. Ve stadiu přípravného řízení může být takovým to prostředkem ústavní stížnost⁴¹ proti rozhodnutí o vazbě (§ 73c TrŘ ve spojení s § 134 TrŘ), resp. vyčerpání řádného opravného prostředku, kterým je stížnost proti rozhodnutí o vazbě (§ 74 TrŘ). Neposlední výjimkou ze zásady oficiality je uplatnění nároku na svědečné podle § 104 odst. 1 TrŘ, kdy nárok zaniká do tří dnů po výslechu svědka nebo po tom, co mu bylo sděleno, že k výslechu nedojde. Poslední výjimku, kterou zde zmíním, jsou tzv. návrhové delikty, resp. trestní stíhání podmíněné souhlasem poškozeného podle § 163 TrŘ u taxativně vyjmenovaných trestných činů za splnění podmínek tam uvedených. Jedná se tak o postupy OČTŘ, jež jsou v trestním řízení vázány na návrh, podnět nebo žádost oprávněného subjektu.

³⁹ Srov. např. § 12 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění (dále jen „ZŘS“), týkající se předběžných opatření; § 138 odst. 2 ZŘS, týkající se projednání dědictví; řízení o určení, zda tu manželství je či není, srov. § 374 odst. 1 ve spojení s odst. 2 ZŘS; řízení o určení otcovství, srov. § 419 ZŘS; řízení ve věcech osvojení nezletilého, § 429 ZŘS a další.

⁴⁰ CHMELÍK, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 57.

⁴¹ Srov. čl. 87 odst. 1 písm. d) Úst ve spojení s § 72 odst. 1 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění.

Zásada legality

Zásada legality je úzce spojena se zásadou oficiality, proto je někteří autoři rozvíjejí souvztažně.⁴² Zásada oficiality však platí pro všechny OČTŘ a pro všechna stadia trestního řízení, zásada legality je uplatňována v otázce zahájení trestního řízení, resp. trestního stíhání. Zásada legality úzce souvisí s činností státního zástupce v trestním řízení. Státní zástupce je povinen stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví, pokud zákon, přímo použitelný předpis Evropské unie nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, nestanoví jinak (§ 2 odst. 3 TrŘ). Takto pojatá zásada legality rozvíjena čl. 80 odst. 1 Úst, kdy veřejnou žalobu v trestním řízení zastupuje státní zastupitelství. Podle § 4 odst. 1 StZast je státní zastupitelství v rámci své působnosti orgánem veřejné žaloby v trestním řízení, a v těchto svěřených věcech za státní zastupitelství vystupuje státní zástupce (§ 3 odst. 1 StZast).

Zásada legality ve stadiu prověřování se projevuje povinností učinit všechna potřebná šetření a opatření k odhalení trestných činů a jejich pachatelů (§ 158 odst. 1 TrŘ); povinnost přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158 odst. 2 TrŘ); povinnost objasňovat a prověřovat skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158 odst. 3 TrŘ); povinnost zahájit trestní stíhání, nasvědčují-li zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba (§ 160 odst. 1 TrŘ). Zásada legality se projevuje i ve stadiu vyšetřování povinností podat obžalobu (§ 176 odst. 1 TrŘ) a v řízení před soudem povinností státního zástupce před soudem vystupovat tak, aby byly objasněny všechny podstatné skutečnosti rozhodné z hlediska podané obžaloby (§ 180 odst. 2 TrŘ).⁴³

Nutno dodat, že zásada legality se vztahuje i na policejní orgán, který zpravidla trestní řízení ve stadiu prověřování, potažmo vyšetřování vede a státní zástupce vykonává nad takovým trestním řízením dozor (§ 157 odst. 2 TrŘ, příp. § 174 TrŘ).

Ze zásady legality existují výjimky, kdy státní zástupce nesmí stíhat osoby, které jsou vyňaty z pravomoci OČTŘ (§ 11 odst. 1 písm. c) TrŘ ve spojení

⁴² Např. Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 142-149.

⁴³ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 58-59.

s § 10 TrŘ). Jedná se o tzv. nepřipustnost trestního stíhání, která je v § 11 TrŘ rozšířena na další osoby, rovněž také o již zmíněné návrhové delikty. Uvážení, kdy zásadu legality státní zástupce, příp. policejní orgán, může ale nemusí využít jsou případy uvedené ve stadiu prověřování podle § 159a odst. 3 TrŘ (státní zástupce i policejní orgán), § 159 odst. 4 TrŘ (pouze státní zástupce); ve stadiu vyšetřování podle § 172 odst. 2 TrŘ (pouze státní zástupce). V těchto případech proti sobě stojí zásada legality a zásada oportunity (účelnosti). Jedná se o otázku právní, tedy pouze OČTŘ si musí zodpovědět a ve svém rozhodnutí odůvodnit a obhájit jím zvolený postup. Dočasné odložení trestního stíhání podle § 159b TrŘ je výjimkou vázanou na časové období, zpravidla na nezbytně nutnou dobu. Jeho účelem je, aby okamžitým zahájením trestního stíhání nedošlo ke zmaření účelu trestního řízení, tedy odhalení dalších trestných činů a jejich pachatelů.

Zásada rychlého procesu (zásada rychlého řízení)

Zásada rychlého procesu vychází z čl. 38 odst. 2 LPS, kdy „každý má právo, aby jeho věc byla projednána..., bez zbytečných průtahů...“. V čl. 6 odst. 1 EÚLP je vyjádřena tak, že „každý má právo na to, aby jeho záležitost byla...v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem...“. V čl. 14 odst. 3 písm. c) MPOPP je zásada vyjádřena jako minimální záruka každého, „být souzen bez zbytečného odkladu.“ Podle čl. 9 odst. 3 MPOPP má každý, kdo byl zadržen nebo zatčen pro trestný čin právo na „trestní řízení v přiměřené době“. Podle čl. 10 odst. 2 písm. b) MPOPP má obviněný mladistvý právo na „co možná nejrychlejší postavení před soud“.

Samotný TrŘ vyjadřuje zásadu rychlého procesu v § 2 odst. 4, věta druhá TrŘ, kdy OČTŘ musí trestní věci „projednávat urychleně bez zbytečných průtahů; s největším urychlením projednávají zejména vazební věci a věci, ve kterých byl zajištěn majetek, je-li to zapotřebí vzhledem k hodnotě a povaze zajištěného majetku.“ Jednou z garancí této zásady jsou lhůty stanovené pro trestní řízení, např. stanovení lhůt pro skončení stadia prověřování do dvou, tří, resp. šesti měsíců (§ 159 odst. 1 TrŘ), příp. prodloužení této lhůty (§ 159 odst. 2 TrŘ) či opakované prodloužení lhůty (§ 159 odst. 3 TrŘ). Prodloužení lhůty prověřování by mělo být vždy odůvodněno. Kontrolou průtahů v trestní řízení je pověřen státní zástupce, na kterého se může se svou žádostí obrátit ten, proti němuž se trestní řízení vede a poškozený. O této žádosti má státní zástupce rozhodnout neprodleně, zde již bez přesně stanové lhůty (§ 157a odst. 1 TrŘ).

Důraz na urychlené vyřízení věci je kladen zejm. na trestní věci v nichž je osoba, proti které se řízení vede, omezena na osobní svobodě. Zde jsou stanoveny taxativně vymezené maximální lhůty, po které lze osobní svobodu omezit, v řádu hodin (§ 76 TrŘ či § 179e TrŘ), ale i roků (§ 72a odst. 1 TrŘ). Nicméně je třeba dodat, že toto omezení na osobní svobodě může trvat pouze tak dlouho, dokud trvají důvody omezení.

Ve vztahu k mládeži stanovuje § 3 odst. 6 ZSM zásadu rychlého procesu tak, že nařizuje, aby u mládeže byly jejich činy projednány „*bez zbytečného odkladu a v přiměřené lhůtě.*“ Omezení osobní svobody mladistvých je zde co do lhůt zpřísněno, kdy podle § 46 odst. 1 ZSM lze mladistvého vzít do vazby, nelze-li účelu vazby dosáhnout jinak. Rovněž lhůty pro trvání vazby u mladistvých jsou zpřísněny, resp. sníženy oproti dospělým pachatelům (srov. § 47 ZSM).

Ze shora uvedeného je patrné, že zásada rychlého procesu se opírá o lhůty, ale najdeme v trestním řízení i tuto zásadu vyjádřenou neurčitě, subjektivním pojmem. V takových případech je lhůta hodnocena *ad hoc* s přihlédnutím ke složitosti trestního řízení, podle povahy individuálního případu či úkonu. Takovým příkladem může být *neprodlené* sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ. A nebo lhůtu vůbec nevyjadřuje ani neurčitě, ale navazuje ji na úkony trestního řízení, např. § 80 TrŘ stanoví, že „*není-li věci, ...k dalšímu řízení už třeba...vrátí se tomu, kdo ji vydal nebo komu byla odňata.*“

Podstatou zásady rychlého procesu je rychlá reakce na protiprávní činy a co nejrychlejší potrestání jejich pachatelů, ostatně i proto vznikl po velké novele institut zkráceného přípravného řízení. Lze souhlasit s prof. Jelínkem, že „je-li trestní řízení vedeno zdlouhavě, snižuje se tím jeho účinnost, výchovné i preventivní působení, autorita právního řádu i orgánů, které mají zaručovat jeho integritu.“⁴⁴ Stejně tak lze konstatovat, že rychlost procesu řízení má vliv na kvalitu zajištěných důkazů, zejm. se jedná o ohledání místa činu podle § 113 TrŘ ve vztahu k zajišťováním relevantních stop či výslechy svědků ve stadiu prověřování podle § 158 odst. 9 TrŘ ve vztahu k paměťovým stopám, kdy časem dochází k jejich zapominání. Rychlost řízení nesmí být na úkor kvality trestního řízení.

⁴⁴ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 150.

Zásada přiměřenosti (zdrženlivosti)

Zásada přiměřenosti má své ústavněprávní zakotvení v čl. 4 odst. 4 LPS, kdy „při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty.“ Jedná se o vyjádření určité nezbytnosti. Princip přiměřenosti se tak objevuje zejm. v zásahu do základních lidských práv a svobod, jako je právo na život a zdraví, osobní svoboda, právo vlastnit, právo nedotknutelnosti obydlí a další. Právě tato práva jsou často v trestním řízení omezována. LPS aprobuje zásahy do těchto práv a zároveň odkazuje na právní úpravu v jednoduchém právu, tedy např. v TrŘ. Přiměřenost je také zakotvena v čl. 9 odst. 3 MPOPP, kdy uvádí, že *„není obecným pravidlem, aby osoby čekající na trestní řízení byly drženy ve vazbě; propuštění může však být podmíněno zárukami.“* Obdobně v čl. 5 odst. 3 EÚLP, kdy *„propuštění může být podmíněno zárukou...“*

Přiměřenost je ve vztahu k omezení osobní svobody chráněna taxativně vyjmenovanými důvody, pro které lze osobní svobodu omezit a dále maximálně stanovenými lhůtami, po které lze osobní svobodu omezovat.

V § 2 odst. 4 TrŘ je uvedeno, že trestní věci mají být projednávány s plným šetřením práv a svobod zaručených LPS a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, přičemž při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení. Tedy TrŘ vyžaduje kumulativní splnění určitých podmínek pro takový zásah. Jednotlivé podmínky pak stanoví u jednotlivých úkonů trestního řízení. Obecně lze říci, že čím významnější základní lidské právo a svoboda je omezováno, tím přísnější podmínky jsou stanoveny. Na zásadu přiměřenosti reaguje i § 52 TrŘ, kdy při provádění úkonů trestního řízení je nutno vždy šetřit osobnost osob a jejich ústavou zaručených práv. V § 41 odst. 1 ZSM je pak zásada modifikována vůči osobám mladistvým, kdy by mělo být postupováno tak, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl co nejméně ohrožen.⁴⁵

Při zadržení osoby podle § 76 TrŘ, jsou dány podmínky, kdy lze osobu zadržet policejním orgánem; markantnější je to u vazby, kde se zásada přiměřenosti promítá v § 67 TrŘ ve slovech: *„...nelze v době rozhodování účelu vazby dosáhnout*

⁴⁵ Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 31.

jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.“ Jinými opatřeními jsou záruka, dohled, předběžné opatření nebo slib (§ 73 TrŘ); peněžitá záruka (§ 73a TrŘ). Ostatně zásada přiměřenosti je jednou ze zvláštních náležitostí rozhodnutí o vazbě (srov. § 73c písm. c) TrŘ).

U domovní prohlídky, osobní prohlídky a prohlídky jiných prostor a pozemků (§ 82 a násl. TrŘ) spatřuji přiměřenost ve slovech „*důvodné podezření*“. Byť se jedná o neurčitý právní pojem, musí být OČTŘ tento pojem v jejich rozhodnutích plně odůvodněn takovým způsobem, že nebude vzbuzovat pochyb o oprávněnosti použití takového institutu, úkonu trestního řízení. Na svévolnost zásahů do takových práv reaguje i čl. 17 odst. 1 MPOPP.

U odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 TrŘ nebo podle § 88a TrŘ je zásada přiměřenosti vymezena: „*...a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak...*“

Operativně pátrací prostředky (předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta) je rovněž možné pouze „*nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak...*“ (§ 158b odst. 2 TrŘ).

Zásada zjištění skutkového stavu věci bez důvodných pochybností (zásada materiální pravdy)

Tato zásada prošla značnou proměnou po velké novele, kdy objektivní pravdu nahradila pravda relativní neboli materiální. Zásada materiální pravdy je vyjádřena v § 2 odst. 5 TrŘ, kdy „*orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“ Konkrétněji pak doplňuje toto ustanovení § 89 TrŘ, který uvádí výčet skutečností, které je třeba v trestním stíhání v nezbytném rozsahu dokazovat.⁴⁶

Zásada materiální pravdy bývá úzce spjata s rozhodováním soudu, ale já se domnívám, že tomu tak zcela není. Zásadu materiální pravdy vnímám jako výsledek či cíl trestního řízení, které je vedeno OČTŘ, neboť skutkový stav je zjišťován ve všech stádiích trestního řízení a nejen, že je zjišťován je i objasňován. Je úkolem OČTŘ, aby již od počátku trestního řízení tyto důvodné pochybnosti svými úkony

⁴⁶ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 69-71.

v trestním řízení rozptylovali. Pro srovnání uvádím skutečnosti uvedené v záznamu o zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ vs. usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 odst. 1 TrŘ vs. odsuzující rozsudek podle § 225 odst. 1 TrŘ. Na začátku trestního řízení bývá zpravidla více „důvodných pochybností“, při zahájení trestního stíhání se do usnesení promítá tzv. vyšší míra pravděpodobnosti, že se skutku dopustil obviněný, v odsuzujícím rozsudku by se míra pravděpodobnosti měla rovnat „praktické jistotě“, ale nikoli absolutní.⁴⁷ Hledání absolutní pravdy by nebylo z pohledu trestního řízení účelné a vedlo by k ohrožení fungování OČTŘ.

Pro doplnění uvádím, že zásada materiální pravdy je součástí širšího ústavně konformního pojetí práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 LPS. V čl. 6 odst. 1 EÚLP je tato zásada rovněž pojata pod právo na spravedlivý proces, kdy o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění má být rozhodováno nezávislým a nestranným soudem.

Zásada vyhledávací

Zásada vyhledávací je úzce spjata se zásadou materiální pravdy. Její aplikací dochází k naplnění účelu zásady materiální pravdy. Zásada vyhledávací je rovněž vyjádřena v § 2 odst. 5 TrŘ, kdy *„orgány činné v trestním řízení postupují...tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci,... o němž nejsou důvodné pochybnosti,...“* a *„...objasňují okolnosti svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede.“*

Odpovědnost za zjišťování skutkového stavu, o němž nejsou důvodné pochybnosti nesou OČTŘ, ve stadiu prověřování je to zejm. policejní orgán a státní zástupce. Zjištění skutkového stavu je plně vázáno na vyhledávání důkazů a následném dokazování. OČTŘ tak objasňují i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede (§ 2 odst. 5 TrŘ). Nic však nebrání tomu, aby některá ze stran důkaz vyhledala, předložila nebo nevrhla jeho provedení (§ 89 odst. 2 TrŘ). Z dokazování mohou být vyňaty tzv. nesporné skutečnosti. Soud může rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné, pokud s ohledem na ostatní zjištěné skutečnosti není závažného důvodu o těchto prohlášeních pochybovat (§ 206d TrŘ); obdobně i ve zkráceném

⁴⁷ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 157.

přípravném řízení (§ 314b odst. 2 TrŘ). V rámci řízení o schválení dohody o vině a trestu soud dokazování vůbec neprovádí (§ 314q odst. 5 TrŘ).⁴⁸

Zásada vyhledávací se plně uplatňuje ve stadiu prověřování, potažmo celém přípravném řízení, neboť na jejím základě mají státní zástupce nebo policejní orgán povinnost opatřit veškeré důkazy svědčící ve prospěch i neprospěch osoby, proti níž se řízení vede, tedy postupovat tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti. Ve stadiu prověřování se takovými úkony rozumí ohledání místa činu podle § 113 TrŘ, výpověď osoby mající povahu neodkladného či neopakovatelného úkonu podle § 158 odst. 9 TrŘ, vydání či odnětí věci podle §§ 78 či 79 TrŘ, zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti podle § 79a a násl. TrŘ, zajištění údajů o telekomunikačním provozu podle § 88a odst. 1 TrŘ, odposlech a záznam o telekomunikačním provozu podle § 88 odst. 1 TrŘ nebo např. přibrání znalce podle § 105 TrŘ.

Zásada volného hodnocení důkazů

Podle § 2 odst. 6 TrŘ „orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.“ Trestní řízení je postaveno na hodnocení trestního řízení ad hoc, jinými slovy není „tabulka“ důkazů, které mají větší váhu oproti jiným, stejně tak není stanovena kvantita důkazů. Zásada volného hodnocení důkazů nutí OČTŘ přihlédnout k okolnostem konkrétního případu, k jeho zvláštnostem a tím brání mechanickému postupu při hodnocení důkazů.⁴⁹

Za důkaz v trestním řízení pak může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejm. znalecké posudky, věci, listiny, ohledání, výpovědi obviněného a svědků (§ 89 odst. 2 TrŘ). V rámci stadia prověřování to budou výsledky prováděné jako neodkladný a neopakovatelný úkon podle § 158 odst. 9 TrŘ.

V rámci trestního řízení však nemohou být použity důkazy získané nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení s výjimkou případů, kdy se použijí jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby použila (§ 89 odst. 3 TrŘ).⁵⁰

⁴⁸ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 64-65.

⁴⁹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 164.

⁵⁰ Srov. rovněž čl. 14 odst. 3 písm. g) MPOPP, kdy nikdo nesmí být nucen svědčit proti sobě nebo přiznat vinu.

TrŘ však v určitých situacích ukládá za povinnost opatřit OČTŘ některý důkaz. Tím je např. přibrání dvou znalců, jde-li o prohlídku a pitvu mrtvoly (§ 105 odst. 4 TrŘ ve spojení s § 115 TrŘ); vyšetření duševního stavu podle § 116 TrŘ; obdobně vyšetření duševního stavu mladistvého podle § 58 odst. 1 ZSM.

Byť TrŘ nestanoví, které důkazy mají být provedeny v rámci trestního řízení, je veřejným (ale i soukromým, v případě osoby obviněné) zájmem na přezkoumatelnost a odůvodněnost každého rozhodnutí či opatření OČTŘ at' už procesního či meritorního charakteru. Výjimkou z povinnosti odůvodnit soudní rozhodnutí je trestní příkaz (§ 314e TrŘ) nebo zjednodušený rozsudek (§ 129 odst. 2 TrŘ), resp. zjednodušené usnesení (§ 136 odst. 3 TrŘ).⁵¹

Zásada spolupráce se zájmovými sdruženími občanů

Tato zásada je vymezena v § 2 odst. 7 TrŘ, kdy všechny OČTŘ spolupracují se zájmovými sdruženími občanů a využívají jejich výchovného působení. Smyslem spolupráce OČTŘ se zájmovými sdruženími je po uvedené novele zejména předcházení a zamezování trestné činnosti (§ 3 odst. 1 TrŘ) a posílení výchovného působení trestního řízení u odsouzených osob (§ 3 odst. 2 TrŘ).⁵²

Tato zásada se v rámci stadia prověřování uplatňuje ve vztahu k prevenci a odhalování (přecházení a zamezování) trestných činů na základě podání podnětů zájmových sdružení občanů o podezření ze spáchání trestného činu podle § 158 odst. 1 TrŘ. V rámci přípravného řízení mohou zájmová sdružení občanů navrhnout, aby vazba u obviněného byla nahrazena zárukou zájmového sdružení občanů (§ 3 TrŘ ve spojení s § 6 odst. 2 TrŘ a § 73 odst. 1 písm. a) TrŘ). Spolupráce se zájmovým sdružení občanů se pak projevuje v hlavním líčení (§ 199 odst. 2 TrŘ) či ve vykonávacím řízení (§ 331 odst. 2 TrŘ, podmíněné propuštění z trestu odnětí svobody).

Specifickou je povinnost OČTŘ spolupracovat s OSPOD (§ 3 odst. 4 ZSM) jako vyjádření zásady zvláštního přístupu v řízení proti mladistvým. Spolupráce OČTŘ s OSPOD, zájmovými sdruženími občanů a osobami realizující probační

⁵¹ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 165. Shodně též Chmelík IN: Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 67-69.

⁵² Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 42.

program (§ 40 ZSM) má za cíl posílení výchovného působení trestního řízení a zamezení a předcházení trestné činnosti, stejně tak i podávání podnětů.

Zásada obžalovací (akusační)

Podle § 2 odst. 8 TrŘ je „trestní stíhání před soudy...možné jen na základě obžaloby, návrhu na potrestání nebo návrhu na schválení dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, které podává státní zástupce. Veřejnou žalobu v řízení před soudem zastupuje státní zástupce.“

Obžalovací zásada se v přípravném řízení v zásadě neuplatňuje, výjimkou je rozhodování soudu o vzetí obviněného do vazby (§ 68 odst. 1 TrŘ). Obžalovací zásada se uplatňuje ve zkráceném přípravném řízení, ve kterém nelze stadium prověřování a vyšetřování od sebe odlišit. Státní zástupce, kterému byl doručen návrh (stručná zpráva o výsledku zkráceného přípravného řízení) policejního orgánu podá soudu návrh na potrestání, shledá-li, že výsledky zkráceného přípravného řízení odůvodňují postavení podezřelého před soud (§ 179c odst. 2 písm. a) TrŘ).

Zásada veřejnosti

Podle § 2 odst. 10 TrŘ se trestní věci „před soudem projednávají veřejně tak, aby se občané mohli projednávání zúčastnit a jednání sledovat. Při hlavním líčení a veřejném zasedání smí být veřejnost vyloučena jen v případech výslovně stanovených v tomto nebo zvláštním zákoně.“ Zásadu veřejnosti predikuje čl. 38 odst. 2 LPS, čl. 96 odst. 2 Úst, ale i čl. 6 odst. 1 EÚLP, obdobně čl. 14 odst. 1 MPOPP. Ze shora uvedeného vyplývá, že veřejné je pouze projednání před soudem. Stadium prověřování jako součást přípravného řízení je neveřejné.

Zásada ústnosti a zásada bezprostřednosti

Zásada ústnosti (§ 2 odst. 11 TrŘ, čl. 96 odst. 2 Úst) a bezprostřednosti (§ 2 odst. 12 TrŘ) spolu úzce souvisí a nejvíce se uplatňují v řízení před soudem (hlavní líčení, ale i odvolací řízení). V přípravném řízení má tato zásada význam z hlediska kvality provedených důkazů. Ve stadiu prověřování přichází v úvahu výslech osoby jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon podle § 158 odst. 9 TrŘ, kdy jeho perfekce může mít vliv na průběh hlavního líčení, za předpokladu, že tento výslech je přečten podle § 211 odst. 2 písm. b) TrŘ, stejně tak se jedná o úřední

záznamy o podání vysvětlení podle § 158 odst. 5 TrŘ za splnění podmínek podle § 211 odst. 6 TrŘ. V obou případech se jedná o uplatnění výjimky ze zásady ústnosti a bezprostřednosti.

Zásada zajištění práva na obhajobu

Podle § 2 odst. 13 TrŘ musí být ten, proti němuž se trestní řízení vede, „...v každém období řízení vhodným způsobem a srozumitelně poučen o právech umožňujících mu plné uplatnění obhajoby a o tom, že si též může zvolit obhájce; všechny orgány činné v trestním řízení jsou povinny umožnit mu uplatnění jeho práv.“ Tato zásada má své ústavně právní zakotvení v čl. 40 odst. 3 LPS, které říká: „Obviněný má právo, aby mu byl poskytnut čas a možnost k přípravě obhajoby a aby se mohl hájit sám nebo prostřednictvím obhájce. Jestliže si obhájce nezvolí, ačkoliv ho podle zákona mít musí, bude mu ustanoven soudem. Zákon stanoví, v kterých případech má obviněný právo na bezplatnou pomoc obhájce.“ Zajištění práva na obhajobu reflektuje i v čl. 6 odst. 3 EÚLP, která stanoví, že obviněný má právo být seznámen s důvody obvinění, má právo na přípravu své obhajoby a právo se hájit sám nebo za pomoci obhájce. Obdobně vykládá právo na obhajobu v čl. 14 odst. 3 MPOPP.

Ač LPS, EÚLP a MPOPP hovoří o osobě obviněné z trestného činu, TrŘ používá pojmu „ten, proti němuž se trestní řízení vede“. Jedná se o rozšíření práva na obhajobu. Netýká se pouze osob obviněných, tedy těch, proti kterým bylo zahájeno trestní stíhání, ale týká se i osoby podezřelé (§ 179b odst. 2 TrŘ), obžalovaného a odsouzeného (§ 12 odst. 7 TrŘ).

Obsahem práva na obhajobu je obhajoba materiální a obhajoba formální. Pod materiální obhajobu můžeme řadit právo na osobní obhajobu – právo osoby, proti níž se trestní řízení vede hájit se sama (§ 33 odst. 1 TrŘ); a právo požadovat od OČTŘ řádné objasnění okolností svědčící ve prospěch osoby, proti níž se trestní řízení vede. Pod formální obhajobu řadíme právo na obhajobu prostřednictvím obhájce (§ 33 odst. 1 TrŘ, § 36 TrŘ, § 36a TrŘ; § 42a ZSM) a právo na bezplatnou pomoc obhájce (§ 33 odst. 2-4 TrŘ).⁵³ Právo na obhajobu se realizace oprávněním osoby, proti níž se trestní řízení vede, vyjadřovat se ke všem skutečnostem, uvádět

⁵³ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 54-55.

okolnosti a důkazy svědčící v její prospěch (k obhajobě), podávat návrhy, opravné prostředky a další.

Ve stadiu prověřování náleží právo obhajoby ve zkráceném přípravném řízení osobě podezřelé podle § 179b odst. 2 TrŘ, kdy podezřelý má stejná práva jako obviněný a odkazuje na § 33 odst. 1, odst. 2 TrŘ. Ve stadiu prověřování má každý při podání vysvětlení právo na právní pomoc advokáta (§ 158 odst. 5 TrŘ). Zde však advokát nemá postavení subjektu trestního řízení. Jeho úlohou je poskytnutí právní pomoci osobě, které se podání vysvětlení týká. Jedná se zejm. o náležité a srozumitelné vysvětlení podstaty úkonu trestního řízení, kterého se osoba účastní a taktéž dohled nad zákonnou bezvadností prováděného úkonu.

Po zahájení trestního stíhání proti obviněnému, tedy ve stadiu vyšetřování, se zásada práva na obhajobu uplatňuje v plné míře. Obviněný se může hájit sám, jsou však případy, kdy OČTŘ musí „profesionální“ obhajobu ve formě obhájce (advokáta) obviněnému zvolit, nezvolí-li si jí sám. Jedná se o případy nutné obhajoby podle § 36 TrŘ ve vztahu ke stadiu trestního stíhání a podle § 36a TrŘ ve vztahu k vykonávacímu řízení a řízení o stížnosti pro porušení zákona, v řízení o dovolání a v řízení o návrhu na povolení obnovy.

Nutná obhajoba u osoby mladistvé však zpravidla začíná již ve stadiu prověřování, neboť podle § 42a odst. 1 písm. a) ZSM musí mít mladistvý obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle ZSM nebo provedeny úkony podle TrŘ, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Zde uvádím praktický příklad. Dopustí-li se osoba mladistvá trestného činu krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ a je možné ji bezprostředně po činu na místě zadržet policejním orgánem podle § 76 odst. 1 TrŘ, lze si představit jako neodkladný úkon vydání věci (odcizené) podle § 78 TrŘ, nelze si však představit, že by policejní orgán prováděl výslech této osoby podle § 158 odst. 6 TrŘ k okolnostem spáchaného trestného činu (byť by se jednalo o stadium prověřování). Necháme-li stejný trestný čin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ a přidáme např. spolupachatelství⁵⁴ podle § 23 TrZ dvou mladistvých pachatelů a nejsou-li

⁵⁴ U spolupachatelství je třeba, aby pachatelé úmyslně společně páchaly trestnou činnost za účelem naplnění stejného záměru. Pokud by souběžně pachatelé utočili na stejný předmět útoku, ale každý s jiným záměrem nešlo by o spolupachatelství, ale o dvě jednání dvou pachatelů. K tomu blíže srov. IN: Gřivna, T. Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné části. Praha: ASPI, a. s., 2007, s. 156.

při krádeži na místě zadržení a policejní orgán se k těmto osobám „dostane“ náhodně a provádí výslech jedné z nich podle § 158 odst. 6 TrŘ a tato osoba se začne k trestné činnosti doznávat, je povinností policejního orgánu takový výslech přerušit s odkazem na nutnou obhajobu podle § 42a ZSM a ve výslechu pokračovat až za účasti obhájce mladistvého. Stejně tak policejní orgán nemůže vyslýchat ani druhého spolupachatele, pokud se od prvního dozvěděl, že na místě činu byly spolu (opět je třeba zajistit nutnou obhajobou obou mladistvým).

Pro doplnění uvádím, že pro obviněnou právnickou osobu se nepoužijí ustanovení TrŘ o nutné obhajobě (§ 35 odst. 2 ToPo).

Zásada zajištění práv poškozeného

Podle § 2 odst. 15 TrŘ mají OČTŘ povinnost v každém období trestního řízení umožnit poškozenému plné uplatnění jeho práv. O těchto právech jej musí vhodným způsobem a srozumitelně poučit, aby mohl dosáhnout uspokojení svých nároků. Poučuje je však pouze o právech podle TrŘ. OČTŘ je pak povinen vést trestní řízení s potřebnou ohleduplností k poškozenému a při šetření jeho osobnosti. Zásadu zajištění práv poškozeného v LPS či Úst nenajdeme explicitně uvedenou, nicméně lze jí dovodit z čl. 36 odst. 1 LPS jako právo na spravedlivý proces. Protože ústavní předpisy a jednoduché právo dotýkající se trestního řízení nezabezpečují pouze právo na spravedlivý proces z pohledu osoby, proti níž se řízení vede, ale i z pohledu osoby poškozené.

Předně je třeba uvést, že je rozdíl mezi osobou poškozenou v trestním řízení a obětí trestného činu podle ObTrČ, i když se zpravidla postavení osob bude překrývat. Poškozený je v trestním řízení stranou, oběť nikoli (srov. § 12 odst. 6 TrŘ).

Za poškozeného je považován ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (§ 43 odst. 1 TrŘ). Zásada zajištění práv poškozeného spočívá v povinnosti OČTŘ poškozeného o jeho právech vhodným způsobem a srozumitelně poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění. Vhodný způsob a srozumitelnost jsou dvě kumulativní podmínky, které OČTŘ ve vztahu k poškozenému musí splnit, aby tento mohl svá práva plně uplatnit. Vhodnost a srozumitelnost musí OČTŘ aplikovat tak, aby způsob poučení přizpůsobil věku a duševnímu stavu (duševní vyspělosti) osoby poškozené.

Z tohoto je zcela zřejmé, že jinak bude vypadat poučení seniora (85+), vitální osoby ve věku 35 let a jinak dítěte. Jinak bude vypadat i poučení osoby s duševní poruchou, osoby bez této poruchy, osoby se stařeckou demencí apod. V § 3 odst. 7 ZSM jako základní zásadu uvádí povinnost směřovat řízení podle ZSM k tomu, aby poškozený dosáhl náhrady škody způsobené protiprávním činem, nebo se mu dostalo jiného přiměřeného zadostiučinění.

Za oběť trestného činu se považuje osoba poškozená (§ 2 odst. 2 ObTrČ), osoby ve vztahu k oběti trestného činu, které byla způsobena smrt (§ 2 odst. 3 ObTrČ) a zvláště zranitelnou obětí se rozumí dítě (§ 2 odst. 4 písm. a) ObTrČ), oběť vysokého věku, příp. oběť s určitou duševní poruchou (§ 2 odst. 4 písm. b) ObTrČ), oběť, vůči které byl spáchán taxativně vyjmenovaný trestný čin (§ 2 odst. 4 písm. c) ObTrČ) a oběť trestného činu proti lidské důstojnosti (§ 2 odst. 4 písm. d) ObTrČ).

Poučovací povinností je myšleno „srozumitelným způsobem informovat oběť o jejích právech a umožnit jí jejich plné uplatnění“ (§ 3 odst. 4 ObTrČ) jako základní zásada (jedná se o obdobu § 43 odst. 1 TrŘ). Poučovací povinnost obětí v § 3 odst. 2 ObTrČ v sobě nese i povinnost postupovat vůči oběti v každé fázi trestního řízení takovým způsobem, aby u ní nedocházelo k prohlubování újmy způsobené trestným činem nebo k druhotné újmě. Druhotná újma (§ 2 odst. 5 ObTrČ) je synonymem sekundární viktimizace. Primární (prvotní) viktimizace (újma) je oběti způsobena jednáním pachatele, tedy trestným činem. Sekundární (druhotná) viktimizace (újma) není vázána na jednání pachatele, ale její vznik má příčinnou souvislost v *důsledku přístupu k oběti* mimo jiné OČTŘ (§ 2 odst. 5 ObTrČ). Těmto negativním jevům by se měli OČTŘ vstříhat.

Je-li osoba poškozená mladší 18 let je vhodné její výslech provést ve speciální výslechové místnosti, která je k tomu uzpůsobena (lze si ji představit jako „hrací koutek“ či „obývací pokoj“). Tato místnost umožňuje pořízení zvukového a obrazového záznamu, který lze za podmínek stanových TrŘ použít v trestním řízení jako důkaz. Je-li taková to osoba vyslýchána jako svědek, lze jí klást otázky jen prostřednictvím OČTŘ. Zpravidla je prováděn výslech ve speciální místnosti, která je vybavena kromě shora uvedeného neprůhledným sklem, za kterým je další místnost, kde sedí další osoby a zpravidla, s poškozenou osobou je ve výslechové místnosti pouze vyslýchající osoba. Audio kontakt je zajišťován

telekomunikačním zařízením. Osoby konající takové výsledky musejí být na tuto činnost školeni.⁵⁵

V neposlední řadě chci zmínit osoby, které mohou „po boku“ poškozeného či oběti vystupovat. Opatrovník nebo zákonný zástupce vykonává práva poškozeného, který není osobou plně svéprávnou nebo je-li tato osoba na svéprávnosti omezena (§ 45 odst. 1 TrŘ). Poškozený se může dát zastupovat zmocněncem (§ 50 odst. 1 TrŘ). Oběť trestného činu má dále právo na doprovod důvěrníka (§ 21 odst. 1 ObTrČ).

Oběť trestného činu má taktéž právo učinit prohlášení o dopadu trestného činu na její dosavadní život (§ 43 odst. 4 TrŘ ve spojení s § 22 ObTrČ). Toto prohlášení může mít písemnou formu, v takovém případě se bude jednat o listinný důkaz podle § 112 odst. 2 TrŘ ve spojení s § 43 odst. 4 TrŘ.

Ve stadiu prověřování má poškozený zejm. následující práva: nahlížení do spisů (§ 65 TrŘ); navrhopvat, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit v penězích škodu nebo nemajetkovou újmu, jež byla poškozenému trestným činem způsobena, nebo vydat bezdůvodné obohacení, které obžalovaný na jeho úkor trestným činem získal (§ 43 odst. 3 TrŘ); a učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na jeho dosavadní život (§ 43 odst. 4 TrŘ) a další.⁵⁶

2.4 Subjekty trestního řízení ve vztahu ke stadiu prověřování

Na výsledek trestního řízení mají vliv subjekty trestního řízení. Míra zainteresovanosti na trestním řízení je rozdílná podle subjektu, podle stadia trestního řízení, podle práv a povinností, která v trestním řízení mají. Tento vliv na trestní řízení uplatňují subjekty na základě procesní subjektivity, tedy procesní způsobilosti uplatňovat TrŘ a probovaná procesní práva a procesní povinnosti. Za subjekty trestního řízení TrŘ považuje policejní orgán, státního zástupce, soud, svědka, znalce, tlumočníka, osobu, proti níž se trestní řízení vede, obhájce, osobu zúčastněnou, poškozeného, zmocněnce, opatrovníka, úředníka probační a mediační služby, zájmové sdružení občanů a ve věcech mládeže OSPOD, podle ObTrČ také důvěrníka a další. Osobou, vůči které se řízení vede je podezřelý (§ 179b odst. 3 TrŘ), obviněný (§ 160 odst. 1 TrŘ), obžalovaný a odsouzený

⁵⁵ Policejní orgány jako OČTR postupují dle Závazného pokynu policejního prezidenta č. 268 ze dne 4.11.2020 o činnosti na úseku dětí.

⁵⁶ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 55-56.

(§ 12 odst. 7 TrŘ), osoba, proti které bylo pravomocně zastaveno trestní stíhání (§ 172 TrŘ) a státní zástupce na tuto osobu podal návrh na ochranné opatření (§ 178 odst. 2 TrŘ nebo § 239 odst. 1 TrŘ).⁵⁷ Vedle subjektů trestního řízení vystupují v trestním řízení strany. Stranami se podle § 12 odst. 6 TrŘ rozumí ten, proti němuž se vede trestní řízení, zúčastněná osoba a poškozený a v řízení před soudem též státní zástupce a společenský zástupce.⁵⁸ Postavení strany je přisuzováno i jiné osobě, na jejíž návrh nebo žádost se řízení vede (zde hovoříme o oznamovateli či podateli - § 59 TrŘ) nebo která podala opravný prostředek.

2.4.1 Orgány činné v trestním řízení

Policejní orgán

Policejní orgán je definován v § 12 odst. 2 TrŘ, kdy se policejními orgány rozumějí **a)** útvary Policie České republiky; **b)** Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestných činech příslušníků Policie České republiky, příslušníků Vězeňské služby České republiky, celníků anebo zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce v Policii České republiky, nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky zařazených k výkonu práce ve Vězeňské službě České republiky anebo v Celní správě České republiky, spáchaných v souvislosti s plněním jejich pracovních úkolů; **c)** pověřené orgány Vězeňské služby České republiky v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence; **d)** pověřené celní orgány v řízení o trestných činech spáchaných porušením **1.** celních předpisů a předpisů o dovozu, vývozu nebo průvozu zboží, a to i v případech, kdy se jedná o trestné činy příslušníků ozbrojených sil nebo bezpečnostních sborů, **2.** právních předpisů při umístění a pořízení zboží v členských státech Evropské unie, je-li toto zboží dopravováno přes státní hranice České republiky, **3.** daňových předpisů upravujících daň z přidané hodnoty, **4.** daňových předpisů v případech, kdy jsou celní orgány správcem daně podle jiných právních předpisů; **e)** pověřené orgány Vojenské policie v řízení o trestných činech příslušníků ozbrojených sil a osob, které páchají trestnou činnost proti příslušníkům ozbrojených sil ve vojenských objektech anebo proti vojenským objektům, vojenskému materiálu nebo ostatnímu majetku státu, s nímž jsou příslušné hospodařit Ministerstvo obrany nebo jím zřízené

⁵⁷ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 79.

⁵⁸ Tento institut byl však velkou novelou TrŘ zrušen.

organizační složky státu nebo s nímž jsou příslušné hospodařit anebo s nímž mají právo hospodařit státní organizace zřízené nebo založené Ministerstvem obrany; **f)** pověřené orgány Bezpečnostní informační služby v řízení o trestných činech příslušníků Bezpečnostní informační služby; **g)** pověřené orgány Úřadu pro zahraniční styky a informace v řízení o trestných činech příslušníků Úřadu pro zahraniční styky a informace; **h)** pověřené orgány Vojenského zpravodajství v řízení o trestných činech příslušníků Vojenského zpravodajství; **i)** pověřené orgány Generální inspekce bezpečnostních sborů v řízení o trestných činech příslušníků Generální inspekce bezpečnostních sborů nebo o trestných činech zaměstnanců České republiky, zařazených k výkonu práce v Generální inspekci bezpečnostních sborů.

Každý shora uvedený policejní orgán má svou pravomoc ve vztahu k trestnímu řízení stanovenou svým zákonem.⁵⁹

Policejní orgány mají významnou roli ve stadiu před zahájením trestního stíhání, tím myslím postup podle § 158 odst. 1 TrŘ a postup ve stadiu prověřování podle § 158 odst. 3 TrŘ. V těchto fázích má policejní orgán největší vliv na trestní řízení, a to i přesto, že postup podle § 158 odst. 1 TrŘ, tzv. šetření/prošetřování není stadiem trestního řízení. Z pohledu kriminalisticko-taktického mají veškeré „kroky“ policejního orgánu zásadní význam na výsledek, byť i případného trestního řízení.

Úlohou policejního orgánu ve stadiu před zahájením trestního stíhání je na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů, na jejichž podkladě lze učinit závěr o podezření ze spáchání trestného činu, učinit všechna *potřebná šetření a opatření* k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a směřující ke zjištění jeho pachatele a je povinen činit též nezbytná *opatření k předcházení trestné činnosti* (§ 158 odst. 1 TrŘ); a *objasnění a prověření* skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158 odst. 3 TrŘ).

⁵⁹ Srov. § 2 PolČR; § 2 odst. 1 zák. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, v platném znění; § 3 odst. 8 zák. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, v platném znění; § 4 odst. 1 písm. d) zák. č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, v platném znění; § 4 odst. 1 písm. b) zák. č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii), v platném znění; § 5 zák. č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, v platném znění.

Vzhledem k tomu, že jako policejní orgány vystupují v trestním řízení nejvíce útvary Policie České republiky, zaměřím se především na ně. Policie České republiky je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor (§ 1 PolČR), kdy v rámci své činnosti plní mimo jiné úkoly podle TrŘ (§ 2 PolČR). Činnost policejních orgánů pak upravují mimo TrŘ i interní akty řízení, kterým je u Policie České republiky např. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 103 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

Státní zástupce

Působnost státního zastupitelství má ústavněprávní konsekvence, kdy podle čl. 80 odst. 1 Úst státní zastupitelství zastupuje v trestním řízení veřejnou žalobu. Působnost státního zastupitelství v trestních věcech je stanovena v § 4 StZast, kdy „plní další úkoly vyplývající z trestního řádu“ a „vykonává dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení, zabezpečovací detence, ochranná nebo ústavní výchova, a v jiných místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda“. Takto svěřené věci do působnosti státního zastupitelství vykonávají státní zástupci (§ 3 odst. 1 StZast).

Úlohou státního zástupce ve stadiu prověřování je zejm. výkon dozoru nad zachováním zákonnosti úkonů trestního řízení, které provede, provádí nebo se chystá provést policejní orgán; dohlíží tak na prosazování zásady legality. Státní zástupce ve stadiu prověřování vystupuje jako *dominus litis* (vládce sporu). V rámci své působnosti má oprávnění ukládat policejnímu orgánu provedení úkonů za splnění určitých podmínek; vyžadovat od policejního orgánu spisy, včetně spisů, v nichž nebylo zahájeno trestní řízení, dokumenty, materiály a zprávy o postupu při prověřování oznámení; odejmout kteroukoliv věc policejnímu orgánu a učinit opatření, aby věc byla přikázána jinému policejnímu orgánu; dočasně odložit zahájení trestního stíhání (§ 157 odst. 2 TrŘ). Dozor státního zástupce nad činností policejního orgánu spočívá i v přezkoumání postupu policejního orgánu, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu (§ 157a odst. 1 TrŘ).

Působnost státního zástupce v trestním řízení není pouze dozorová, státní zástupce může v rámci své působnosti provést jednak jednotlivý úkon, ale vést i celé trestní řízení před zahájením trestního stíhání sám.

Státní zástupce rovněž dohlíží nad zachováním lhůt stanovených pro stádium prověřování. Lhůty prověřování jsou stanoveny na dva, tři, resp. šest měsíců (§ 159 odst. 1 TrŘ). Do těchto lhůt je policejní orgán povinen prověřit skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin a pokud k tomu nedojde ve lhůtě, má za povinnost státnímu zástupci písemně zdůvodnit, proč nebylo možné prověřování skončit, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. V těchto případech státní zástupce rozhodne o prodloužení lhůty, příp. může pokynem změnit výčet úkonů k provedení, ale i stanovit lhůtu odlišnou, než o kterou policejní orgán žádal (§ 159 odst. 2 TrŘ). Opakuje-li se situace i po lhůtě prodloužené, postupuje policejní orgán obdobně, a navíc předkládá státnímu zástupci spis (§ 159 odst. 3 TrŘ). U zkráceného přípravného řízení policejní orgán žádá o prodloužení lhůty nejvýše o 10, resp. 30 dnů (§ 179f odst. 2 písm. a) TrŘ).

Státní zástupce je povinen, stejně jako policejní orgán přijímat oznámení o skutečnostech nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (§ 158 odst. 2 TrŘ).

Soud

Působnost soudu v trestním řízení obecně má rovněž ústavněprávní konsekvence, neboť jen soud rozhoduje o vině a trestu za trestné činy (čl. 90, věta druhá Úst, čl. 40 odst. 1 LPS). Vliv na stádium prověřování soud uplatňuje na základě čl. 90, věta první Úst, kdy je soud povolán k poskytování ochrany právům.

Působnost a pravomoc soudu v trestních věcech stanoví § 2 písm. b) zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v platném znění (dále jen „zákon o soudech a soudcích“). Za soud vystupuje soudce, samosoudce nebo senát (§ 3 odst. 1 zákona o soudech a soudcích).

Soud je považován za OČTŘ (§ 12 odst. 1 TrŘ). Soud však není považován za stranu trestního řízení (srov. § 12 odst. 6 TrŘ).

Shora uvedené poskytování ochrany právům je jiným vyjádřením dohledu nad zákonností v postupu policejního orgánu, resp. státního zástupce. Soud v rámci stadia prověřování vystupuje minimálně. TrŘ stanovuje úkony, o kterých rozhoduje soud, resp. soudce či předseda senátu. Operativně pátrací prostředek použití agenta povoluje na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství nebo na návrh evropského pověřeného žalobce soudce vrchního soudu (srov. § 158e odst. 4 TrŘ). Příkaz odposlechu a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn v přípravném řízení vydat na návrh státního zástupce soudce (§ 88 odst. 2 TrŘ). Příkaz k zajištění údajů o telekomunikačním provozu je oprávněn v přípravném řízení vydat soudce na návrh státního zástupce (§ 88a odst. 1 TrŘ). Příkaz k domovní prohlídce je oprávněn v přípravném řízení vydat na návrh státního zástupce soudce (§ 83 TrŘ). Příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků je oprávněn v přípravném řízení vydat na návrh státního zástupce soudce (§ 83a TrŘ). Oprávnění soudu v rámci stadia prověřování je dohled nad zákonností při pořizování výpovědi osoby, která má povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu (§ 158 odst. 9 TrŘ ve spojení s § 158a TrŘ). V přípravném řízení, ale již ve stadiu vyšetřování, rozhoduje o vzetí obviněného do vazby na návrh státního zástupce soudce (§ 68 odst. 1 TrŘ).

3 Průběh stadia prověřování

3.1 Zahájení přípravného řízení

Aby se orgány činné v trestním řízení pohybovaly v rámci trestního, resp. přípravného řízení, jehož součástí je stadium prověřování, je povinností policejního orgánu k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, sepsat neprodleně záznam, ve kterém uvede skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl (§ 158 odst. 3 TrŘ). Tento záznam je opatřením sui generis, nejedná se o rozhodnutí ve věci samé, ale o jiné rozhodnutí procesního charakteru, na základě jehož, je policejní orgán oprávněn využívat instituty – úkony, které jsou mu po takovém to záznamu dány do pravomoci. Výjimkou jsou neodkladné a neopakovatelné úkony, které hrozí-li nebezpečí z prodlení, má možnost tyto policejní orgán provést, ale má povinnost záznam o zahájení úkonů trestního řízení sepsat po jejich provedení.

Za neodkladný úkon považován takový, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odkladu na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Za neopakovatelný úkon je považován takový, který nebude možno před soudem provést. V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován (srov. § 160 odst. 4 TrŘ), tzn. co takový postup odůvodňuje. V protokolu uvede „konkrétní skutečnosti, které jej vedly k závěru, že jde o úkon neodkladný nebo neopakovatelný“ ve vztahu ke konkrétnímu případu a vždy ve vztahu k určité osobě, vůči níž má být později zahájeno trestní stíhání.⁶⁰

Mezi obsahové náležitosti záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, které musí policejní orgán uvést, jsou skutkové okolnosti, pro které řízení zahajuje, a způsob, jakým se o nich dověděl (§ 158 odst. 3 TrŘ). V praxi dochází k uvedení policejního orgánu (místní a věcná příslušnost), který úkony zahajuje, datum jejich zahájení, ve skutkových okolnostech se uvádí osoba (příp. neznámý pachatel), která se mohla svým jednáním dopustit trestného činu včetně předběžné právní kvalifikace a samotný skutkový děj. Zde se policejní orgán „snaží“ zodpovědět na tzv. 7 kriminalistických otázek, tedy „kdo, kde, kdy, jak, čím, proč a co“ se stalo.

⁶⁰ Šámal, Pavel, Růžička, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2079.

Může následovat odstavec s dalšími důležitými skutečnostmi. Jako poslední jsou podpisové doložky, kdo za policejní orgán záznam sepsal.

Lhůta pro sepsání záznamu je zákonem stanovena jako „neprodlená“, tedy sepsání záznamu by mělo následovat ihned poté, kdy si policejní orgán např. prostuduje došlé podání, z jehož obsahu vyplývá, že mohlo dojít konkrétním jednáním ke spáchání trestného činu; stejně tak je-li policejní orgán zavolán na místo činu (např. u krádeže vloupáním do rodinného domu), tak po provedení neodkladných a neopakovatelných úkonů (zde mám na mysli ohledání místa činu ve smyslu ust. § 113 TrŘ), má za povinnost takový záznam sepsat. Třetí možností (rovněž trestně právní praxí) je situace, kdy státní zástupce došlé podání (rozuměj trestní oznámení) na státní zastupitelství prostuduje a postoupí věcně a místně příslušnému policejnímu orgánu k postupu podle § 158 odst. 3 TrŘ s určením lhůty pro vydání takového záznamu (jedná se o využití dozorových oprávnění státního zástupce podle § 157 odst. 2, věta první TrŘ).

Lhůtu stanoví TrŘ policejnímu orgánu 48 hodin, ve kterých musí takový záznam o zahájení úkonů trestního řízení zaslat (nikoli doručit) státnímu zástupci. Zpravidla, je-li policejní orgán prvním orgánem činným v trestním řízení, který se dozví o skutečnostech důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, zasílá takový záznam na státní zastupitelství nikoli konkrétnímu státnímu zástupci, kdy následně aparátem státního zastupitelství dojde na základě dělby práce k přidělení „věci“ konkrétnímu státnímu zástupci, který začne vykonávat ve věci dozor (to neplatí, pokud dojde k postoupení podání – trestního oznámení ze strany státního zástupce policejnímu orgánu – zde již státní zástupce bývá zpravidla přidělen).

3.2 Úkony prováděné ve stadiu prověřování

Policejní orgán po zahájení úkonů trestního řízení opatřuje potřebné podklady, nezbytná vysvětlení a zajišťuje stopy trestného činu za účelem objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Mimo shora uvedeného je oprávněn podle § 158 odst. 3 TrŘ použit operativně pátrací prostředky (předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta) a provést další demonstrativně uvedené úkony podle § 158 odst. 3 písm. a) až písm. i) TrŘ.

Obecným kritériem pro provádění úkonů trestního řízení podle § 52 TrŘ je povinnost policejního orgánu jednat s osobami na úkonu zúčastněnými tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel trestního řízení a vždy musí šetřit jejich osobnosti a jejich ústavou zaručených práv. K tomuto obecnému kritériu přistupují i kritéria specifická pro jednotlivé úkony trestního řízení, např. „...a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo...“ při zjišťování údajů z telekomunikačního provozu podle § 88a odst. 1 TrŘ, a nebo např. „...je-li důvodné podezření, že někdo má u sebe věc důležitou pro trestní řízení...“ při osobní prohlídce podle § 82 odst. 3 TrŘ a další.

Ze shora uvedeného vyplývá, že úkony policejního orgánu nejen ve stadiu prověřování dochází k zásahům do základních lidských práv a svobod,⁶¹ jako je právo na nedotknutelnost osoby (čl. 7 LPS), právo na osobní svobodu (čl. 8 LPS), právo na zachování lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a chráněny jeho jména (čl. 10 odst. 1 LPS), právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě (čl. 10 odst. 3 LPS), právo vlastnit majetek (čl. 11 LPS), právo na nedotknutelnost obydlí (čl. 12 LPS), právo na listovní tajemství (čl. 13 LPS), která se souhrnně odrážejí v právu na spravedlivý proces (čl. 36 LPS, čl. 6 EÚLP, čl. 14 MPOPP). Každý úkon zpravidla určitou měrou zasahuje do jednoho či více shora uvedených práv a vždy je třeba jich co nejvíce šetřit, jak již bylo naznačeno.

Ve zkráceném přípravném řízení jsou prováděny úkony podle hlavy deváté TrŘ (např. úkony podle § 158 odst. 3 písm. a)-i) TrŘ), podle hlavy čtvrté TrŘ pouze jako neodkladné nebo neopakovatelné úkony (např. zadržení osoby podezřelé podle § 76 TrŘ).⁶²

3.2.1 Vyžadování vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů

Podání vysvětlení je nejběžnější formou, kterou policejní orgán objasňuje a prověřuje skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin. „Výslech je nejčastějším zdrojem informací o vyšetřovaném skutku, kdy vyslychaná

⁶¹ Chmelík, Jan a Bruna, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. První vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s., 2018. s. 18-26.

⁶² Blíže k tomu srov. výklad: Růžička, Miroslav. § 179b [Práva podezřelého ve zkráceném přípravném řízení]. In: Šámal, Pavel a kol. *Trestní řád*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2346–2348.

osoba prostřednictvím reprodukce v minulosti vnímaného popisuje: situaci na místě, které má vztah k určité kriminalisticky relevantní události; průběh určité kriminalisticky relevantní události; obsah informace, kterou o určité kriminalisticky relevantní události získala zprostředkovaně, a to spolu s pramenem a okolnostmi, za nichž tuto informaci získala.“⁶³

Podání vysvětlení lze požadovat jak od fyzických, tak právnických osob. Za právnickou osobu činí podání vysvětlení ten, kdo je k tomu oprávněn v řízení před soudem podle OSŘ (§ 34 odst. 1 ToPo) nebo si může právnická osoba zvolit zmocněnce (§ 34 odst. 2 TrŘ). K zajištění účasti osoby, která má podat vysvětlení slouží institut předvolání, která se doručuje jako výzva k podání vysvětlení (§ 158 odst. 7 TrŘ). Tato výzva obsahuje upozornění na následky nedostavení se v určitém čase na určité místo bez dostatečné omluvy. Takovými následky je uložení pořádkové pokuty (§ 66 TrŘ) nebo předvedení. Tyto následky mohou postihnout i fyzickou osobu, která je oprávněna vystupovat za právnickou osobu (§ 36 odst. 1 ToPo). O podání vysvětlení požadované od osoby nezletilé je třeba předem vyrozumět jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka. Takové vyrozumění je činěno v písemné podobě nebo telefonicky. Zpravidla by měly být vyrozuměni oba zákonní zástupci, neboť každý z nich má právo hájit zájmy nezletilé osoby, např. právo na právní pomoc advokáta. Toto právo na právní pomoc advokáta má taktéž dospělá fyzická osoba, stejně tak i právnická osoba (§ 158 odst. 5, věta první TrŘ).

O obsahu vysvětlení, které nemá povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, sepíše policejní orgán úřední záznam (§ 158 odst. 6, věta první TrŘ). V praxi se můžeme setkat s podaným vysvětlením „ve 3. osobě“ (policejní orgán reprodukuje do takového úředního záznamu to, co mu určitá osoba řekla mimo policejní služebnu) a pak klasické „v 1. osobě“, kdy osoba podávající vysvětlení je vyslýchána, zpravidla na policejní služebně. Na žádost osoby podávající vysvětlení, která úřední záznam podepsala, jí je poskytnuta kopie takového úředního záznamu.

⁶³ Straus, Jiří; Němec, Miroslav et al. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň : Aleš Čeněk, 2009. 199 s.

Úřední záznam slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení návrhu, aby osoba, která takové vysvětlení podala, byla vyslechnuta jako svědek, a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede.

Podání vysvětlení nesmí být požadováno od osoby, která by takový úkonem porušila státem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, nebyla-li této povinnosti zproštěna příslušným orgánem nebo jinou osobou, v jejímž zájmu tuto povinnost má (§ 158 odst. 8 TrŘ). Zde se jedná typicky o lékařské tajemství, tajemství, jež má notář či advokát vůči svým klientům, ale jedná se i o bankovní tajemství a další. V ostatních případech má taková osoba povinnost vypovídat pravdu a nic nezamlčet. Výjimkou je způsobení nebezpečí trestního stíhání své osoby či osoby blízké podle § 100 odst. 2 TrŘ.

Úřední záznam může mít povahu důkazu za předpokladu, že je v hlavním líčení přečten se souhlasem státního zástupce a obžalovaného (srov. § 211 odst. 6 TrŘ a § 314d odst. 2 TrŘ). V takovém případě může i úřední záznam o podaném vysvětlení sloužit soudu jako důkaz pro rozhodnutí o vině a trestu.⁶⁴

Policejní orgán může provést výslech osoby jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon⁶⁵ (§ 158 odst. 9 TrŘ). V takovém případě tuto osobu vyslechně jako svědka na návrh státního zástupce za účasti soudce. Takto vyslechně i (demonstrativní výčet) osobu mladší osmnácti let a osobu, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti, a i další osobu, lze-li se domnívat, že by na takovou osobu vzhledem k její výpovědi mohl být činěn nátlak. U osoby mladší osmnácti let je to zejm. z důvodu ochrany před sekundární viktimizací. Dalšími osobami mohou být osoby např. nevléčitelně nemocné, špatně dosažitelné pro OČTŘ (cizinci), přestárlé. Způsob provedení takového výslechu jako neodkladný a neopakovatelný musí být vždy odůvodněn, nebylo by tomu tak, mohlo by dojít ke krácení práva obviněného na obhajobu.

Problémy nastávají s použitím výslechu jako neodkladného či neopakovatelného při rozhodování v hlavním líčení jako důkazu v podobě čtené výpovědi svědka, který nikdy nebyl stranou obhajoby vyslechnut, takový postup

⁶⁴ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 311.

⁶⁵ K pojmu neodkladného a neopakovatelného úkonu srov. § 160 odst. 4 TrŘ a kapitolu 3.1 Zahájení přípravného řízení.

může představovat citelný zásah do práva na obhajobu a jako takový je v rozporu s požadavkem kontradiktornosti řízení, tedy v rozporu s ústavním právem na spravedlivý proces podle čl. 36 LPS.⁶⁶ ESLP se k tomu, zda bylo porušeno právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) EÚLP vyjádřil poprvé v případě *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*⁶⁷ pro toto určení stanovil 3 pravidla, zda (1) existoval závažný důvod pro neumožnění výslechu svědkyně O. a svědkyně P., zda (2) byla svědecká výpověď svědkyň O. a P. jediným nebo rozhodujícím důkazem proti obviněnému a zda (3) existovaly dostatečné vyvažující faktory, včetně procesních opatření, které byly v daném případě využity. Vývojem judikatury ESLP⁶⁸ došel k závěrům, že s ohledem na potřebu zjistit co nejpřesněji skutečný skutkový stav při absenci jiných použitelných důkazních prostředků je možné připustit i čtení záznamu o dřívější výpovědi svědka, který se z objektivních důvodů nemůže zúčastnit výslechu před soudem, aniž by takový postup nutně znamenal porušení práva na spravedlivý proces.

Soudce při takovém výslechu dohlíží na zákonnost takového úkonu, nemůže však v žádném případě nahradit právo obviněného vyslýchat nebo dát vyslýchat svědky.⁶⁹ Častou chybou policejního orgánu z praxe je domněnka, že soudce zodpovídá za výsledek (hodnotu, obsah) provedeného úkonu – nikoli, pouze jen za zákonnost, a proto může v průběhu úkonu do něj zasahovat (např. zda bylo provedeno řádné poučení svědka, dohlíží na průběh výslechu, včetně položených dodatečných otázek, a další).

Za podmínek uvedených v § 158a TrŘ (shora uvedeno) je policejní orgán oprávněn provést ve stadiu prověřování jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon i rekognici (§ 104b TrŘ).

U osob mladistvých je třeba takové osoby poučit vzhledem k jejich věku, duševní vyspělosti a zdravotnímu stavu (§ 42 odst. 1, odst. 2 ZSM).

⁶⁶ Kalvodová, Věra; Hrušáková, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 184 s.

⁶⁷ Rozhodnutí ESLP ze dne 15. 12. 2011, ve věci *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, č. 26766/05 a 22228/06; Rozhodnutí ESLP ze dne 22. 11. 2012, ve věci *Tseber proti České republice*, č. 46203/08.

⁶⁸ Rozhodnutí ESLP ze dne 15. 12. 2015 ve věci *Schatschaschwili proti Německu*, č. 9154/10; Rozhodnutí ESLP ze dne 10. 4. 2012 ve věci *Ellis, Simms, Martin proti Spojenému království*, č. 46099/06 a 46699/06.

⁶⁹ Srov. Rozhodnutí ESLP ze dne 22. 11. 2012, ve věci *Tseber proti České republice*, č. 46203/08.

3.2.2 Vyžadování odborného vyjádření od příslušných orgánů, a je-li toho pro posouzení věci třeba, též znalecké posudky

Policejní orgán může ve stadiu prověřování vyžadovat odborné vyjádření, je-li třeba odborných znalostí k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení a nepostačuje-li odborné vyjádření pro složitost posuzované otázky je policejní orgán oprávněn přibrat znalce a jde-li o objasnění skutečnosti zvláště důležité (fakultativně) nebo o prohlídku a pitvu mrtvoly (obligatorně) přibere znalce dva. Od 1.1.2021⁷⁰ je možné přibrat i znaleckou kancelář nebo znalecký ústav (ve výjimečných, zvláště obtížných případech, vyžadující zvláštního vědeckého posouzení) zapsané v seznamu znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů, stejně tak i zapsaného znalce.

Rozdílností mezi odborným vyjádřením a znaleckým posudkem je zejm. v posuzované otázce, čím složitější, tím spíše se provádí znalecké zkoumání. Rozdíl je ve formě vypracování, kdy odborné vyjádření může být zodpovězení jednoduché otázky (např. odborné vyjádření podané bazarníkem při krádeži mobilního telefonu), naopak u znaleckého zkoumání se bude jednat zpravidla o větší množství sofistikovanějších, složitějších a odbornějších otázek (např. u krádeže provedené neoprávněným odběrem elektrické energie a vyčíslení způsobené škody). Dalším důležitým rozdílem je skutečnost, že zatímco odborné vyjádření bude považováno za listinný důkaz ve smyslu § 112 TrŘ, znalecký posudek je samostatným důkazem podle § 89 odst. 2 TrŘ.

Přibrání znalce v případě znaleckého zkoumání (nikoli u odborného vyjádření) provádí policejní orgán opatřením, které má povahu procesního rozhodnutí svého druhu (*sui generis*). Proti tomuto opatření není přípustná stížnost, lze však vznést proti osobě znalce námitky z důvodu podjatosti, námitky proti odbornému zaměření znalce nebo proti formulaci otázek položených znalci. Důvodnost posuzuje ve stadiu prověřování státní zástupce.

Znalci se pokládají otázky, které stanovuje ve stadiu prověřování policejní orgán, příp. státní zástupce. Tyto otázky musí být skutkové, nikoli právní, znalci rovněž nepřísluší provádět hodnocení důkazů, se kterými se seznámil. K vypracování znaleckého posudku se znalci poskytnou potřebná vysvětlení

⁷⁰ Do TrŘ zavedeno zákonem č. 255/2019 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech a zákona o soudních tlumočnících a soudních překladačích.

ze spisů, umožní se mu nahlédnout do spisu nebo se mu spis zapůjčí, může mu být umožněno, aby se zúčastnil provedení úkonu v trestním řízení, je-li to pro vypracování znaleckého posudku významné.

Znalecký posudek obsahuje obligatorní náležitosti (§ 28 odst. 2 ZnalZ). Zásadními jsou nález, posudek, znalecká doložka a otisk znalecké pečeti. V závěru znaleckého posudku znalec odpovídá na otázky mu položené orgánem činným v trestním řízení.

3.2.3 Obstarávání potřebných podkladů, zejména spisů a jiných písemných materiálů

Policejní orgán je oprávněn ve stadiu prověřování si obstarávat potřebné doklady těmi se mimo jiné myslí spisy a jiné písemné materiály. Spisy je třeba rozumět i jen části spisů. Jedná se např. o soudní rozhodnutí o svěřením dítěte do péče, soudní rozhodnutí o stanovení výše výživného (občansko právní věci využívané jako podklady u trestného činu zanedbání povinné výživy podle § 196 TrZ), ale i soudní rozhodnutí, resp. rozsudek či trestní příkaz (např. u trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) TrZ se vyžaduje takový rozsudek jako podklad, který svědčí o tom, že osoba, proti níž se řízení vede nebo se bude vést má např. uložen platný trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na určité období a v tomto období tento trest porušila; v tomto případě se může jednat i o rozhodnutí správního orgánu).

Dalšími písemnými materiály jsou zejm. opisy z rejstříku trestů, výpisy z katastru nemovitostí a další.

Jsou však písemnosti, resp. podklady, které mohou být policejnímu orgánu poskytnuty na základě splnění určitých podmínek. Zde mám na mysli vyžádání údajů, jejichž předmětem je bankovní tajemství a údaje z evidence investičních nástrojů a zaknihovaných cenných papírů. Takové údaje podléhají tzv. bankovnímu tajemství podle § 38 zák. č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném znění. Toto bankovní tajemství je v odůvodněných případech i ve stadiu prověřování oprávněn prolomit státní zástupce. Policejní orgán v takovém případě adresuje dozorujícímu státnímu zástupci návrh na postup podle § 8 odst. 2 TrŘ a státní zástupce takový postup realizuje vyhotovením vlastní žádosti podle § 8 odst. 2 TrŘ a adresuje jí přímo bankovnímu institutu. Tento postup lze obejít v případě, že policejní orgán

disponuje výslovným souhlasem osoby, jíž se zásah do práv a svobod přímo dotýká (např. majitel bankovního účtu dá souhlas s poskytnutím údajů).

Obdobou bankovního tajemství je lékařské tajemství, kdy lékaře může osoba jíž, se zásah do práv a svobod přímo dotýká, zprostit mlčenlivosti zdravotnických pracovníků podle § 51 odst. 2 písm. b) zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), v platném znění. Není-li souhlasného prohlášení takové osoby, je povinností policejního orgánu takové údaje vyžádat cestou státního zástupce.

Na dokumenty dle tohoto oprávnění získané (§ 158 odst. 3 písm. c) TrŘ) se hledí jako na listinné důkazy.⁷¹

3.2.4 Provádění ohledání věci a místa činu

Ohledání je nenahraditelný úkon v trestním řízení. Jeho účelem je přímým pozorováním objasnit skutečnosti důležité pro trestní řízení. Předmětem ohledání jsou osoby a věci. Ohledání místa činu je subordinačně řazeno pod ohledání věci.

V rámci ohledání osoby se provádí prohlídka těla a jiné podobné úkony (§ 114 TrŘ), prohlídka a pitva mrtvoly a její exhumace (§ 115 TrŘ), vyšetření duševního stavu (§ 116 TrŘ).

V rámci ohledání věci můžeme rozlišovat ohledání věci jako takové (např. ve smyslu předložení věci podle § 78 odst. 1 TrŘ, tzv. ediční povinnost) nebo ohledání místa činu. *„Základní metodou používanou při ohledání místa činu je metoda kriminalistického ohledání. Jde o metodu, kterou se na základě bezprostředního pozorování zjišťuje, zkoumá, hodnotí a dokumentuje materiální situace nebo stav objektů, majících vztah k prověřované události, k jejímu poznání a získání důkazů i dalších informací důležitých pro trestní řízení. Podstata ohledání spočívá v tom, že policista bezprostředně svými smysly poznává fakta o události a jejím charakteru, která má důkazní nebo taktický význam.“*⁷²

Ohledání místa činu hraje v objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení zásadní roli. Při jeho provedení se zajišťují relevantní a upotřebitelné stopy (např. daktyloskopické, genetické, věcné, mechanoskopické a další), které mohou

⁷¹ Šámal, Pavel. § 112 [Vymezení pojmů]. In: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1626.

⁷² Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2005. s. 15. Shodně: Chmelík, Jan. Rukověť trestního práva hmotného a procesního: učební pomůcka ke studiu trestního práva. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 191.

být rovněž předmětem dalšího zkoumání, pořizuje se náčrtek a fotodokumentace, příp. videozáznam a sepisuje se protokol, který musí obsahovat úplný a věrný obraz předmětu ohledání (§ 113 odst. 2 TrŘ). Nezastupitelnou roli hraje také v tom, že pokud se provede nesprávně či neúplně dochází ke zkreslení zjištěných skutečností a ke ztrátě upotřebitelných stop.

K ohledání se zpravidla přibírá znalec. K přibrání znalce v rámci ohledání dochází (obligatorně) u prohlídky a pitvy mrtvol a její exhumace a vyšetření duševního stavu, u závažné trestné činnosti (fakultativně).

3.2.5 Vyžadování provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu

Policejní orgán může za podmínek uvedených v § 114 TrŘ vyžadovat provedení zkoušky krve nebo jiného podobného úkonu, včetně odběru potřebného biologického materiálu. Obecně se tyto úkony dělí podle toho, zda odběr biologického materiálu je či není spojen se zásahem do tělesné integrity osoby, jíž se takový úkon týká.

Úkony spojené se zásahem do tělesné integrity jsou zejm. odběr krve, příp. jiného biologického materiálu. Tyto úkony provádí lékař nebo odborný zdravotnický pracovník (§ 114 odst. 2 TrŘ).

Úkony, které nejsou spojené se zásahem do tělesné integrity, jsou zejm. odběr vlasů, pachových stop či odběr bukalního stěru. Tyto úkony je oprávněn kromě lékaře a odborného zdravotnického pracovníka provést též osoba, jíž se takový úkon týká a s jejím souhlasem též orgán činný v trestním řízení, zpravidla jím bude policejní orgán, zejm. pak kriminalistický technik, který je k takovým úkonům proškolen a vybaven. Bez tohoto souhlasu může tyto úkony provést pouze lékař nebo odborný zdravotnický pracovník (§ 114 odst. 2 TrŘ).

3.2.6 Pořizování zvukových a obrazových záznamů osob, snímání daktyloskopických otisků, provádění prohlídky těla a jeho zevního měření

Existují dvě alternace, kdy policejní orgán pořizuje zvukové a obrazové záznamy osob, snímá daktyloskopické otisky, provádí prohlídku těla a jeho zevního měření. První je, *jestliže je to nutné ke zjištění totožnosti osoby* a za druhé, *jestliže je to nutné ke zjištění a zachycení stop nebo následků činů*. Za jiným účelem policejní orgán tento institut využít nemůže. Zjištění totožnosti osoby bude typicky v případě, že je pachatel zadržen na místě činu, nemá u sebe doklady prokazující

jeho totožnost, k prokázání totožnosti nevyvíjí žádnou součinnost, případně se ještě jedná o cizince a totožnost nelze zjistit jiným způsobem. Při této alternaci využívá policejní orgán oprávnění k prokázání totožnosti podle § 63 PolČR a oprávnění k získávání osobních údajů pro účely budoucí identifikace podle § 65 PolČR. Druhá alternace bude spojena např. typicky při spáchání trestného činu znásilnění na ženě, kdy k ohledání těla takovéto oběti bude třeba provést gynekologické vyšetření a zajistit veškeré stopy (biologický materiál) a další důležitou dokumentaci následků, kterých se pachatel na takové oběti dopustil, ale může se jednat i o zachycení stop a následku na těle osoby podezřelé či obviněné.

Osobu podezřelou či obviněnou, na rozdíl od osoby poškozené (příp. oběti trestného činu), lze k tomuto úkonu donutit po poučení na možné následky neuposlechnutí výzvy. První hrozbou je uložení pořádkové pokuty (§ 66 TrŘ) a až poté, nebude-li postačovat pořádková pokuta, je policejní orgán oprávněn takový odpor překonat, po předchozí marné výzvě. K takovému překonání potřebuje policejní orgán předchozí souhlas státního zástupce. Při překonání odporu zde musí být dodržen princip proporcionality mezi způsobem překonání odporu a intenzitou odporu (§ 114 odst. 4 TrŘ). Analogicky o překonání odporu hovoří i § 65 odst. 2 PolČR. Odpor nelze překonat u zásahů do tělesné integrity (srov. § 65 odst. 2 PolČR, § 114 odst. 4 TrŘ).

3.2.7 Zadržení osoby podezřelé

Zadržení osoby podezřelé ze spáchání trestného činu může policejní orgán na základě § 76 odst. 1 TrŘ, je-li dán některý z důvodů vazby, pokud proti této osobě ještě nebylo zahájeno trestní stíhání (§ 160 odst. 1 TrŘ). Zadržení osoby podezřelé je podmíněné předchozím souhlasem státního zástupce. Tento souhlas může být dán písemně nebo i v naléhavých případech písemně. Způsob daného souhlasu bude ovlivňovat zejm. časová bezprostřednost provedení takového úkonu. Pokud zadržení nesnese odkladu a souhlasu nelze předem dosáhnout, mimo jiné proto, že osoba byla přistižena při trestném činu nebo zastižena na útěku, lze zadržení provést i bez předchozího souhlasu státního zástupce (§ 76 odst. 1 TrŘ).

Po zadržení je policejní orgán povinen zadrženého vyslechnout na protokol o výsledku osoby zadržené. V tomto protokolu je povinen mimo jiné uvést podstatné důvody zadržení, ke kterým má zadržený právo se vyjádřit (§ 76 odst. 3 TrŘ).

Zadržet osobou podezřelou lze maximálně na 48 hodin (§ 76 odst. 4 TrŘ), resp. 72 hodin (§ 77 odst. 2 TrŘ). Je-li podezření rozptýleno nebo odpadnou důvody zadržení z jiných příčin, musí být tato osoba propuštěna na svobodu bezodkladně (§ 76 odst. 4 TrŘ).

Příkaz k zadržení osoby podezřelé (§ 76a TrŘ) slouží k zajištění přítomnosti osoby pro účely trestního řízení. Účelem tohoto institutu je doručení opisu usnesení o zahájení trestního stíhání, tedy zahájení trestního stíhání konkrétní osoby a její následný výslech na protokol o výslechu obviněného. Příkaz je jiným rozhodnutím, který vydává soudce na návrh státního zástupce (76a odst. 1 TrŘ). Maximální lhůty pro zadržení jsou stejné jako u běžného zadržení.

3.2.8 Za podmínek stanovených v § 78 až 81 činit rozhodnutí a opatření v těchto ustanoveních naznačená

Účelem těchto ustanovení je, aby policejní orgán zajistil přítomnost věci pro trestní řízení. Může se jednat o věc (§ 134 TrZ), věc náležející pachateli (§ 135 TrZ), nástroj trestné činnosti (§ 135a TrZ) nebo výnosem trestné činnosti (§ 135b TrZ). Ve všech případech se jedná o zásah do ústavně zaručeného práva vlastnit majetek podle čl. 11 LPS.

Takovým zajištěním může být předložení nebo vydání věci (§ 78 TrŘ), která může sloužit pro důkazní účely. Jedná se o ediční povinnost, kterou má povinnost splnit každý na výzvu OČTŘ. Povinnost spočívá v předložení takové věci, pokud věc má sloužit pro důkazní účely nebo povinnost spočívající ve vydání takové věci, je-li ji nutno pro účely náležitého zjištění skutečností důležitých pro trestní řízení zajistit. Za nevyhovění výzvě může být uložena pořádková pokuta (§ 66 TrŘ) a může být věc odňata (§ 79 TrŘ). Odnětí věci v přípravném řízení je podmíněno příkazem státního zástupce nebo policejního orgánu, policejní orgán však potřebuje předchozí souhlas státního zástupce. Výjimku tvoří situace, kdy předchozího souhlasu nelze dosáhnout a věc nesnese odkladu. O vydání či odnětí věci se sepisuje protokol (§ 78 odst. 5 TrŘ, resp. § 79 odst. 4 TrŘ).

O takto zajištěné věci lze již ve stadiu prověřování rozhodnout usnesením, proti kterému je přípustná stížnost, že se věc vrací, vydává, ukládá do úschovy nebo prodá či dokonce zničí (srov. ust. § 80 a násl. TrŘ).

Zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti (§ 79a TrŘ), provádí v přípravném řízení, tedy i stadiu prověřování státní zástupce nebo

policejní orgán. Policejní orgán potřebuje k takovému postupu předchozí souhlas státního zástupce, mimo naléhavých případů, které nesnesou odkladu. Takové rozhodnutí policejního orgánu je podrobena revizi ze strany policejního orgánu, který své rozhodnutí musí do 48 hodin předložit státnímu zástupci, který s ním vysloví souhlas nebo jej zruší. Nástrojem trestné činnosti je věc, která byla určena nebo užita ke spáchání trestného činu, včetně plodů a užitků (§ 135a TrZ). Výnosem z trestné činnosti je každá ekonomická výhoda z trestné činnosti, včetně bezprostředního výnosu či zprostředkovaného výnosu (srov. § 135b TrZ).

Primárně jsou zajišťovány shora uvedené nástroje či výnosy z trestné činnosti, nelze-li tak provést, je možné sekundárně (subsidiárně) zajistit náhradní hodnotu (§ 79g TrŘ).

Rozhodnutí o zajištění nástrojů trestné činnosti a výnosů z trestné činnosti či o zajištění náhradní hodnoty má formu usnesení, proti kterému je přípustná stížnost (§ 79a odst. 1, poslední věta TrŘ).

Ustanovení o vrácení, vydání a dalším nakládání s věcmi důležitými pro trestní řízení se pro zajištěné nástroje a výnosy z trestné činnosti jakož i pro zajištěnou náhradní hodnotu použije přiměřeně (§ 81a TrŘ).

3.2.9 Způsobem uvedeným v hlavě čtvrté provádět neodkladné nebo neopakovatelné úkony, pokud podle tohoto zákona jejich provedení nepatří do výlučné pravomoci jiného orgánu činného v trestním řízení

Policejní orgán je oprávněn provádět úkony spočívající v zajištění osob a věcí, které jsou neodkladnými a neopakovatelnými úkony a zároveň nespádají do výlučné pravomoci jiného OČTR.

O jako neodkladném úkonu bude uvažováno u prohlídky jiných prostor a pozemků (srov. § 82 odst. 2 TrŘ, § 83 TrŘ, § 83a TrŘ), kdy policejní orgán může provést prohlídku jiných prostor nebo pozemků, jestliže vydání příkazu nelze předem dosáhnout a věc nesnese odkladu; osobní prohlídky (srov. § 82 odst. 3 TrŘ, § 83b TrŘ); vstupu do obydlí, do jiných prostor a na pozemek (§ 83c TrŘ); provádění důkazu v jiných prostorách a na pozemku (§ 85c TrŘ); zadržení nebo otevření zásilky, její záměny a sledování (srov. § 86 až 87c TrŘ).

3.2.10 Jiné úkony prováděné ve stadiu prověřování

Vzhledem k tomu, že výčet úkonů v § 158 odst. 3 TrŘ je demonstrativní, je policejní orgán ve stadiu prověřování oprávněn provést i jiné než tam vyjmenované úkony. Jedná se zejm. o vlastní výkony těch oprávnění, které nemůže ze své iniciativy a po svém uvážení provést ani jako neodkladný či neopakovatelný úkon. V takových případech zpravidla podává podnět státnímu zástupci k provedení takového úkonu. Jedná se např. o vlastní výkon domovní prohlídky na základě příkazu soudce (§ 83 odst. 2 TrŘ) nebo vlastní provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu na základě příkazu soudce (§ 88 odst. 2 poslední věta, TrŘ). Šámal⁷³ sem řadí i výslech osoby podle § 158 odst. 9 TrŘ. Osobně se domnívám, že nespádají do této kategorie, ale buď je lze brát jako nadstavbu § 158 odst. 3 písm. a) TrŘ (tzv. specialitu) nebo jako úkon postavený na roveň operativně pátracích prostředků (k čemuž se přikláním). Vycházím přitom z dikce zákona „*kromě úkonů uvedených v této hlavě*“ (§ 158 odst. 3 věta pátá TrŘ). Vzhledem však k systematičnosti této práce jsem tento institut popsal i vzhledem ke své provázanosti s § 158 odst. 3 písm. a) a násl. TrŘ v kapitole 3.2.1 Vyžadování vysvětlení od fyzických a právnických osob a státních orgánů.

3.2.10.1 *Odposlech a záznam telekomunikačního provozu a zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu*

Za zmínku jistě stojí často policejním orgánem ve stadiu prověřování prováděný úkon spočívající v odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 TrŘ (dále jen „odposlech“) a zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu podle § 88a TrŘ (dále jen „zjišťování údajů o telekomunikačním provozu“). Oba instituty s sebou přinášejí zásah do ústavně zaručených práv a svobod, konkrétně do práva na ochranu listovního tajemství podle čl. 13 LPS a čl. 8 EÚLP.

Mezi odposlechem (§ 88 TrŘ) a zjišťováním údajů o telekomunikačním provozu (§ 88a TrŘ) je zásadní rozdíl, neboť odposlechy probíhají v reálně probíhajících komunikacích v dané době a čase, přičemž dochází k zajištění kompletního obsahu komunikace, kdežto u zjišťování údajů o telekomunikačním provozu dochází ke statistickému výčtu o hovorech a komunikacích, tedy není zjišťován obsah těchto komunikací.

⁷³ Šámal, Pavel, Růžička, Miroslav. § 158 [Přijímání a prověřování oznámení a jiných podnětů]. In: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 1954–1955.

Telekomunikační provoz je třeba definovat za pomoci § 136 odst. 20 písm. a) zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), v platném znění (dále jen „zákon o elektronických komunikacích“), který uvádí, že „pokud zvláštní právní předpis využívá pojem telekomunikační provoz, rozumí se tím přenášená zpráva podle tohoto zákona“. Takovou **zprávou** (§ 89 odst. 2 zákona o elektronických komunikacích) se rozumí „jakákoliv informace, která se vyměňuje nebo přenáší mezi konečným počtem účastníků nebo uživatelů prostřednictvím veřejně dostupné služby elektronických komunikací“. **Službou elektronických komunikací** (§ 2 odst. 3 písm. a) zákona o elektronických komunikacích) se rozumí „...služba obvykle poskytovaná za úplatu prostřednictvím sítí elektronických komunikací, která...zahrnuje tyto druhy služeb: **1.** službu přístupu k internetu, **2.** interpersonální komunikační službu, **3.** služby spočívající zcela nebo převážně v přenosu signálů, například přenosové služby používané pro poskytování služby komunikace mezi stroji a pro rozhlasové a televizní vysílání...“. Chmelík⁷⁴ pojem telekomunikačního provozu pojímá srozumitelnějším způsobem, kdy „telekomunikačním provozem je míněn telefon, telefax, mobilní telefon, vysílačky i jiná telekomunikační zařízení, včetně zaslání zpráv elektronickou poštou, včetně e-mailových zpráv“.⁷⁵

Odposlech i zjišťování údajů o telekomunikačním provozu jsou limitovány zásadou zdrženlivosti „nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo“ (srov. § 88 odst. 1 věta první TrŘ, § 88a odst. 1 věta první TrŘ). Další limitací je, že odposlech i zjišťování údajů o telekomunikačním provozu (§ 88 TrŘ) lze vyžádat, je-li vedeno trestní řízení pro zločin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let (u odposlechu), resp. tři roky (u zjišťování údajů o telekomunikačním provozu) nebo pro taxativně vyjmenované trestné činy nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva.

Odposlech a zjišťování údajů o telekomunikačním provozu ve stadiu prověřování je třeba příkazu soudce na návrh státního zástupce. Státnímu zástupci je k takovému postupu ze strany policejního orgánu zpravidla zaslán podnět.

⁷⁴ Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, s. 223.

⁷⁵ Ibidem.

Příkaz musí být vydán písemně a odůvodněn. Zákonost příkazu může být na návrh přezkoumána Nejvyšším soudem (§ 314l-314n TrŘ). Bez takového příkazu může odposlech provést OČTŘ sám pro taxativně vyjmenované trestné činy a pokud s tím, uživatel odposlouchávané stanice souhlasí (§ 88 odst. 5 TrŘ). Bez příkazu může zjišťování údajů o telekomunikačním provozu provést OČTŘ sám, pokud dá souhlas uživatel telekomunikačního zařízení, ke kterému se mají údaje vztahovat (§ 88a odst. 4 TrŘ).

Záznam telekomunikačního provozu lze užít jako důkaz za předpokladu, že je k němu připojen protokol, který bude splňovat náležitosti, mimo jiné doslovný přepis obsahu zjištěných informací (§ 88 odst. 6 TrŘ).

Odposlech i zjišťování údajů o telekomunikačním provozu lze použít i u právnické osoby. U právnických osob s větším počtem zaměstnanců a telekomunikačních zařízení, nelze bez řádného odůvodnění nařídít odposlech všech telekomunikačních zařízení, neboť by takovým postupem došlo k hrubému porušení práv fyzických osob.⁷⁶

3.2.11 Operativně pátrací prostředky

Operativně pátrací prostředky je policejní orgán oprávněn použít v řízení o úmyslném trestném činu, postačuje úmysl nepřímý. Podmínkou pro jejich užití je, že účelu nelze dosáhnout jinak nebo by jeho dosažení podstatně ztíženo (princip subsidiarity). Limitace zásahu do základních práv a svobod je omezena jen na míru nezbytně nutnou. Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků mohou být OČTŘ použity jako důkaz (§ 158b odst. 3 TrŘ). Operativně pátracími prostředky jsou předstíraný převod, sledování osob a věcí a použití agenta.⁷⁷

3.2.11.1 Předstíraný převod

Podstatou předstíraného převodu je držení a nakládání s věcí za účelem předstírané koupě, prodeje nebo jiného způsobu převodu předmětu plnění včetně převodu věci, u které je držba či nakládání zakázané. K předstíranému převodu je

⁷⁶ Kalvodová, Věra; Hrušáková, Milana a kol. *Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 229 s.

⁷⁷ Blíže srov. IN: Chmelík, Jan a Bruna, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. První vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s., 2018. s. 153 a násl. Příp. Novotný, F. a kol. *Praktikum Trestní právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, s. 154 a násl.

policejní orgán povinen si obstarat předchozí povolení státního zástupce. Bez něj jej může policejní orgán provést jen, nesnese-li věc odkladu. V takovém případě však musí dodatečně požádat o povolení státního zástupce. Neobdrží-li povolení do 48 hodin je povinen předstíraný převod ukončit a veškeré informace, které se z této činnosti dozvěděl nepoužít.

3.2.11.2 Sledování osob a věcí

Cílem tohoto institutu je utajeným způsobem, technickými nebo jinými prostředky získání poznatků o osobách a věcech (srov. § 158d TrŘ). Tímto úkonem dochází k zásahu do základních lidských práv a svobod jako např. právo na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí (čl. 7 odst. 1 LPS), právo na ochranu soukromého a rodinného života (čl. 10 odst. 1 LPS), právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě (čl. 10 odst. 2 LPS), právo na nedotknutelnost obydlí (čl. 12 LPS), právo na listovní tajemství (čl. 13 LPS) a další.

Jsou-li při sledování pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy musí být ze strany policejního orgánu opatřen písemný souhlas státního zástupce a je-li při sledování (i kdyby nebyla pořizována žádná shora uvedená dokumentace) zasahováno za použití technických prostředků do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovaných v soukromí, lze je provést jen po předchozím povolení soudce. Předpokladem pro vydání takového povolení je písemná a odůvodněná žádost policejního orgánu a doba, po kterou bude sledování prováděno, ta nesmí být delší než 6 měsíců. Nebude-li při sledování zasahováno do shora uvedených práv, nebude-li pořizována žádná shora uvedená dokumentace a nesnese-li věc odkladu, lze sledování zahájit i bez povolení. V rámci dozoru nad legalitou činnosti policejního orgánu, je tento povinen o povolení bezodkladně požádat, a pokud jej do 48 hodin neobdrží je povinen takové sledování ukončit a informace takto získané nijak nepoužít. Zde však vidím úskalí, neboť samozřejmě byt' určité informace nemůže policejní orgán použít, neznamená to, že ho z kriminalisticko taktického hlediska nemohou dovést k jiným relevantním skutečnostem, které jako důkaz jiným způsobem zajistí. Zde by pak bylo na místě uplatňovat doktrínu „plodu z otráveného stromu“. Z praxe však v tomto případě značně problematické pro uplatnění takové „příčinné souvislosti“ mezi neoprávněným sledováním a jiným již legálně získaným důkazem.

Povolení lze „obejít“ v případě, že ten, do jehož práv a svobod má být sledováním zasahováno s tím výslovně souhlasí.

Záznam pořízený při sledování lze použít jako důkaz, je-li k němu připojen protokol. Tato legalizace důkazu pak stojí na uvážení OČTŘ, který si sledování vyžádal. Takto zajištěný důkaz – protokol, lze použít i v jiném trestním řízení pro úmyslný trestný čin nebo souhlasí-li s tím osoba, do jejíž práv a svobod bylo sledováním zasahováno.

3.2.11.3 Použití agenta

Použití agenta přichází v úvahu, je-li vedeno trestní řízení pro zločin s horní hranicí trestní sazby nejméně 8 let nebo pro některý taxativně vyjmenovaný trestný čin nebo jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána. Je vyžadováno povolení na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství nebo na návrh evropského pověřeného žalobce soudce vrchního soudu, v jehož obvodu je státní zástupce, podávající návrh, činný, anebo na návrh evropského žalobce; v takovém případě povoluje použití agenta soudce vrchního soudu, v jehož obvodu by byl činný evropský pověřený žalobce.

Není stanovena maximální přípustná doba pro použití agenta, nicméně účel použití a doba, po kterou bude agent použit, včetně údajů identifikujících agenta musí být v povolení uvedeny. Povolení se vydává na základě odůvodněného návrhu, kde bude doba s ohledem na účel použití agenta jistě specifikována. Tato doba lze na opakovaný návrh opakovaně prodloužit.

Ze všech tří operativně pátracích prostředků je použití agenta tím nejintenzivnějším zásahem do práv a svobod.

3.3 Zvláštnosti úkonů prováděných s mládeží

V rámci úkonů s osobami mladistvými je dána limitace v § 41 ZSM, kdy v řízení ve věcech mladistvých se musí při provádění úkonů jednat s těmito osobami tak, jak to vyžaduje význam a výchovný účel řízení a vždy šetřit jejich osobnosti. Nejen při úkonu, ale již při jednání s mladistvými se přihlíží k jejich věku a duševní vyspělosti, aby nedošlo k narušení jejich psychické a sociální rovnováhy a jejich další vývoj byl ohrožen co nejméně. Úkony prováděné v přípravném řízení jsou prováděny zpravidla policejními orgány na tuto

problematiku školenými, státními zástupci specializovanými na věci mládeže a soudci soudu pro mládež, pokud nelze provedení úkonu odložit.

Nedílnou součástí úkonů prováděných s mladistvými je poučovací povinnost ze strany OČTŘ, kdy není vyžadováno doslovné poučení podle trestně právních předpisů, ale dává se přednost jejich výkladu takovým způsobem, který bude pro osobu mladistvou srozumitelný, jedná se zejm. (i když předbíháme) o děti. V takovém případě se v protokolu uvádí přesná citace poučení, příp. se z takového výsledku pořizuje video záznam.

Specifickými subjekty trestního řízení jsou zákonný zástupce nebo opatrovník mladistvého (§ 43 ZSM), kteří mohou např. zastupovat mladistvého, zvolit mu obhájce, činit za něj návrhy, podávat za něj žádosti a opravné prostředky a další (§ 43 odst. 1 ZSM). OČTŘ má za povinnost spolupracovat s OSPOD (§ 40 TrŘ), kdy OSPOD ve stadiu prověřování dohlíží na zákonnost úkonů prováděných s mladistvým a v rámci celého trestního řízení má další oprávnění (např. podat opravný prostředek podle § 72 ZSM).

V neposlední řadě je třeba zmínit institut nutné obhajoby, který se zde uplatňuje již ve stadiu prověřování, neboť tento institut je daleko širší než nutná obhajoba u dospělých osob, byť i zde jsou důvody nutné obhajoby ve stadiu prověřování (srov. ust. § 42a ZSM a § 36 TrŘ). Mladistvý musí mít obhájce od okamžiku, kdy *jsou proti němu* použita opatření podle ZSM nebo *provedeny úkony podle TrŘ*, včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, nelze-li provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Příkladem může být, že se zjistí, že mladistvý se dopustil trestného činu krádež podle § 205 odst. 1 písm. a) TrZ a má být proveden jeho výslech podle § 158 odst. 6 TrŘ, tak již při takovém úkonu je nutná obhajoba obligatorní.

Ve věcech dětí (§ 2 odst. 1 písm. b) ZSM) je trestní řízení ve stadiu prověřování odloženo podle § 159a odst. 2 TrŘ s odkazem na § 11 odst. 1 písm. d) TrŘ. Spisový materiál se však předkládá jako podklad pro návrh na zahájení řízení k uložení opatření potřebného k nápravě dítěte (§ 90 ZSM). V takovém řízení se postupuje podle OSŘ (§ 96 ZSM).

3.4 Zvláštnosti úkonů prováděných s osobou právnickou

Ve věcech právnických osob je podstatné zmínit její zastupování (§ 34 a násl. ToPo). Za právnickou osobu mohou činit úkony pouze osoby, které

jsou k tomu oprávněny (§ 34 ToPo s odkazem na § 21 OSŘ). Právnická osoba si může zvolit zmocněnce, který se prokazuje plnou mocí. Rozdílem oproti fyzickým osobám zde je, že nutná obhajoba je u právnické osoby vyloučena (srov. § 35 ToPo). Další postup v trestním řízení ve stadiu prověřování s nebo proti právnické osobě se vesměs řídí trestním řádem.⁷⁸

3.5 Dokazování ve stadiu prověřování

Na základě zásady materiální pravdy a zásady vyhledávací OČTŘ v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí, přičemž doznání obviněného je nezavazuje povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu. V přípravném řízení OČTŘ objasňují i bez návrhu stran stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede (§ 2 odst. 5 TrŘ).

Jsou-li ve stadiu prověřování *zjištěné a odůvodněné skutečnosti podle § 158 TrŘ*, že byl spáchán trestný čin a je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, je to důvodem pro neprodlené zahájení trestního stíhání.⁷⁹ Zde je třeba zmínit, že se hovoří o zjištěných a odůvodněných skutečnostech nikoli pouze o důkazech. Tyto zjištěné a odůvodněné skutečnosti jsou poté podkladem pro odůvodňující závěr o důvodnosti trestního stíhání, jež musí být uvedený v usnesení o zahájení trestního stíhání (srov. § 160 odst. 1 TrŘ). Tyto zjištěné a odůvodněné skutečnosti mohou sloužit k postupu dle § 160 TrŘ, ale rovněž mohou být relevantním podkladem pro jiné rozhodnutí nebo jiné vyřízení věci.

Ve stadiu prověřování však lze zajistit i *důkazy (které rovněž obsahují trestně právně relevantní skutečnosti)*, které mohou sloužit celému úseku trestního stíhání (nejen stadiu prověřování).⁸⁰ Pro účely dokazování může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci,⁸¹ zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání (§ 89 odst. 2 TrŘ). Z tohoto vymezení je třeba uvést, že se jedná o výčet demonstrativní, který je třeba doplnit např. použitelnost zvukových, obrazových a jiných záznamů při použití

⁷⁸ Drobné nuance nejsou jádrem této diplomové práce, a proto je neuvádím.

⁷⁹ Chmelík, Jan. Rukověť trestního práva hmotného a procesního: učební pomůcka ke studiu trestního práva. 2. vyd. Praha: Linde, 2009, s. 196.

⁸⁰ Chmelík, Jan a Bruna, Eduard. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. První vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s., 2018. s. 70-73.

⁸¹ *Ibidem*, s. 84-85.

operativně pátracích prostředků jako důkaz (§ 158b odst. 3 TrŘ); provedení určitého úkonu jako neodkladného a neopakovatelného (např. postup podle § 158 odst. 9 TrŘ ve spojení s § 158a TrŘ); ohledání místa činu (§ 113 TrŘ) a další. V negativním pojetí nelze v trestním řízení použít důkaz získaný nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby donucení použila (§ 89 odst. 3 TrŘ).

U osob mladistvých se ve stadiu prověřování dokazování provádí stejným způsobem jako u dospělých osob. Jako odchylku lze zmínit již shora uvedený výslech podle § 158 odst. 9 TrŘ s odkazem na § 158a TrŘ, kdy výslech osoby mladistvé bude proveden jako neopakovatelný z důvodu ochrany před sekundární viktimizací. Konfrontace mladistvého je ve stadiu prověřování zcela vyloučena (srov. § 57 odst. 3 ZSM). Vyšetření duševního stavu osoby mladistvé jako svědka (zpravidla se bude jednat o poškozeného, resp. oběť trestného činu) podle § 118 TrŘ po provedení výslechu podle § 158 odst. 9 TrŘ ve spojení s § 158a TrŘ je přípustný, zpravidla k němu bude docházet ve stadiu po zahájení trestního stíhání.

Dokazování ve stadiu prověřování u právnických osob je v podstatě totožné jako u fyzických osob.

3.5.1 Dokazování z pohledu připravovaného nového trestního řádu

Již v březnu roku 2014 zahájila činnost pracovní Komise pro nový trestní řád.⁸² Jejich cílem je vytvoření nové právní úpravy pro trestní řízení. Změny v trestním řízení se budou dotýkat i přípravného řízení, resp. i stadia prověřování. „Přípravné řízení neustálým posilováním rozsahu prováděných důkazů a procesních záruk, zejména v podobě účasti obhájce při realizaci většiny procesních úkonů, se v rozporu s tvrzenými principy o úloze a významu řízení před soudem stává významově rovnocenným (někdy i významnějším) stadiem řízení a hlavní líčení pak degraduje na pouhou inventarizaci důkazů, provedených před podáním obžaloby.“⁸³ Cílem rekodifikace přípravného řízení bude zabránit a odstranit nadbytečné duplicitě procesních úkonů prováděných ve stadiu prověřování a následně pak i ve stadiu vyšetřování. Předně je třeba uvést, že nový trestní řád

⁸² Aktuální verze návrhu nového trestního řádu (stav k 14.10.2022) Dostupné na: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

⁸³ Východiska a principy nového trestního řádu. 2015/01. Dostupné na: www.ceska-justice.cz.

opouští zahájení úkonů trestního řízení záznamem, tak jak jej definuje v § 158 odst. 3 TrŘ. Nově budou úkony trestního řízení zahájeny již přijetím trestního oznámení či prvním vlastním poznatkem orgánu činného v přípravném řízení nebo provedením prvního úkonu trestního řízení. Z pohledu nového trestního řádu by přípravné řízení mělo být **méně formální** a dokumentování prováděno tzv. v terénu. Úkony trestního řízení budou **zahájeny** již přijetím trestního oznámení, což považuji za dosti nešťastné⁸⁴ či prvním vlastním poznatkem orgánu činného v přípravném řízení nebo provedením prvního úkonu trestního řízení. Předmět a rozsah **dokazování** by měl být převzat ze současného TrŘ, „kosmeticky“ v „§ x7 odst. 1 písm. b)“ pouze doplňuje dokazování o zjišťování pravosti pravopisu.⁸⁵ U **zajištění osob a věcí**, bude kladen důraz na sjednocení některých institutů, jejich ucelení a zjednodušení. U **znaleckých posudků a odborných vyjádření** bude posílen princip, že znalecký posudek bude vyžadován jen v případech, kdy nebude postačovat odborné vyjádření. Zdůrazněna by měla být i role **odklonů** v trestním řízení, které by měly být využívány častěji. U podmíněného zastavení trestního stíhání by mělo dojít pouze ke „kosmetickým“ změnám, nicméně institut **narovnání** a jeho schválení by mělo být spojeno s přerušením trestního stíhání, přičemž k zastavení trestního stíhání by došlo až po splnění podmínek, ke kterým se obviněný zavázal. Poslední stav nového trestního řádu ke dni 14.10.2022 tomu s určitými změnami odpovídá.⁸⁶ Nutno podotknout, že novelizace nejen přípravného řízení je velkým terčem kritiky ze strany advokacie.⁸⁷

⁸⁴ Zahájení úkonů trestního řízení již samotným přijetím trestního oznámení se mi jeví jako dosti problematická záležitost, neboť bude prakticky zahájení trestního řízení dáno do dispozice podatele, protože většina podání došlých OČTŘ jsou nazvány „trestní oznámení“ a mělo by být dáno na zvážení policejního orgánu, příp. státnímu zástupci, zda již jsou dány důvody pro zahájení úkonů trestního řízení, resp. zda skutečnosti obsažené v podání vyvozují důvodné podezření, že byl spáchán trestný čin. Obávám se, že by mohlo docházet ke „zneužívání“ tohoto institutu.

⁸⁵ Návrh zákona o trestním řízení soudním s posledními změnami ke dni 14.10.2022 dostupné na www.justice.cz.

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ Česká advokátní komora: Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let. In: Česká justice. Dostupné na www.ceska-justice.cz.

4 Způsoby ukončení stadia prověřování

Stadium prověřování je standardně ukončováno některou z forem uvedenou pod § 159a TrŘ, jedná se o nejběžnější způsoby. Další jsou již způsoby dočasné či zvláštní. Dočasným je dočasné odložení trestního stíhání (§ 159b TrŘ). Zvláštním způsobem je ukončení zkráceného přípravného řízení (§ 179a a násl. TrŘ) a odstoupení od trestního stíhání osoby mladistvé (§ 70 ZSM). Posledním je zahájení trestního stíhání. Na právnické a fyzické osoby plně trestně odpovědné se použijí všechny způsoby ukončení stadia prověřování mimo odstoupení od trestního stíhání osoby mladistvé. ToPo zvláštní úpravu neobsahuje, a proto jsou plně využity způsoby ukončení stadia prověřování uvedené v TrŘ.

4.1 Lhůty ukončení stadia prověřování

Lhůty stanovené pro ukončení stadia prověřování jsou uvedeny v § 159 odst. 1 TrŘ. Jedná se o lhůty zákonné, stanovené do dvou měsíců ve věcech patřících do příslušnosti samosoudce (koná řízení o trestných činech, na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let - srov. § 314a odst. 1 TrŘ), v níž se nekoná zkrácené přípravné řízení; do tří měsíců, je-li dána příslušnost okresního soudu; do šesti měsíců, je-li dána příslušnost krajského soudu. V praxi (zejm. u policejního orgánu) nastává problém s počítáním lhůty, neboť tyto zpravidla lhůty počítají chybně od zahájení úkonů trestního řízení, nicméně zákon o takovém postupu vůbec nehovoří, ale striktně říká „...prověřit skutečnosti...od jejich přijetí...“. Tedy lhůta může být počítána alternativně, podle toho, která varianta nastane nejdříve. Počítá se od zahájení úkonů trestního řízení, ale i od provedení neodkladných či neopakovatelných úkonů, stejně tak i od doby, kdy takové podání (trestní oznámení nebo jiný podnět; srov. § 159 odst. 2 věta první TrŘ) obdrží státní zastupitelství, včetně doby, než toto podání postoupí věcně a místně příslušnému policejnímu orgánu.

Nový trestní řád v „§ x11“ stanovuje lhůtu jednoho měsíce, jde-li o přečin patřící do příslušnosti okresního soudu. Zkracuje tak lhůtu o jeden měsíc oproti současné úpravě, zároveň rozšiřuje okruh věcí tím, že se jedná o přečiny (srov. § 14 odst. 2 TrŘ) spadající do příslušnosti okresního soudu a nikoli samosoudce (srov. § 314a odst. 1 TrŘ). V tomto směru jsou zbylé odstavce v zásadě stejné jako platná úprava. Kvituji však změnu, na kterou jsem již narazil v předchozím odstavci. Nově bude stanoveno, že lhůta počíná běžet od zahájení prověřování.

Je-li třeba v rámci prověřování shora uvedené lhůty prodloužit (§ 159 odst. 2 TrŘ), je toto možné na základě písemného zdůvodnění, které se zasílá dozoru státnímu zástupci a obsahuje informaci, proč nemohlo být v primárních lhůtách prověřování skončeno, jaké úkony je třeba ještě provést a po jakou dobu bude prověřování pokračovat. Z praxe je zpravidla lhůta prodloužována v rádech měsíců, nejčastěji o dva, jedná se o tzv. soudcovskou lhůtu. Nicméně státní zástupce může navrhouvanou lhůtu policejního orgánu upravit, vzhledem k potřebným úkonům k provedení a k jejich složitosti (např. je-li třeba provést znalecké zkoumání, zpravidla bude lhůta prodloužena minimálně o dva měsíce), může jí však i zkrátit (např. spočívá-li výčet úkonů pouze v jednom výsledku). Státní zástupce může výčet úkonů změnit. Jedná se o výkon dozoru ze strany státního zastupitelství v přípravném řízení (srov. § 157 odst. 2 TrŘ).

Prodlužuje-li policejní orgán lhůtu po druhé a vícekrát, je jeho povinností spolu se shora uvedeným návrhem na prodloužení lhůty předložit státnímu zástupci i spis (§ 159 odst. 3 TrŘ).

Ve zkráceném přípravném řízení počíná běžet lhůta od doručení záznamu o sdělení podezření, v němž je obsaženo, že spáchání, jakého skutku je osoba podezřelá a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 4 TrŘ). Jedná se taktéž o lhůtu zákonnou. Tato lhůta může být rovněž prodloužena státním zástupcem na odůvodněnou žádost policejního orgánu, nejvýše o deset dnů, v případě sjednávání dohody o vině a trestu nejvýše o třicet dnů (srov. § 179f odst. 2 písm. a) TrŘ).

ZSM ani ToPo neuvádí speciální úpravu, proto se plně uplatní dikce TrŘ.

4.2 Odložení nebo jiné vyřízení věci

4.2.1 Odložení věci podle § 159a odst. 1 TrŘ

Státní zástupce nebo policejní orgán věc odloží usnesením, nejde-li ve věci o podezření z trestného činu, jestliže není na místě vyřídit věc jinak (§ 159a odst. 1 TrŘ). Tento postup přichází v úvahu v případě, že prověřováním se zjistí, že skutek není trestným činem ani správním deliktem (rozuměj přestupkem, kárným, kázeňským či disciplinárním deliktem). Tento postup se zpravidla užije, když je prověřováním zjištěno, že je jedná o tzv. občanskoprávní spory (chybí některý ze znaků skutkové podstaty trestného činu) nebo se zjistí, že ke skutku vůbec nedošlo (např. je nahlášena krádež motorového vozidla a po zahájení úkonů

trestního řízení si poškozený vzpomene, že vozidlo zaparkoval v jiné ulici). Takto jsou odkládány i skutky, kde je dána nízká společenská škodlivost trestného činu, v rámci subsidiarity a užití trestněprávních předpisů jako ultima ratio (srov. výklad k § 12 odst. 2 TrZ).⁸⁸

Formou rozhodnutí je v tomto případě usnesení (§ 134 a násl. TrŘ). Proti tomuto usnesení je oprávněn poškozený podat do tří dnů (§ 143 odst. 1 TrŘ) stížnost jež má suspenzivní (odkladný) účinek. Oznamovatel se, pokud o to požádal (§ 158 odst. 2 TrŘ), pouze vyrozumí; usnesení se mu nezasílá, není-li oznamovatel a poškozený totožná osoba. Usnesení je oprávněn vydat jak státní zástupce, tak i policejní orgán.

Připravovaný nový trestní řád⁸⁹ v pracovní verzi v „§ x12“ pro odložení věci stanoví důvody: nejde ve věci o podezření z trestného činu; „jde-li o podezření z trestného činu, ale s ohledem na nízkou společenskou škodlivost trestného činu nelze uplatňovat trestní odpovědnost, jestliže není na místě vyřídit věc jinak.“ Právomoc svěřuje státnímu zástupci i policejnímu orgánu. Výjimku tvoří trestný čin, kterým byla nebo měla být způsobena smrt, a trestný čin mučení a jiné nelidské a kruté zacházení, v takovém případě může rozhodnout pouze státní zástupce. Obligatorní formou rozhodnutí státního zástupce i policejního orgánu bude usnesení (srov. „§ m1“ s odkazem na „§ m14“ pracovní verze nového trestního řádu).

4.2.2 Jiné vyřízení věci podle § 159a odst. 1 písm. a) TrŘ

Tento postup se ve stadiu prověřování uplatní v případě zjištění, že ve věci nejde o trestný čin, ale o přestupek. V takovém případě je věc odevzdána příslušnému orgánu k projednání věci. Jako příklad lze uvést věc, ve které byly zahájeny úkony trestního řízení pro trestný čin krádeže, kdy byla způsobena škoda např. 15.000,-Kč (škoda nikoli nepatrná podle § 138 TrZ) a dodatečným šetřením (odborným vyjádřením) je zjištěno, že ve věci byla způsobena skutečná škoda např. 8.000,-Kč (tedy částka nedosahující škody alespoň nikoli nepatrné), v takovém případě bude kvalifikace stanovena jako přestupek proti majetku podle § 8 odst. 1 písm. a) bod 1. ZoNPř. V tomto případě mohou nastat dvě situace

⁸⁸ Šámal, Pavel. § 12 [Zásada zákonnosti a zásada subsidiarity trestní represe]. In: Šámal, Pavel a kol. Trestní zákoník. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 108. Shodně i: Novotný, František a kolektiv, Trestní zákoník 2010. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2010, 37-41 s.

⁸⁹ Návrh zákona o trestním řízení soudním s posledními změnami ke dni 14.10.2022 dostupné na www.justice.cz.

– zda je známa osoba podezřelá ze spáchání přestupku či nikoli. Pakliže je osoba podezřelá ze spáchání přestupku známa, je možnost (po odevzdání věci) věc vyřídit za splnění všech podmínek v tzv. příkazním řízení (srov. § 91 a násl. PřesZ), je-li k tomu policejní orgán oprávněn nebo tento přestupek proti konkrétní osobě podezřelé odevzdat příslušnému správnímu orgánu k projednání. Druhou variantou je situace, kdy se sice jedná o přestupek, ale pachatel nebyl zjištěn, v takovém případě může nastat kuriózní situace, kdy policejní orgán odevzdá věc podle § 159a odst. 1 písm. a) TrŘ sám sobě⁹⁰ nebo i přesto, že jde o neznámého pachatele, věc odevzdá podle § 159a odst. 1 písm. a) TrŘ příslušnému správnímu orgánu.⁹¹

Formou rozhodnutí v tomto případě je opatření ve formě odevzdání věci. Jedná se o rozhodnutí *sui generis*. Není proti němu přípustná stížnost.⁹² Nicméně i tak může oprávněná osoba uplatňovat svá práva, resp. např. vyslovit nesouhlas s právní kvalifikací, iniciací dozoru státního zástupce, kterému přísluší rušit nezákonná opatření policejního orgánu podle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ.

Opatření o odevzdání věci je oprávněn vydat státní zástupce i policejní orgán. Takto lze postupovat jak proti fyzickým, podnikajícím fyzickým i právnickým osobám.

Připravovaný nový trestní řád v tomto případě přebírá v „§ x12 odst. 1 písm. a)“ stejným způsobem současný stav (§ 159a odst. 1 písm. a) TrŘ), tedy vyřízení věci odevzdáním orgánu příslušnému k řízení o přestupcích.

4.2.3 Jiné vyřízení věci podle § 159a odst. 1 písm. b) TrŘ

Tento způsob spočívá v odevzdání věci jinému orgánu ke kázeňskému nebo kárnému projednání v případě, že skutek není trestným činem, ale kázeňským nebo kárným deliktem. Kárné a kázeňské delikty jsou vnímány správní doktrínou⁹³ obecně jako disciplinární delikty. Jejich objektem je porušení disciplíny – právem

⁹⁰ Jedná se o věci, ve kterých policejní orgán provádí nezbytná šetření ke zjištění osoby podezřelé ze spáchání přestupku a k zajištění důkazních prostředků nezbytných pro pozdější dokazování před správním orgánem (srov. § 74 odst. 1 PřesZ).

⁹¹ Neprovádí-li policejní orgán nezbytná šetření ke zjištění osoby podezřelé ze spáchání přestupku a k zajištění důkazních prostředků nezbytných pro pozdější dokazování před správním orgánem, odevzdává (oznamuje) mu je rovnou (srov. § 73 PřesZ).

⁹² Novotný, F. a kol. Praktikum Trestní právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, s. 166.

⁹³ Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 9. vydání. Praha : C.H.Beck, 2016, s. 321-323, marg. 609-611.

stanovený, závazný řád, kázeň nebo pořádek uvnitř organizace nebo též profesní etika, výkon povolání, důstojnost a důvěryhodnost organizace.⁹⁴ Subjekt tohoto deliktu bývá zpravidla speciální, jedná se o osoby příslušející k určité organizaci nebo podléhající určitému zákonu,⁹⁵ ale jedná se i o členy profesních komor (advokáti, lékaři, daňový poradci a další).

Tento způsob vyřízení oproti předchozímu bude zpravidla ze své povahy uplatněn jen proti známému pachateli a jen proti fyzické osobě.

Formou rozhodnutí v tomto případě je opatření opětovně ve formě odevzdání věci, jako rozhodnutí *sui generis*. Byť proti němu není přípustná stížnost, je zde dána dozorová pravomoc státního zástupce rušit nezákonná opatření policejního orgánu jako v předchozím případě podle § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ. Opatření o odevzdání věci je oprávněn vydat státní zástupce i policejní orgán.

Připravovaný nový trestní řád reaguje v „§ x12“ na kategorizaci správních deliktů rozšířením okruhu správních deliktů na kázeňské, kárné, ale i disciplinární delikty. Zbytek právní normy nechává poradní komise beze změny.

4.2.4 Odložení věci podle § 159a odst. 2 TrŘ

Toto ustanovení řeší tzv. nepřípustnost trestního stíhání, kdy státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání odloží usnesením věc, je-li trestní stíhání nepřípustné z důvodů uvedených v § 11 TrŘ. Tento postup lze v přípravném řízení uplatnit pouze ve stadiu prověřování, po zahájení trestního stíhání je třeba postupovat podle § 172 odst. 1 písm. d) TrŘ. Není zde dána možnost uvážení státního zástupce nebo policejního orgánu, jinými slovy, je-li zde nějaká překážka (§ 11 TrŘ) a zároveň splněna podmínka, že skutek je trestným činem, odložení věci je obligatorní.

Důvody pro odložení uvedené v § 11 odst. 1 TrŘ jsou taxativní a jedná se o okolnosti vztahující se zejména k subjektu trestného činu. Jde o případy: **a)** nařídili to prezident republiky, uživ svého práva udílet milost nebo amnestii; **b)** je-li trestní stíhání promlčeno; **c)** jde-li o osobu, která je vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 10), nebo o osobu, k jejímuž stíhání je podle zákona třeba souhlasu, jestliže takový souhlas nebyl oprávněným orgánem dán, nejde-li o

⁹⁴ Ibidem.

⁹⁵ Jedná se např. o odpovědnost státních zaměstnanců ve služebním poměru podle zák. č. 234/2014 Sb., o státní službě, v platném znění nebo zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění.

dočasné vynětí nebo není-li trestní stíhání osoby pro nedostatek souhlasu oprávněného orgánu nepřipustné pouze dočasně; **d)** jde-li o osobu, která pro nedostatek věku není trestně odpovědná; **e)** proti tomu, kdo zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého; **f)** proti tomu, jehož těžká choroba trvale vylučuje jeho postavení před soud; **g)** proti tomu, jemuž duševní choroba, která nastala až po spáchání činu, trvale znemožňuje chápat smysl trestního stíhání; **h)** proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozsudkem soudu nebo bylo rozhodnutím soudu nebo jiného oprávněného orgánu pravomocně zastaveno, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno; **i)** proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o schválení narovnání, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno; **j)** proti tomu, proti němuž dřívější stíhání pro týž skutek skončilo pravomocným rozhodnutím o postoupení věci s podezřením, že skutek je přestupkem nebo kárným proviněním, jestliže rozhodnutí nebylo v předepsaném řízení zrušeno; **k)** jestliže dřívější řízení pro týž skutek proti téže osobě skončilo pravomocným rozhodnutím o přestupku a uplynula-li lhůta pro zahájení přezkumného řízení podle jiného právního předpisu, ve kterém může být rozhodnutí o přestupku zrušeno; **l)** je-li trestní stíhání podmíněno souhlasem poškozeného a souhlas nebyl dán nebo byl vzat zpět; **m)** stanoví-li tak vyhlášená mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána; nebo **n)** proti tomu, ohledně něhož bylo trestní řízení pro týž skutek předáno do cizího státu, pokud mu byl pro tento skutek cizozemským soudem pravomocně uložen trest nebo ochranné opatření, které vykonává nebo již vykonal, nebo je nelze podle práva tohoto státu vykonat, nebo bylo cizozemským soudem pravomocně upuštěno od uložení trestu, anebo pravomocně rozhodnuto o zproštění obžaloby.

Ustanovení § 11 odst. 2 TrŘ reaguje mimo jiné na zásadu *ne bis in idem* ve věcech, ve kterých bylo již rozhodnuto jiným než tuzemským orgánem⁹⁶ a na takové rozhodnutí lze pohlížet jako na rozhodnutí tuzemského orgánu.⁹⁷

Per analogiam se toto odložení vztahuje i na důvody uvedené v § 11a TrŘ. Zde (§ 11a odst. 1 TrŘ) je trestní stíhání vyloučené, pokud státní zástupce v rámci

⁹⁶ Jiným, než tuzemským orgánem je zde myšlen soud nebo jiným justiční orgán členského státu Evropské unie nebo státu přidruženého mezinárodní smlouvou k provádění schengenských předpisů (srov. § 11 odst. 2 TrŘ), ale i mezinárodní trestní soud, mezinárodní trestní tribunál, popřípadě obdobný mezinárodní soudní orgán s působností v trestních věcech (srov. § 11 odst. 5 TrŘ).

⁹⁷ Srov. účinky rozsudku cizího státu stanovené § 11 odst. 2 TrZ. Blíže vizte IN: Novotný, František a kolektiv, Trestní zákoník 2010. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2010, 35-36 s.

zkráceného přípravného řízení **a)** rozhodl o schválení narovnání a věc odložil, nebo **b)** rozhodl o podmíněném odložení podání návrhu na potrestání a podezřelý se osvědčil, nebo se má za to, že se osvědčil, nebylo-li rozhodnutí v předepsaném řízení zrušeno. Druhý odstavec (§ 11a odst. 2 TrŘ) pamatuje na situaci, kdy bylo rozhodnuto o dočasném odložení trestního stíhání (§ 159c TrŘ) a bylo vydáno na něj navazující rozhodnutí o nestíhání podezřelého (§ 159d TrŘ), v takovém případě se jedná o překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*). V takovém případě by bylo možné zahájit trestní stíhání v případě, že by bylo toto rozhodnutí (rozuměj § 159d TrŘ) zrušeno (zásada *ne bis in idem*).

Obligatorní formou rozhodnutí je v tomto případě usnesení (§ 134 a násl. TrŘ). Proti tomuto usnesení je oprávněn poškozený podat do tří dnů (§ 143 odst. 1 TrŘ) stížnost jenž má suspenzivní (odkladný) účinek. Oznamovatel se, pokud o to požádal (§ 158 odst. 2 TrŘ), pouze vyrozumí; usnesení se mu nezasílá, není-li oznamovatel a poškozený totožná osoba. Usnesení je oprávněn vydat jak státní zástupce, tak i policejní orgán.

Připravovaný nový trestní řád v „§ x12 odst. 3“ toto ustanovení přebírá formulací: „Státní zástupce nebo policejní orgán před zahájením trestního stíhání odloží věc, je-li trestní stíhání nepřipustné.“ Důvody pro nepřipustnost však stanoví dosti obsírně v „§ 11d“ a „§ 11e“. Nutno pozitivně hodnotit, že se snaží o určitou systematičnost a přehlednost. Nicméně „uživateli“ připravovaného nového trestního řádu (dovolím si tvrdit), bude chvíli trvat, než se v nové úpravě zorientuje.

Po komparaci důvodů pro nepřipustnost trestního stíhání podle připravovaného nového trestního řádu a stávajících důvodů podle § 11, § 11a TrŘ jsem dospěl k závěru, že se jedná o totožné důvody s nuančními úpravami. Poukázal bych na důvod uvedený v § 11 odst. 1 písm. f) TrŘ: „...jehož těžká choroba...“, nově v „§11d odst. 1 písm. b) bod 2.“: „...jehož těžká nemoc...“. Připravovaný nový trestní řád reaguje na sjednocení pojmů užívaných současným TrZ. Např. v § 99 TrZ užívá pojmu nemoci a podle povahy nemoci je třeba přihlížet i k ukládanému ochrannému léčení (zejm. k jeho způsobu a výkonu).⁹⁸

A dále na § 11 odst. 1 písm. g) TrŘ: „...jemuž duševní choroba...“, nově v „§ 11d odst. 1 písm. b) bod 3.“: „...jemuž duševní porucha...“. Zde zákonodárce

⁹⁸ Srov. Kalvodová, Věra. § 99 [Ochranné léčení]. In: Ščerba, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 35.

evidentně sjednocuje výklad a analogicky navazuje na §§ 26, 27 a 123 TrZ (nepříčetnost, zmenšená příčetnost, duševní porucha), kde u nepříčetností operuje s pojmem duševní porucha. Duševní poruchu pak vykládá § 123 TrZ. K tomuto pouze třeba zmínit, že duševní porucha je pojmem nadřazeným pojmu duševní nemoc, neboť pod duševní poruchu řadíme i duševní nemoc, hlubokou poruchu vědomí, mentální retardaci, těžkou asociální poruchu osobnosti a jinou těžkou duševní nebo sexuální odchylku (§ 123 TrZ).⁹⁹

4.2.5 Odložení věci podle § 159a odst. 3 TrŘ

Jedná se o fakultativní způsob odložení, kdy je dána diskreční pravomoc státního zástupce nebo policejního orgánu, zda bude takto postupovat. Tento postup lze aplikovat pouze před zahájením trestního stíhání, tedy ve stadiu prověřování, kdy nasvědčují-li zjištěné skutečnosti postupem podle § 158 odst. 3 TrŘ tomu, že trestní stíhání je neúčelné je-li trest, k němuž může trestní stíhání vést, zcela bez významu vedle trestu, který pro jiný čin byl obviněnému již uložen nebo který ho podle očekávání postihne (§ 172 odst. 2 písm. a) TrŘ); a nebo bylo-li o skutku obviněného již rozhodnuto jiným orgánem, kázeňsky, kárně nebo cizozemským soudem nebo úřadem anebo mezinárodním trestním soudem, mezinárodním trestním tribunálem, popřípadě obdobným mezinárodním soudním orgánem s působností v trestních věcech (§ 172 odst. 2 písm. b) TrŘ).

Obligatorní formou rozhodnutí je v tomto případě usnesení (§ 134 a násl. TrŘ), kdy pro toto platí stejná pravidla jako u předchozích způsobů odložení (srov. k § 159a odst. 1, odst. 2 TrŘ).

Připravovaný nový trestní řád v „§ x12 odst. 4“ ponechává tuto fakultativní diskreci pouze státnímu zástupci. Policejní orgán takto rozhodnout již nebude moci, byť by důvody shledal. Zde bych se přikláněl k ponechání této pravomoci i policejnímu orgánu, kdy v současné době tímto způsobem vyřízení věci dochází ke zrychlení trestního řízení a k jeho menším ekonomickým nákladům. Na druhou stranu lze mluvit o možné svévoli policejního orgánu takto rozhodovat i o věcech, kde podmínky nejsou splněny, ale zde bych oponoval zejm. dozorovými oprávněními státního zástupce.¹⁰⁰ Připravovaný nový trestní řád dosavadní důvody

⁹⁹ Srov. též: Fryšták, Marek. § 123 [Duševní porucha]. In: Ščerba, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, marg. č. 4. Novotný, František a kolektiv, Trestní zákoník 2010. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2010, 236 s.

¹⁰⁰ Srov. „§ x3 odst. 3 písm. f)“ připravovaného nového trestního řádu, stejně pak v současné úpravě v § 174 odst. 2 písm. e) TrŘ.

odložení rozšiřuje na případy, kdy 1) shromážděné důkazy nejsou dostatečným podkladem pro úspěšné zastupování obžaloby v řízení před soudem; 2) na trestním stíhání není veřejný zájem - současné důvody vymezené v § 159a odst. 3 TrŘ; 3) na trestním stíhání není veřejný zájem, jestliže vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo (jedná se o současný důvod pro odložení věci podle § 159a odst. 4 TrŘ); 4) na trestním stíhání není veřejný zájem, jsou-li náklady spojené s dalším vedením trestního stíhání nebo předpokládaná doba jeho dalšího trvání neúměrné významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, nebo 5) na trestním stíhání není veřejný zájem, jestliže od doby spáchání skutku došlo k podstatné změně poměrů pachatele nebo k podstatné změně společenských poměrů nebo právních předpisů, v jejichž důsledku není přiměřené nebo účelné trvat na trestněprávním postihu pachatele.

4.2.6 Odložení věci podle § 159a odst. 4 TrŘ

Tento způsob odložení je fakultativně určen do pravomoci pouze státního zástupce a tento zde aplikuje své diskreční oprávnění odložit věc před zahájením trestního stíhání usnesením, shledá-li že vzhledem k významu a míře porušení nebo ohrožení chráněného zájmu, který byl dotčen, způsobu provedení činu a jeho následku, nebo okolnostem, za nichž byl čin spáchán, a vzhledem k chování obviněného po spáchání činu, zejména k jeho snaze nahradit škodu nebo odstranit jiné škodlivé následky činu, je zřejmé, že účelu trestního řízení bylo dosaženo (§ 159a odst. 4 TrŘ s odkazem na § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ).

Opětovně je zde rozhodováno usnesením (§ 134 a násl. TrŘ), kdy pro toto platí stejná pravidla jako u předchozích způsobů odložení (srov. k § 159a odst. 1, odst. 2, odst. 3 TrŘ).

Připravovaný nový trestní řád pod „§ x12 odst. 4“ tento způsob slučuje se současnými důvody uvedenými v § 159a odst. 3 TrŘ (srov. předchozí kapitolu 4.2.5) a uvádí jej jako 3. důvod odložení věci, není-li na trestním stíhání veřejný zájem. Opětovně třeba uvést, že tato pravomoc je ponechána pouze státnímu zástupci, stejně jako současná právní úprava, ale i zde bych se klonil ke změně a

pravomoc bych svěřil i policejnímu orgánu, při zachování shora uvedených dozorových oprávnění státního zástupce.¹⁰¹ Domnívám se, že by tímto postupem došlo ke zrychlení, zefektivnění a ekonomičnosti trestního řízení za ponechání dozoru státního zástupce v přípravném řízení, jednalo by se tak o proporcionalní přístup k účelu trestního řízení.

4.2.7 Odložení věci podle § 159a odst. 5 TrŘ

Nejhojněji využívaný způsob vyřízení věci ze strany policejního orgánu, příp. státního zástupce je postup ve smyslu § 159a odst. 5 TrŘ. Tento způsob je určen pro situace, kdy se nepodařilo zjistit skutečnosti opravňující zahájit trestního stíhání konkrétní osoby (§ 160 TrŘ). Jedná se o situace, kdy proti konkrétní osobě není dostatek důkazů opravňující postup podle § 160 TrŘ. Dochází tak k plnému uplatnění zásady *in dubio pro reo*, kdy se skutek odloží s tím, že se jej dopustil neznámý pachatel.

Takto může rozhodnout policejní orgán či státní zástupce. Oba zde rozhodují formou usnesení (§ 134 a násl. TrŘ), kdy pro něj platí stejná pravidla jako u předchozích způsobů odložení (srov. k § 159a odst. 1, odst. 2, odst. 3, odst. 4 TrŘ). Vydané usnesení nepředstavuje překážku věci pravomocně rozhodnuté (*rei iudicatae*), kdy pominou-li důvody pro odložení věci, trestní stíhání zahájí (srov. § 159a odst. 5 poslední věta TrŘ).

Nový trestní řád přebírá tento způsob s jednou odchylkou, kdy místo slova skutečnosti používá slovo informace (srov. „§ 12 odst. 5“).

4.3 Dočasné odložení trestního stíhání podle § 159b TrŘ

Institut dočasného odložení trestního stíhání je výjimkou ze zásady legality, podle které má státní zástupce stíhat všechny trestné činy, o nichž se dozví (srov. § 2 odst. 3 TrŘ). Uplatnění zde nachází zásada oportunité (účelnosti) trestního řízení, resp. zahájení trestního stíhání. Jedná se o fakultativní oprávnění policejního orgánu nebo státního zástupce. Již z názvu vyplývá, že se nejedná o meritorní rozhodnutí ve věci samé, ale o rozhodnutí mezitímní povahy, tedy procesní.

Dočasné odložení trestního stíhání reaguje na situace, kdy zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a je dostatečně

¹⁰¹ Ibidem.

odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba a za běžných okolností by to predikovalo postup k zahájení trestního stíhání (§ 160 TrŘ), nicméně policejní orgán má za to, že je třeba objasnit trestnou činnost spáchanou ve prospěch organizované zločinecké skupiny, nebo jiného úmyslného trestného činu anebo zjištění jejich pachatelů. Policejní orgán k takovému postupu potřebuje souhlas dozorového státního zástupce. Koná-li prověřování státní zástupce, není tohoto souhlasu třeba. O dočasném odložení trestního stíhání se rozhoduje opatřením ve formě úředního záznamu. Tento úřední záznam musí být do 48 hodin zaslán státnímu zástupci, který ve věci vykonává dozor. Dočasné odložení trestního stíhání lze odložit na nezbytnou dobu, nejdéle o 2 měsíce, je-li to účelné (rozuměj trvají důvody pro takové odložení) je možné státním zástupcem na návrh policejního orgánu tuto lhůtu opakovaně prodlužovat nejdéle však vždy o další 2 měsíce (§ 159b odst. 2 TrŘ).

Dočasnost odložení trestního stíhání nebrání policejnímu orgánu v provádění úkonů trestního řízení, ba naopak, vyžaduje se jeho ofenzivnost v tomto směru, aby co nejdříve pominuly důvody dočasného odložení trestního stíhání. Policejní orgán tak provádí celou řadu úkonů podle § 158 odst. 3 TrŘ, využívá operativně pátracích prostředků či provádí jiné úkony (srov. kapitulu 3.).

Pominou-li důvody dočasného odložení trestního stíhání tím, že dojde k objasnění všech relevantních skutečností, které vedly policejní orgán k tomuto postupu, je povinností policejního orgánu trestní stíhání ihned zahájit. Opatření ve formě úředního záznamu se nikterak neruší (výjimkou je dozorové oprávnění státního zástupce rušit takové opatření jako nezákonné, resp. dát policejnímu orgánu pokyn k zahájení trestního stíhání), k jeho „ukončení“ dojde samotným vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání podle § 160 TrŘ.

Druhým důvodem (§ 159b odst. 3 TrŘ) pro dočasné odložení trestního stíhání je, že osoba, proti které by mělo být zahájeno trestní stíhání, je dočasně vyňata z pravomoci orgánů činných v trestním řízení (§ 10 TrŘ) nebo je trestní stíhání určité osoby podmíněno souhlasem oprávněného orgánu a pro nedostatek takového souhlasu je trestní stíhání dočasně nepřípustné. Jedná se o trestně právní imunity senátorů, poslanců a soudců ÚS po dobu, co vykonávají svůj mandát nebo funkci.

Třetím důvodem (§ 159b odst. 4 TrŘ) pro dočasné odložení trestního stíhání je skutečnost, že pro totožný skutek bylo pravomocně rozhodnuto o přestupku proti

totožné osobě, proti které by mělo být zahájeno trestní stíhání a dosud neuplynula lhůta pro zahájení přezkumného řízení (srov. §§ 100, 101 PřesZ v návaznosti na § 94 a násl. SpŘ). Po tomto odložení je povinen policejní orgán podat podnět příslušnému správnímu orgánu ke zrušení rozhodnutí o přestupku v přezkumném řízení (§ 159b odst. 4 TrŘ).

Poslední, čtvrtý, zvláštní důvod (§ 159c TrŘ) pro dočasné odložení trestního stíhání osoby podezřelé z trestného činu korupční povahy může být fakultativně policejním orgánem či státním zástupcem uplatněn za předpokladu, že poskytl nebo slíbil úplatek, majetkový nebo jiný prospěch (dále jen „úplatek“) jen proto, že byl o to požádán, jinými slovy podezřelý sám o sobě aktivně úplatek nenabízel, ale bylo mu o něj řečeno a ten vědom si určitých výhod (pozitivní rozhodnutí, rychlejší postup ve vyřízení žádosti, bez stanovení dalších podmínek atd.) plynoucích z uspokojení osoby, která si o takový úplatek řekla, takto učinil. Takto lze postupovat za předpokladu, že tato osoba dobrovolně a bez zbytečného odkladu toto jednání oznámí policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v přípravném řízení a v řízení před soudem vypovídá o tomto jednání úplnou pravdu. Nelze takto postupovat u osob, které jednaly v souvislosti s výkonem pravomoci úřední osoby podle § 334 odst. 2 písm. a) až d) TrZ (§ 159c odst. 2 TrŘ). Splněním shora uvedených podmínek je obligatorním předpokladem k vydání rozhodnutí o nestíhání podezřelé osoby, která úplatek poskytla nebo slíbila. Toto rozhodnutí má formu usnesení a lze jej vydat až po pravomocném ukončení trestního stíhání osoby, která o úplatek požádala.

Nový trestní řád v „§ x13“ v odst. 1 rozšiřuje okruh osob, které mají být po dobu dočasného odložení trestního stíhání zjištěny, kdy kromě pachatelů se vztahuje i na účastníky. V odst. 5 pak stanovuje povinnost vyrozumět státního zástupce o dočasném odložení trestního stíhání, nicméně nestanovuje mu k tomu lhůtu (současná úprava stanovuje povinnost zaslat opis o takovém úkonu do 48 hodin státnímu zástupci). V odst. 3 téhož ustanovení pak reaguje nový trestní řád na situace, kdy osoba, která působí jako agent, by měla být trestně stíhána pro trestný čin, přičemž tímto trestním stíháním by byl zmařen účel jejího působení jako agenta a je na místě dočasně odložit trestní stíhání do doby, kdy její působení jako agenta skončí, resp. pomine zmaření účelu jejího působení. Další je oproti současné právní úpravě beze změn. Beze změn zůstává i zvláštní ustanovení o dočasném odložení trestního stíhání (§ 159c TrŘ) věnující se korupčním trestním věcem,

v novém trestním řádu převzaté v „§ x14“ a beze změn zůstává i rozhodnutí o nestíhání podezřelého (§ 159d TrŘ), v novém trestním řádu převzaté v „§ x15“.

4.4 Odstoupení od trestního stíhání podle § 70 ZSM

Odstoupení od trestního stíhání provinění spáchané osobou mladistvou podle § 70 ZSM je zvláštním druhem odklonu v trestním řízení. Pro odstoupení musí být splněny určité podmínky. Musí se jednat o provinění, na které TrZ stanoví trest odnětí svobody do tří let; chybí veřejný zájem na dalším vedení trestního řízení proti mladistvému; trestní stíhání je neúčelné, zejm. že mladistvý přijal zodpovědnost za své jednání a aktivně se podílí na odstranění negativních následků; potrestání není nutné k odvrácení mladistvého od páchání dalšího provinění z jeho strany.¹⁰² Formou rozhodnutí je usnesení, které vydává v přípravném řízení státní zástupce, v řízení před soudem soud pro mládež. Při odstoupení od trestního stíhání mladistvého lze tomuto uložit i ochranné opatření k dosažení účelu tohoto postupu. Oproti narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání není podmíněno souhlasem poškozeného s tímto postupem.

4.5 Zahájení trestního stíhání

Zahájení trestního stíhání lze charakterizovat jako určité přemostění mezi stadiem prověřování a stadiem vyšetřování v přípravném řízení. Jako jediné (spolu se zkráceným přípravným řízením) překračuje hranice stadia prověřování, tedy jejím zahájením nedochází k ukončení trestního řízení, ale naopak k naplňování účelu trestního řízení (§ 1 odst. 1 TrŘ) a jeho procesním posunutí do další fáze trestního řízení, do fáze trestního stíhání. Zahájením trestního stíhání se další pokračování obviněného v protiprávním jednání, pro které je stíhán, považuje za nový skutek (§ 12 odst. 11 TrŘ). Zde narážíme na procesně právní vymezení totožnosti skutku na straně jedné a na hmotně právní vymezení jednoty skutku na straně druhé.¹⁰³ Totožnost skutku ve smyslu procesně právním musí být zachována po celou dobu trestního řízení (rozuměj od zahájení trestního stíhání - podání obžaloby - odsuzující rozsudek). Podmínka totožnosti skutku je splněna, je-li zachována alespoň totožnost jednání, nebo totožnost následku.¹⁰⁴ Jednota skutku

¹⁰² Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 815.

¹⁰³ Novotný, František a kolektiv, Trestní právo hmotné. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 81.

¹⁰⁴ Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, s. 640.

(jako pojem hmotně právní) má význam pro kvalifikaci skutku jako jediného trestného činu nebo jednočinného či vícečinného souběhu.¹⁰⁵

4.5.1 Zahájení trestního stíhání podle § 160 TrŘ

Policejní orgán případně státní zástupce přistupuje k zahájení trestního stíhání neprodleně, pokud prověřováním podle § 158 odst. 3 TrŘ dospěl k závěru, že zjištěné a odůvodněné skutečnosti nasvědčují tomu, že byl spáchán trestný čin a je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, není-li důvodu postupovat jiným způsobem (§ 159a odst. 2, odst. 3 TrŘ, § 159b odst. 1, odst. 3, odst. 4 TrŘ, § 159c odst. 1 TrŘ). K zahájení trestního stíhání postačuje vyšší stupeň (vyšší míra) pravděpodobnosti nasvědčující tomu, že obviněný spáchal skutek tomu odpovídajícím způsobem popsany ve výroku usnesení podle § 160 odst. 1 TrŘ.¹⁰⁶ V žádném případě není nutné, aby byla trestná činnost spolehlivě prokázána v takové míře, která je kladena např. na obžalobu (§ 176 TrŘ).¹⁰⁷ Usnesení o zahájení trestního stíhání se doručuje obviněnému nejpozději na počátku prvního výslechu a do 48 hodin státnímu zástupci a obhájci (§ 160 odst. 2 TrŘ).

Pravomoc k zahájení trestního stíhání je dána policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci. Trestní stíhání se zahajuje vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání. Vůči osobě, proti které se řízení vede, má účinky od okamžiku jeho doručení této osobě. Od doručení se tato osoba označuje jako obviněný (§ 32 TrŘ).¹⁰⁸

K zahájení trestního stíhání jsou oprávněny policejní orgány specifikované v § 161 TrŘ označované jako vyšetřovací orgány. Jedná se o užší vymezení oproti policejnímu orgánu podle § 12 odst. 2 TrŘ. Výjimkou, kdy takto mohou postupovat policejní orgány specifikované v § 12 odst. 2 TrŘ jsou situace, kdy se provádí potřebné neodkladné a neopakovatelné úkony a následně je zahajováno trestní

¹⁰⁵ Novotný, František a kolektiv, Trestní právo hmotné. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 190-192 s. K jednotě skutku i Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné – I. Obecná část. Praha: ASPI, a.s., 2007, 340-342 s. Ke konkurenci trestných činů (*concursum delictorum*), ale i ke zdánlivé (nepravé) konkurenci trestných činů a zdánlivé konkurenci trestních zákonů srov. Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M., Systém českého trestního práva, Praha: Nakladatelství Novatrix, s.r.o., 2009, Část II. Základy trestní odpovědnosti s. 424-444.

¹⁰⁶ Ibid., s. 559. Dále srovnej kapitulu 1.2.2.2 Stadium vyšetřování včetně judikatury.

¹⁰⁷ Šámal, Pavel, Růžička, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2063.

¹⁰⁸ Srov. výklad k rozdílu mezi účinky zahájení trestního stíhání vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání a mezi účinky doručení usnesení o zahájení trestního stíhání osobě obviněné. Šámal, Pavel, Růžička, Miroslav. § 160 [Postup při zahájení]. In: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 2058.

stíhání, pokud nelze dosáhnout toho, aby tyto úkony a následné zahájení trestního stíhání provedl vyšetřovací orgán. Policejní orgán má v takovém případě za povinnost do tří dnů od jejich provedení předat věc vyšetřovacímu orgánu, který v trestním stíhání, resp. vyšetřování pokračuje (§ 160 odst. 3 TrŘ).

4.5.2 Zahájení trestního stíhání ve věcech mladistvých

Ve věcech mladistvých se postupuje podle trestního řádu, jinými slovy trestní stíhání mladistvého se zahajuje rovněž usnesením. V řízení ve věcech mladistvých je třeba dbát zásad podle § 3 ZSM (princip subsidiarity trestní represe, zásada zvláštního přístupu v řízení proti mladistvým, zásada spolupráce OČTŘ s OSPOD, zásada ochrany soukromí a osobnosti mladistvého, zásada rychlosti řízení), způsobu provádění úkonů v řízení ve věcech mladistvých (§ 41 ZSM) a nutné obhajoby mladistvého (§ 42a ZSM), nicméně zahajování trestního stíhání je stejné jako u dospělého pachatele. U mladistvého je třeba o zahájení trestního stíhání bez zbytečného odkladu informovat jeho zákonného zástupce nebo opatrovníka, OSPOD a Probační a mediační službu (§ 60 ZSM). Informování probíhá zpravidla doručením opisu tohoto usnesení.¹⁰⁹

Pro doplnění uvádím, že u dětí je samozřejmě trestní stíhání vzhledem k věku nepřipustné, to však nebrání uložení některého opatření (§ 93 ZSM) dítěti na návrh státního zastupitelství (§ 90 ZSM), kdy je dále postupováno podle OSŘ (§ 96 ZSM).

4.5.3 Zahájení trestního stíhání proti uprchlému

Zahájení trestního stíhání proti uprchlému, lze vést pouze proti fyzickým osobám.

Osobou uprchlou se rozumí ten, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo ten, kdo se skrývá (§ 302 TrŘ). Aby bylo možné proti takové osobě zahájit trestní stíhání, musí OČTŘ řádně prokázat a odůvodnit, že osoba prověřovaná se pobytem v cizině skutečně vyhýbá (nejedná se o případy, kdy je tam osoba na pracovní cestě nebo na dovolené) trestnímu řízení. Stejně tak je třeba prokazovat „skrývání“. Skrýváním se pak rozumí časté změny zaměstnání a pobytu za účelem znemožnění komunikace ze strany OČTŘ vůči osobě prověřované,

¹⁰⁹ Šámal, Pavel. § 60 [Zahájení trestního stíhání]. In: Šámal, Pavel, Válková, Helena, Sotolář, Alexander, Hrušáková, Milana, Šámalová, Milada. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 525.

příčemž není skrýváním častá změna zaměstnání či pobytu, pokud osoba plní povinnosti stanovené zákonem (např. se přihlásí k novému trvalému pobytu).¹¹⁰

V řízení proti uprchlému se zahajuje trestní stíhání doručením usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného jeho zvolenému obhájci (§ 303 odst. 1 TrŘ). Nemá-li obhájce, je nejprve nutné, aby mu byl ustanoven na návrh státního zástupce soudem a až po jeho ustanovení, lze trestní stíhání proti uprchlému shora uvedeným způsobem zahájit.

Zahájit trestní stíhání proti uprchlému lze i proti osobě mladistvé, neboť ZSM neupravuje zvláštní úpravu.

4.5.1 Zahájení trestního stíhání proti právnickým osobám

Zahájení trestního stíhání proti právnickým osobám, jako způsob ukončení stadia prověřování, je prováděno dvojím způsobem (nelze zahájit trestní stíhání proti uprchlé právnické osobě). Jednak vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání (§ 160 TrŘ) nebo doručením návrhu na potrestání soudu ve věci, ve které bylo konáno zkrácené přípravné řízení. O zahájení trestního stíhání právnické osoby musí OČTŘ vyrozumět orgán veřejné moci nebo osobu, které vedou obchodní rejstřík nebo jiný rejstřík, registr nebo evidenci, orgán udělující licenci nebo povolení k činnosti a orgán odpovědný za dozor nad právnickou osobou (§ 30 odst. 1 ToPo), např. rejstříkový soud, ministerstva, Česká národní banka, aj. Jiná specifika ToPo neuvádí, tedy i ve vztahu k právnickým osobám se použije postup podle TrŘ.

4.5.1 Zahájení trestního stíhání podle nového trestního řádu

Nový trestní řád odstraňuje nepřesnou formulaci, která nabízela výklad, že v přípravném řízení musí stadiu vyšetřování předcházet stadium prověřování: „...nasvědčují-li prověřováním podle § 158...“, která je *defacto* v rozporu s definicí přípravného řízení (§ 12 odst. 10 TrŘ), kdy: „přípravným řízením úsek řízení podle tohoto zákona od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení nedokladných a neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby.“ Nový trestní řád tento rozpor koriguje v „§ x17“ následovně: „Nasvědčují-li zjištěné nebo z trestního oznámení vyplývající informace tomu, že

¹¹⁰ Šámal, Pavel. § 302 [Podmínky]. In: Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3453–3454.

byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, policejní orgán zahájí neprodleně trestní stíhání, pokud není dán důvod k postupu uvedenému v § 112 až 114.“

Dalším rozdílem je skutečnost, že trestní stíhání se zahajuje až doručením usnesení o zahájení trestního stíhání určité osobě a nikoli vydáním tohoto usnesení (srov. „§ 117 odst. 2“).

Vyrozumívání další osob o zahájení trestního stíhání je obdobné jako v současném TrŘ, jsou zde navíc konkretizovány osoby, které musí OČTŘ, který trestní stíhání zahájí vyrozumět, přičemž současný TrŘ je v tomto vymezení více obecný. Domnívám se, že i tímto dochází ke zpřesnění, určitosti („*certa*“) a předvídatelnosti postupu OČTŘ v trestním řízení.

4.6 Zkrácené přípravné řízení

Zkrácené přípravné řízení je, jak již shora uvedeno, řízením *sui generis*, ve kterém se projednávají nejméně závažné trestné činy. Zkrácené přípravné řízení se začíná sdělením podezření (§ 179b odst. 3 TrŘ) osobě podezřelé, ve kterém je uvedeno ze spáchání, jakého skutku je osoba podezřelá a jaký trestný čin je v tomto spatřován. Po sdělení podezření má podezřelý stejná práva jako obviněný (§ 179b odst. 2 TrŘ), vyjma např. práva na prostudování spisu při skončení vyšetřování (§ 166 odst. 1 TrŘ). Trestní stíhání je zde zahajováno až doručením návrhu na potrestání soudu (§ 314b odst. 1 TrŘ). V takto skutkově jednoduchých věcech, kdy se pouze důkazy zajišťují a neprovádějí, bývá ve věci samé zpravidla rozhodováno trestním příkazem (§ 314e odst. 1 TrŘ), nepřichází-li v úvahu jiný postup. Z tohoto vyplývá, že stádium prověřování končí v okamžiku doručení návrhu na potrestání soudu nebo jiným rozhodnutím státního zástupce podle § 179c odst. 2 písm. b) až j) TrŘ. Zkrácené přípravné řízení může rovněž skončit podmíněným odložením podání návrhu na potrestání (srov. § 179g TrŘ a § 179h TrŘ), toto lze uplatnit i vůči osobám mladistvým (§ 69 odst. 1 písm. a) ZSM). Na základě toho lze konstatovat, že zkrácené přípravné řízení je svou povahou stádiem prověřování s prvky stadia vyšetřování, resp. řízením *sui generis*.

Nový trestní řád zkrácené přípravné řízení kodifikuje v „Hlavě VII., Části III.“ pod označením „§ 136 – 138“. Trestné činy, u kterých lze zkrácené přípravné řízení konat zůstává stejný. Zkrácené přípravné řízení nebude začínat sdělením podezření, ale sdělením obvinění. Je otázkou, jakou formou rozhodnutí bude

realizováno, neboť po sdělení obvinění nový trestní řád předpokládá stadium vyšetřování (srov. „§ x37“), a v takovém případě není-li stanoveno jinak, postupuje se při vyšetřování podle ustanovení týkající se vyšetřování. Z toho vyplývá, že se bude rovněž sdělovat obvinění usnesením. Druhou věcí, na kterou je třeba upozornit, je skutečnost, že stadium vyšetřování bude nastávat již sdělením obvinění, a nikoli jako podle současné právní úpravy doručením návrhu na potrestání soudu (viz shora). Poslední skutečností je, že se státní zástupce nebude podávat návrh na potrestání, ale obžalobu, která nebude obsahovat odůvodnění (srov. „§ x38“ nového trestního řádu).

4.7 Ukončení šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ

Již v předchozích kapitolách jsem zmínil, že šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ provádějí policejní orgány podle PolČR, za tímto účelem požadují podání vysvětlení (§ 61 PolČR), používají podpůrné operativně pátrací prostředky (§ 72 PolČR) – informátor (§ 73 PolČR), krycí prostředky (§ 74 PolČR), krycí doklady (§ 75 PolČR), zabezpečovací techniku (§ 76 PolČR), zvláštní finanční prostředky (§ 77 PolČR) a další. Obdobná oprávnění má i Generální inspekce bezpečnostních sborů,¹¹¹ vojenská policie,¹¹² Vězeňská služba¹¹³ a další policejní orgány specifikované v § 12 odst. 2 TrŘ.

V současné době již není sporné podle jakého/jakých zákonů a v nich stanovených oprávnění mohou policejní orgány postupovat. Problematický, resp. nešťastně zvolený je způsob, jakým má být šetření/prošetřování ve smyslu § 158 odst. 1 TrŘ ukončeno.

Účelem šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ je učinit potřebná šetření a opatření k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin. Toto šetření si klade za cíl odpovědět na otázku, zda dané skutkové jednání lze ve svých hrubých rysech subsumovat pod některou skutkovou podstatu trestného činu uvedeného ve zvláštní části TrZ. Pokud tomu tak je, je povinností policejního orgánu ve věci zahájit úkony trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ a

¹¹¹ Srov. § 30 (podání vysvětlení), § 42 (podpůrné operativně pátrací prostředky) zák. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, v platném znění.

¹¹² Srov. § 26 (oprávnění požadovat vysvětlení), § 41-43 (získávání poznatků o trestné činnosti) zák. č. 300/2013 Sb., o vojenské policii a o změně některých zákonů, v platném znění.

¹¹³ Srov. § 10 (požadování vysvětlení), § 16-16c (operativně pátrací prostředky, podpůrné operativně pátrací prostředky a podmínky jejich používání) zák. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážní České republiky, v platném znění.

pak již postupovat a rozhodovat dle možností v předcházejících kapitolách naznačených.

Policejní orgán takto činí na základě vlastních poznatků, trestních oznámení i podnětů jiných osob a orgánů. Pokud policejní orgán obdrží trestní oznámení, které nesplňuje požadavky kladené na řádné podání, a nejsou-li nedostatky ve stanovené lhůtě odstraněny, policejní orgán k němu nepřihlíží (§ 59 TrŘ). Je však otázkou, jak k nim nepřihlíží. Z výkladu je zřejmé, že se policejní orgán tímto podnětem – podáním dále nezabývá, ale forma rozhodnutí pro „nepřihlížení“ není stanovena, resp. stanovena dosti vágně. V běžné praxi pak nastávají situace, kdy policejní orgán šetřením/prošetřováním nezjistí důvody pro postup podle § 158 odst. 3 TrŘ, tedy zjistí, že v dané věci se nejedná o trestný čin ani o správní delikt nebo zjistí, že se nejedná o trestný čin, ale jedná se o správní delikt. V současném TrŘ absentuje takový postup pro vyřízení věci. Na postup před zahájením správního řízení (*analogie iuris*) reaguje v §§ 42 a 43 SpŘ, kdy „řízení o žádosti není zahájeno a správní orgán věc usnesením odloží v případě, že vůči němu byl učiněn úkon, který zjevně není žádostí...“¹¹⁴ *Analogii iuris* nelze v tomto případě uplatnit, nicméně mohla by být dobrým návodem pro rekodifikaci způsobu ukončení tohoto postupu.

Na přijímání a vyřizování podnětů je reagováno v § 16a StZast, nutno dodat, že podněty se nemusí týkat jen trestněprávních věcí. V § 16a odst. 2 StZast je uvedeno, že nemá-li podání některou náležitost, i přes výzvu k doplnění, státní zastupitelství je bez opatření založí. Avšak ani StZast ani Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23 o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, nestanoví formu onoho „založení“.

V § 69 PolČR je reagováno na získávání poznatků o trestné činnosti. Je zde stanoven okruh působnosti a k jejímu naplňování okruh pravomocí, které jsou PolČR policistovi tímto zákonem svěřeny. Pokud jsme hovořili ve SpŘ a StZast o nějaké reakci na vyřízení podnětů, PolČR na toto zcela rezignuje. Na ukončení šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ reagují u Policie ČR interní akty řízení, konkrétně Závazný pokyn policejního prezidenta č. 170 ze dne 2. listopadu 2015, spisový řád (dále jen „spisový řád“) a Závazný pokyn policejního prezidenta

¹¹⁴ Zde je třeba doplnit, že se jedná pouze o zahajování správního řízení na základě žádosti, tedy dispozičního oprávnění žadatele uplatňovat své veřejné subjektivní právo. Pokud je zahajováno správní řízení z úřední moci postup před zahájením správního řízení se neuplatní.

č. 103 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení (dále jen „pokyn o trestním řízení“). Podle čl. 48 odst. 1 spisového řádu se spis uzavře bezprostředně po vyřízení věci. Podle čl. 1 písm. b) pokynu o trestním řízení se šetření rozumí postup ve smyslu § 158 odst. 1 TrŘ. Na vyřízení poznatků a jiných podnětů reaguje čl. 23 pokynu o trestním řízení. V případě zjištění, že se v dané věci jedná o správní delikt má policejní orgán za povinnost tuto věc předat příslušnému orgánu k prošetření a projednání správního deliktu (čl. 23 odst. 2 pokynu o trestním řízení). Při šetření poznatků o skutečnostech, na jejichž základě nelze bez provedení dalších úkonů dovést podezření, že byl spáchán trestný čin, postupují policisté podle PolČR (čl. 23 odst. 3 pokynu o trestním řízení).

Zde tedy máme částečnou odpověď na otázku, jak postupovat, pokud je šetření/prošetřováním podle § 158 odst. 1 TrŘ zjištěno, že se v dané věci jedná o správní delikt. **Policejní orgán má tuto věc předat příslušnému orgánu postupem podle § 73 nebo § 74 odst. 2 PřesZ (odevzdání věci pro podezření ze spáchání správního deliktu).**

Komparací shora uvedeného s propojením praxe policejních orgánů pak docházíme k závěru, že šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ, nebylo-li ukončeno zahájením úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ, resp. nepřešlo-li do této fáze, a nebo nebylo-li odevzdáno ve smyslu § 73 nebo § 74 odst. 2 PřesZ, je v případě, že v dané věci není dáno podezření z trestného činu ani z přestupku, vyřízeno „založením bez opatření“ (§ 16a odst. 2 StZast), „nepřihlížením k podání“ (§ 59 odst. 3 TrŘ), „učiněným opatřením“ (§ 158 odst. 2 TrŘ). **Policejní orgány v praxi vyřizují takové podání úředním záznamem s návrhem na založení (*ad acta*).** Jedná se o rozhodnutí *sui generis* mimo působnost TrŘ a spíše, než o rozhodnutí se jedná o opatření. Tento úřední záznam s návrhem na založení neobsahuje klasickou obsahovou triádu (enunciát, odůvodnění a poučení), ale jedná se o souvislý text (souhrnnou zprávu), který chronologicky rekapituluje provedené úkony policejního orgánu a zároveň je hodnotí podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.

Zde bohužel narážíme na situace, kdy oznamovatel, který samozřejmě nemusí být totožný s poškozeným, má právo na vyrozumění o učiněných opatřeních do jednoho měsíce, pokud o to požádá (srov. § 158 odst. 2 TrŘ). Pokud nepodal

oznámení poškozený, nemá na zaslání vyrozumění právní nárok, stejně tak na něj nemá nárok oznamovatel, který o něj nepožádal. Právní jistota postavení těchto osob, je takovým způsobem vyřízení značně nejistá, kdy se v praxi může stát a často se stává, že tyto osoby, pokud nejsou ve věci aktivní, se ani nedozví, jak bylo v jejich věci rozhodnuto. Obranou proti takovému opatření je podání na státní zastupitelství za účelem iniciování výkonu dozorcího oprávnění státního zástupce ve smyslu § 157 odst. 2 písm. a) TrŘ (vyžádat si od policejního orgánu spisy) v návaznosti na § 157 odst. 2 TrŘ (uložit policejnímu orgánu provedení úkonů).

Nový trestní řád ve výkladovém „§ 10“ odst. 2. uvádí, že trestním řízením se rozumí řízení podle trestněprocesního zákona, s výjimkou postupu před zahájením přípravného řízení a úkonů souvisejících s trestním řízením. Zde již zákonodárce jasně deklaruje, že šetření/prošetřování před zahájením úkonů trestního řízení není trestním řízením. Ve věcech nedostatků podání a jejich neodstranění ve stanovené lhůtě přebírá nový trestní řád („§ k26“) formulaci § 59 odst. 3 TrŘ, že se k takovému podání dále nepřihlíží. Šetření/prošetřování je již v „§ x0“ a „§ x00“ vedeno v Hlavě I. (Postup před zahájením přípravného řízení), Části třetí. Tím dochází pouze ke stvrzení postavení šetření/prošetřování mimo trestní řízení.

Osobně se domnívám, že by mělo dojít k rekodifikaci TrŘ v tomto směru, za účelem stanovení jasného způsobu ukončování šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ, případně by měl na takovou možnost reagovat i připravovaný nový trestní řád (svou úvahu nabízím v následující kapitole).

5 Komparace českých a slovenských trestněprocesních právních norem ve vztahu ke stadiu prověřování

Pro komparaci trestněprocesních postupů uplatňovaných v České republice jsem vybral trestněprocesní postupy uplatňované ve Slovenské republice. Byť právní úpravy, včetně té trestněprávní, vychází ze stejných historických právních předpisů, jsou zde 30 let po rozdělení České a Slovenské federativní republiky patrné rozdíly.

Slovenský trestní řád je zakotven zák. č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v platném znění (dále jen „trestný poriadok“). Trestní řízení je rozděleno na dvě stadia – stádium předsoudní a soudní stádium. Předsoudní stádium se dělí na řízení před zahájením trestního stíhání a přípravné řízení. Postup před zahájením trestního stíhání lze přirovnat k postupu policejního orgánu v České republice před zahájením přípravného řízení (tedy obdoba našeho postupu podle § 158 odst. 1, odst. 2 TrŘ). Přípravné řízení se zahajuje vydáním usnesení o zahájení trestního stíhání ve věci (*in rem*).¹¹⁵ Tento postup je ekvivalentem našeho zahájení úkonů trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ a v žádném případě jej nelze zaměňovat se zahájením trestního stíhání konkrétní osoby (rozuměj § 160 odst. 1 TrŘ). Trestní stíhání (*in personam*) nastává až vznesením obvinění¹¹⁶ podle § 206 trestného poriadku. Vznesením obvinění se pokračuje ve vyšetřování. Vyšetřování je standardní nebo zkrácené (srov. §§ 200-204 trestného poriadku). Přípravné řízení zde není rozlišováno na stádium prověřování a vyšetřování jako u nás. Přípravné řízení se shora uvedeným způsobem zahájí (*in rem*), a pokud je dostatečně odůvodněný závěr, že trestný čin spáchala určitá osoba, vznesení (*in personam*) policejní orgán obvinění (§ 206 trestného poriadku). Stádium prověřování a vyšetřování zde splývá v jedno přípravné řízení.

Jinými slovy slovenský trestný poriadok nabízí způsoby ukončení jak postupu před zahájením trestního stíhání (§ 197 a § 198 trestného poriadku), tak přípravného řízení (§ 199 a násl. trestného poriadku) jako celku, lhostejno, zda bylo vzneseno obvinění či nikoli (§§ 214-229 trestného poriadku).

¹¹⁵ Jedná se o převzetí právní úpravy platné na našem i slovenském území do 31.12.1993, kdy se trestní stíhání podle § 160 tehdy účinného TrŘ zahajovalo usnesením. Jednalo se však o zahájení trestního stíhání ve věci (*in rem*).

¹¹⁶ Jedná se o ekvivalent našeho usnesení o zahájení trestního stíhání konkrétní osoby podle § 160 TrŘ, kdy osoba se od okamžiku doručení tohoto usnesení stává obviněným (§ 32 TrŘ ve spojení s § 160 odst. 2 TrŘ).

Před zahájením trestního stíhání může prokurátor (státní zástupce) nebo policejní orgán rozhodnout tak, že usnesením odevzdá věc příslušnému orgánu na projednání přestupku nebo jiného správního deliktu (§ 197 odst. 1 písm. a) trestného poriadku; usnesením odevzdá věc jinému orgánu k disciplinárnímu řízení (§ 197 odst. 1 písm. b) trestného poriadku); usnesením věc odloží pro nepřipustnost trestního stíhání nebo v případě, že došlo k zániku trestnosti (§ 197 odst. 1 písm. c) trestného poriadku); usnesením věc odmítne (§ 197 odst. 1 písm. d) trestného poriadku); usnesením může věc odložit v případě, že je trestní stíhání neúčelné (§ 197 odst. 2 trestného poriadku); a v posledním případě usnesením začne trestní stíhání ve věci (§ 199 odst. 1 trestného poriadku). Toto jsou způsoby ukončení šetření/prošetřování, které náš TrŘ nezná, resp. dovozují se výkladem. Poukažme zejména na možnost věc odmítnout v případech, kdy se ve věci nejedná o trestný čin, nepřichází v úvahu odevzdání věci jako správního deliktu a není-li ve věci důvod postupovat podle § 158 odst. 3 TrŘ a dále jsou-li došlá trestní oznámení zmatečná či nejasná.

Přípravné řízení slovenský trestný poriadok končí jako celek, lhotejno, zda bylo vzneseno obvinění, proti konkrétní osobě (zahájeno trestní stíhání) či se jedná trestní řízení proti neznámému pachateli. Způsoby ukončení přípravného řízení slovenský trestný poriadok nabízí následovně: usnesením lze dočasně odložit vznesení obvinění (§ 205 trestného poriadku); usnesením je věc postoupena je-li zjištěno, že se ve věci jedná o přestupek, jiný správní delikt nebo disciplinární delikt (§ 214 trestného poriadku); usnesením je trestní stíhání zastaveno (důvody uvedené pod § 215 trestného poriadku); usnesením je trestní stíhání podmíněně zastaveno (§§ 216, 217 trestného poriadku); usnesením je trestní stíhání spolupracující obviněného podmíněně zastaveno (§§ 218, 219 trestného poriadku); usnesením je rozhodnuto o smíru (§§ 220-227 trestného poriadku) – jedná se o obdobu našeho narovnání (§ 309 TrŘ); usnesením je přerušeno trestní stíhání (§§ 228, 229 trestného poriadku). Komparací trestného poriadku a našeho TrŘ docházím k závěru, že způsoby ukončování u nás ve stadiu prověřování, potažmo poté ve stadiu vyšetřování oproti podle trestného poriadku ukončování přípravného řízení, jsou stejné. Rozličné zůstává pojetí přípravného řízení v obou právních normách.

6 Deliberace nad rekodifikací trestněprocesních norem

Jak jsem v předchozích kapitolách nastínil je zcela zřejmé, že rekodifikace způsobu ukončování stadia prověřování je na snadě. Zůstává však otázkou, zda zasahovat do současné právní úpravy či již racionálně přistupovat k tomuto problému při tvorbě nového trestního řádu.

Osobně se domnívám, že by mělo dojít k několika změnám. Předně si neodpustím a navážu na předchozí kapitolu. Uvítal, bych právní zakotvení ukončení způsobu šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ. Formulaci bych pojal takto:

Je-li šetřením a opatřením k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, zjištěno, že se v dané věci nejedná o správní delikt a neuplatnili se postup podle § 158 odst. 3 TrŘ, policejní orgán takové šetření/prošetřování odloží (příp. založí) záznamem (úředním záznamem či opatřením) s návrhem na založení.

Zakotvení by bylo vhodné v § 158 odst. 1 TrŘ za poslední větu, méně vhodné se mi jeví do § 158 odst. 2 TrŘ za poslední větu, příp. vytvořit nový samostatný 3. odstavec a dosavadní o jeden posunout. Vědom si toho, že praxe, doktrína ale i jiné právní předpisy jsou úzce na obsah § 158 odst. 3 TrŘ navázány, volil bych první variantu novelizací § 158 odst. 1 TrŘ.

Samozejmě by bylo možné takový způsob ukončování zakotvit v PolČR, když policejní orgány, jak jsem již shora uvedl, postupují podle PolČR. Nicméně zde však musím poukázat na fakt, že policejními orgány nejsou jen útvary u Policie ČR, ale i ostatní vyjmenované v § 12 odst. 2 TrŘ a v takovém případě by bylo nutné novelizovat i jiné právní předpisy. Jsem zastáncem toho, že pokud TrŘ zmiňuje šetření/prošetřování, které je chápáno jako postup před zahájením přípravného řízení, resp. trestního řízení, měl by umožňovat i jeho ukončení i jiným způsobem, než je pouze postup podle § 158 odst. 3 TrŘ (což je de facto také způsob ukončení tohoto šetření/prošetřování). Inspiraci vidím zejm. v § 43 SpŘ.

6.1 Nový trestní řád

Hlavní změny, které by měl nový trestní řád přinést, jsou mimo jiné: zrychlení trestního řízení, posílení oportunních prvků, snížení administrativní zátěže orgánů činných v trestním řízení a zjednodušení řízení.¹¹⁷ Idey jsou samozřejmě ctnostné,

¹¹⁷ Rekodifikace trestního práva procesního, Hlavní změny, které má nový trestní řád přinést. Dostupné na <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

nicméně při bližším zkoumání způsobu ukončování stadia prověřování musím toto rozporovat. To, že nový trestní řád zatím nezakotvuje ukončení postupu před zahájením přípravného řízení (srov. „§ x0“ a „§ x00“) je otázkou doktrinní. Dovolím si, však učinit dotaz proč některé způsoby ukončení stadia prověřování byla, resp. mají být vzata z pravomoci policejního orgánu (srov. „x 12“ nového trestního řádu a § 159a odst. 5 TrŘ)? Naopak pokud mají být deklarovány idey nového trestního řádu shora uvedené, mělo dojít dle mého názoru k rozšíření pravomoci policejního orgánu i na způsob ukončení uvedený v § 159a odst. 4 TrŘ („§ x12“ odst. 4 nového trestního řádu). Na možné zneužití určité svévole policejního orgánu při svém rozhodování dohlíží státní zástupce, ten uživ svých dozorových oprávnění, může takové rozhodnutí policejního orgánu rušit. Tím, že bude spis „putovat“ od policejního orgánu ke státnímu zástupci, aby tento mohl posoudit vhodnost určitého postupu, ke kterému je nebo bude oprávněn pouze on, je nadbytečným mrháním finančních prostředků a dojde k prodloužení trestního řízení. V současné „elektronické“ době, kdy státní zastupitelství mají přístupy do systémů Policie ČR, ve kterých se vede trestní řízení, tedy v reálném čase vidí, co daný spis obsahuje za dokumenty a může se s nimi seznámit, nevidím důvod, proč by mělo docházet k prodloužování trestního řízení tímto postupem.

Zkrácení lhůt prověřování ze 2 na 1 měsíc (srov. § 159 odst. 1 písm. a) TrŘ a „§ x11“ odst. 1 nového trestního řádu) je otázkou, kterou zodpoví čas, zda bude směřovat ku zrychlení trestního řízení či nikoli. Osobně, nechci být skeptický, ale nebude tomu tak, neboť již v současné době jsou policejní orgán „zavaleny“ různými trestními oznámeními a zkrácením lhůty prověřování může mít vliv na kvalitu prováděných šetření za účelem objasnění skutku, resp. vypátrání pachatele trestného činu. Nabízí se úskalí, že spisy budou odkládány „od stolu“.

Co však zcela jistě musím kvitovat ve vztahu ke stadiu prověřování je skutečnost, že je již kodifikačně pojímáno šetření/prošetřování (v současné době podle § 158 odst. 1 TrŘ) jako postup před zahájením přípravného řízení, tedy mimo trestní řízení.

Závěr

Diplomová práce pojednala celkem o šesti na sebe navazujících kapitolách, které měly za cíl odpovědět na hypotézy stanovené v úvodu. K zodpovězení hypotéz jsem použil teoretických metod zkoumání. Nejvíce uplatňovanou byla metoda komparace, kdy byla analyzována současná trestněprocesní úprava s připravovaným novým trestním řádem a dále současná trestněprocesní úprava, připravovaný nový trestní řád se slovenskou trestněprocesní úpravou, vše ve vztahu ke stadiu prověřování a způsobům jeho ukončení.

Kritice byl podroben způsob ukončování šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ a zároveň i nový trestní řád, který vlastně dá se říci ve vztahu k tomuto ustanovení zatím dobrou myšlenku nedokázal přetavit zcela, zde narážím na jasné vymezení šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ jako postup před zahájením přípravného řízení, mimo trestní řízení a na straně druhé opomenutí kodifikace způsobu ukončení tohoto šetření/prošetřování a ponechání určité „zbytečné“ nejistoty. Řešení jsem se snažil nalézt v jiných právních předpisech a zcela jednoznačně lze říci, že analýzou § 43 SpŘ a § 197 odst. 1 písm. d) trestného poriadku, jsem dospěl k závěru, že jednak způsob ukončení tohoto šetření/prošetřování absentuje a jednak, že by taková legislativní změna šla a měla být provedena. V kapitole 6. jsem se zabýval úvahami nad rekodifikací TrŘ *de lege ferenda* a výsledkem byla formulace ukončení šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ následovně:

Je-li šetřením a opatřením k odhalení skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, zjištěno, že se v dané věci nejedná o správní delikt a neuplatní-li se postup podle § 158 odst. 3 TrŘ, policejní orgán takové šetření/prošetřování odloží (příp. založí) záznamem (úředním záznamem či opatřením) s návrhem na založení.

Analýzou samotných způsobů ukončení stadia prověřování jsem dospěl k závěru, že tyto způsoby jsou dostatečné. Na druhou stranu musím poznamenat, že pokud novelizace TrŘ za poslední dekády a i nový trestní řád měli/budou mít za cíl zjednodušit trestní proces, aby byl méně formální, měly by být posíleny pravomoci policejních orgánů vyřizovat trestní věci již ve stadiu prověřování. Absolutně v rozporu se zrychlením trestního řízení jsou podle mého názoru způsoby ukončení stadia prověřování podle nového trestního řádu (až na některé výjimky), neboť nový

trestní řád oproti současnému TrŘ „zahlcuje“ státního zástupce v rozhodování o věcech, o kterých by mohl rozhodnout policejní orgán pod dozorem státního zástupce, který jako *dominus litis* v přípravném řízení vystupuje.

V úvodu této diplomové práce byly stanoveny hypotézy:

1. Je šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ skutečně vně trestní řízení a je jeho vztah k prověřování podle § 158 odst. 3 TrŘ subsidiární? Nejedná se spíše o zásadu či obecný pokyn TrŘ vůči OČTR?

Předně dodat, že tato hypotéza byla stanovena vzhledem k historickým rozdílům názorů na pojmání tohoto šetření/prošetřování. Dále pak vzhledem k jeho zakotvení v TrŘ pod přípravné řízení (§ 157 a násl. TrŘ), potažmo pod postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 a násl. TrŘ) a v neposlední řadě k výkladu trestního řízení podle § 12 odst. 10 TrŘ.

Analýzou institutu šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ jsem dospěl ve shodě s doktrínou i judikaturou k názoru, že toto šetření/prošetřování stojí mimo trestní řízení a policejní orgány při něm využívají postupy zakotvené v jiných právních předpisech, než je TrŘ. Bohužel musím poukázat na místo, kde je v TrŘ nešťastně zakotveno. Druhým dechem nutno dodat a kvitovat reakci nového trestního řádu, který tento institut jednoznačně řadí mimo trestní řízení a nazývá jej jako postup před zahájením přípravného řízení. Zde jen dodám, že mi zde chybí ony způsoby ukončení tohoto šetření/prošetřování.

Nelze říci, že by šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ bylo jaksi subsidiární k § 158 odst. 3 TrŘ. Toto šetření/prošetřování není náhradou zahájení úkonů trestního řízení. Šetření/prošetřování má za cíl učinit veškerá potřebná šetření a opatření k odhalení trestného činu, jinými slovy lze-li ze známých skutkových okolností alespoň v hrubých rysech subsumovat tyto pod některou skutkovou podstatu trestného činu, je povinností policejního orgánu nebo státního zástupce na základě zásady oficiality zahájit úkony trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ a nedává možnost výběru, který postup by v rámci určité subsidiarity použil (rozuměj § 158 odst. 1 TrŘ nebo § 158 odst. 3 TrŘ).

Nejedná se taktéž ani o zásadu, jedná se o postup, který je na základě zásady oficiality policejnímu orgánu přikázán, aby bylo provedeno potřebné šetření a opatření k odhalení trestného činu.

Spíše, než obecný pokyn ze strany TrŘ vůči OČTR se jedná o postup policejního orgánu směřující k odhalení trestného činu.

2. Jsou důvody ukončení stadia prověřování podle § 159a odst. 1 TrŘ taxativní nebo demonstrativní? Je třeba jejich rekonstrukce?

Tato hypotéza byla zvolena z důvodu možného výkladu § 159a odst. 1 TrŘ, ve znění: „...Takovým vyřízením může být **zejména**...“ Slovem zejména zákonodárce zpravidla uvozuje demonstrativní výčet možných postupů.¹¹⁸ Osobně se domnívám, že slovem zejména zde není myšlena demonstrativnost, ale praxí a doktrinálním výkladem došlo k převzetí určité taxativnosti tohoto ustanovení. Možno poukázat na dřívější praxi, kdy slovo zejména bylo chybně využíváno v případě šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ za účelem odložení věci opatřením jako jiný způsob vyřízení věci podle § 159a odst. 1 TrŘ. Již shora jsme již uvedly, že takový postup není zákonem aprobovaný, neboť i výkladem TrŘ docházíme k závěru, že postup podle § 159a TrŘ, lze použít pouze v případech, kdy byly zahájeny úkony trestního řízení a konáno prověřování ve věci podle § 158 odst. 3 TrŘ.

Rekonstrukce současného TrŘ je žádoucí v duchu nastínění v předchozích kapitolách, zejm. bych osobně rozšířil pravomoci policejního orgánu samostatně rozhodnout způsobech rozhodnutí podle § 159a TrŘ za ponechání dozorových oprávnění státního zástupce. Rekonstrukci správným směrem k šetření/prošetřování podle § 158 odst. 1 TrŘ vidím v nového trestního řádu jako pozitivní, nicméně i připravovaný nový trestní řád nejen, že pravomoci policejního orgánu ve způsobech rozhodnutí podle § 159a TrŘ nerozšířil, ale naopak je zužuje, což vidím, při vystupování státního zástupce v přípravném řízení jako *dominus litis* jako zpátečnické.

¹¹⁸ Srov. např. § 7a odst. 2 TrŘ v případě vyžadování prohlášení o majetku demonstrativně uvádí subjekty, na které se mohou OČTR obracet. Zajištění nároku poškozeného podle § 47 TrŘ uvádí, že tohoto institutu lze využít, zejména hrozí-li nebezpečí z prodlení. Tímto zákonodárce opět ponechává možnost, nastane-li obdobně srovnatelná situace, přistoupit k aplikaci tohoto postupu. Po zahájení trestního řízení podle § 158 odst. 3 TrŘ může policejní orgán k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin „...kromě úkonů uvedených v této hlavě, zejména...“ tím opětovně dochází demonstrativnímu výčtu oprávnění.

Použitá literatura a zdroje

Monografie

- [1] Císařová, D., J. Fenyk, T. Gřivna a kol. Trestní právo procesní. 5. vydání. Praha: Aspi, 2008, 824 s. ISBN 978-80-7357-348-5.
- [2] Císařová, D. a kol. Trestní právo procesní. Dotisk. Praha : Linde, 2001. 494 s. brož. ISBN:80-7201-268-1.
- [3] Gřivna, T. Trestní právo hmotné. Judikatura k obecné části. Praha: ASPI, a.s., 2007, s. 244. ISBN 978-80-7357-260-0.
- [4] Hendrych, Dušan a kol. Právní slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-059-1.
- [5] Hendrych, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 9. vydání. Praha : C.H.Beck, 2016, 599 s. ISBN 978-80-7400-624-1.
- [6] Chmelík, Jan et al. Trestní řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014, 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6.
- [7] Chmelík, J. a kol.: Rukověť kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk s.r.o., 2005, 532 s. ISBN 80-86898-36-9.
- [8] Chmelík, Jan. Rukověť trestního práva hmotného a procesního: učební pomůcka ke studiu trestního práva. 2. vyd. Praha: Linde, 2009. 279 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 978-80-7201-778-2.
- [9] Chmelík, Jan a Bruna, Eduard. Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty. První vydání. Praha: Vysoká škola finanční a správní, a.s., 2018. 225 stran. Eupress. ISBN 978-80-7408-175-0.
- [10] Jelínek a kol. Trestní právo procesní. 2. vydání. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, 571 s. ISBN 80-86432-20-3.
- [11] Jelínek, J. a kolektiv: Trestní právo procesní. 6. vydání. Praha: Leges, 2021, 942 s. ISBN 978-80-7502-550-0.
- [12] Kalvodová, Věra; Hrušáková, Milana a kol. Dokazování v trestním řízení – právní, kriminologické a kriminalistické aspekty. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2015. 503 s. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity, řada teoretická, Edice Scientia ; sv. č. 539. ISBN 978-80-210-8072-0.

- [13] Musil, J., Kratochvíl, V., Šámal, P. a kol. Kurs trestního práva. Trestní právo procesní. 2. přepracované vydání. Praha : C.H.Beck, 2003, 1124 s. ISBN 80-7179-678-6.
- [14] Novotný, F., Růžička, M. a kol.: Trestní kodexy (trestní zákon, trestní řád) a související předpisy (komentář). 2. doplněné vydání. Praha: Eurounion, 2002, 1640 s. ISBN 80-7317-009-4.
- [15] Novotný, František a kolektiv, Trestní právo hmotné. 2 vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 379 s. ISBN 978-80-7380-083-3.
- [16] Novotný, František a kolektiv, Trestní zákoník 2010. Praha: EUROUNION Praha, s.r.o., 2010, 838 s. ISBN 978-80-7317-084-4.
- [17] Novotný, F. a kol. Praktikum Trestní právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2006, 294 s. ISBN 80-86898-74-1.
- [18] Novotný, O., Vanduchová, M. a kol. Trestní právo hmotné – I. Obecná část. Praha: ASPI, a.s., 2007, 556 s. ISBN 978-80-7357-261-7.
- [19] Solnař, V., Fenyk, J., Císařová, D., Vanduchová, M., Systém českého trestního práva, Praha: Nakladatelství Novatrix, s.r.o., 2009, ISBN 978-80-254-4033-9.
- [20] Straus, Jiří; Němec, Miroslav et al. Teorie a metodologie kriminalistiky. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. 503 s. ISBN 978-80-7380-214-1.
- [21] Šámal, P. a kol.: Přípravné řízení trestní. Praha. C.H.Beck, 1997, 991 s. ISBN 80-7179-087-7.
- [22] Šámal, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, 4720 s. ISBN 978-80-7400-465-0.
- [23] Šámal, P. a kol. Trestní zákoník, 2. vydání, Praha: C.H.Beck, 2012, 3614 s. ISBN 978-80-7400-428-5.
- [24] Šámal, P., Válková, H., Sotolář, A., Hrušáková, M., Šámalová: Zákon o soudnictví ve věcech mládeže, 3. vydání. Praha: 2011, 988 s. ISBN 978-80-7400-350-9.
- [25] Ščerba, F. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022.

Odborné články

[26] Česká advokátní komora: Pokus o nový trestní řád je návratem do padesátých let. In: Česká justice. Dostupné dne 16.12.2022 na <https://www.ceska-justice.cz/2018/01/ceska-advokatni-komora-pokus-o-novy-trestni-rad-je-navratem-do-padesatych-let/>.

[27] Herczeg, Jiří. Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení. Trestněprávní revue, 2009, č. 3, s. 65-70. Dostupné také dne 27.9.2022 na: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=nrptembqhfpxi4s7gnpxgxzwgu&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search#>.

[28] Chmelík, J. *Operativně pátrací činnost v trestním řízení*. IN: FORENZNÍ VĚDY, PRÁVO, KRIMINALISTIKA, 2/2021, 6. ročník. ISSN 2533-4395. Dostupné také dne 12.8.2022 na: <https://www.vsfs.cz/periodika/forezní-vedy-2021-2.pdf>.

[29] Východiska a principy nového trestního řádu. 2015/01. Dostupné dne 16.12.2022 na: <https://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2015/01/Trestn%C3%AD-%C5%99%C3%A1d-v%C3%BDchodiska-a-principy.pdf>.

Soudní rozhodnutí a stanoviska

[30] Rozhodnutí ESLP ze dne 30. 6. 2008, ve věci *Gäfgen v. Německo*. Dostupné dne 27.9.2022 na: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/E071CAC62A17680DC1258854003CF00A?openDocument&Highlight=0. Originální znění dostupné dne 27.9.2022 na: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-99015%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-99015%22]}).

[31] Rozhodnutí ESLP ze dne 11. 7. 2006, ve věci *Jalloh v. Německu*. Dostupné dne 27.9.2022 na: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/A041D37EFFAA3B43C125830F0040DC1D?openDocument&Highlight=0. Originální znění dostupné dne 27.9.2022 na: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-76307%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-76307%22]}).

- [32] Rozhodnutí ESLP ze dne 15. 12. 2011, ve věci *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království*, č. 26766/05 a 22228/06. Dostupné dne 16.12.2022 na: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/6130F6FB2203D1B9C1258886002A8E5E?openDocument&Highlight=0,AL-KHAWAJA%20A%20TAHERY%20PROTI%20SPOJEN%C9MU%20KR%C1LOVSTV%CD. Originální znění dostupné dne 16.12.2022 na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-108072%22%5D%7D>.
- [33] Rozhodnutí ESLP ze dne 22. 11. 2012, ve věci *Tseber proti České republice*, č. 46203/08. Dostupné dne 16.12.2022 na: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/F2B18782ACE6B5D7C1257D1E00447142?openDocument&Highlight=0,AL-KHAWAJA%20A%20TAHERY%20PROTI%20SPOJEN%C9MU%20KR%C1LOVSTV%CD. Originální znění dostupné dne 16.12.2022 na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-114661%22%5D%7D>.
- [34] Rozhodnutí ESLP ze dne 15. 12. 2015 ve věci *Schatschaschwili proti Německu*, č. 9154/10. Dostupné dne 16.12.2022 na: http://eslp.justice.cz/justice/judikatura_eslp.nsf/WebSearch/F176948D580FBB4AC1257F79003B7AB9?openDocument&Highlight=0,AL-KHAWAJA%20A%20TAHERY%20PROTI%20SPOJEN%C9MU%20KR%C1LOVSTV%CD. Originální znění dostupné dne 16.12.2022 na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%5B%22001-142423%22%5D%7D>.
- [35] Rozhodnutí ESLP ze dne 10. 4. 2012 ve věci *Ellis, Simms, Martin proti Spojenému království*, č. 46099/06 a 46699/06. Originální znění dostupné dne 16.12.2022 na: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%22marcus%20ellis%22%2C%22simm%22%2C%22martin%22%2C%22appnoyear%20Ascending%2C%22appnocode%20Ascending%22%2C%22documentcollectionid%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22DECISIONS%22%22%2C%22itemid%22%3A%5B%22001-110787%22%5D%7D>.
- [36] Nález Ústavního soudu ze dne 11.6.2002, sp. zn. II. ÚS 291/2000, www.nalus.cz. Dostupné dne 27.9.2022 na: <https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=2-291-2000>.

- [37] Usnesení Ústavního soudu ze dne 4. 10. 2005, sp. zn. II. ÚS 369/05, www.nalus.cz. Dostupné dne 10.2.2023 na: <https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=2-369-05>.
- [38] Nález Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01. Dostupné dne 21.9.2022 na: <https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=P1-36-01>.
- [39] Nález Ústavního soudu ze dne 23.10.2014, sp. zn. I. ÚS 1677/13, www.nalus.cz. Dostupné dne 27.9.2022 na: https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=1-1677-13_1.
- [40] Usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. II. ÚS 1347/18, www.nalus.cz. Dostupné dne 10.2.2023 na: https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=2-1347-18_1.
- [41] Nález Ústavního soudu ze dne 29.9.2020, sp. zn. III. ÚS 3939/19, www.nalus.cz. Dostupné dne 9.8.2022 na: https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=3-3939-19_1.
- [42] Usnesení Ústavního soudu ze dne 22.3.2022, sp. zn. III. ÚS 634/22, uveřejněné na www.nalus.cz. Dostupné dne 9.8.2022 na: https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=3-634-22_1.
- [43] Usnesení Ústavního soudu ze dne 12.5.2022, sp. zn. III. ÚS 1205/22, uveřejněné na www.nalus.cz. Dostupné dne 9.8.2022 na: https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=3-1205-22_1.
- [44] Usnesení Ústavního soudu ze dne 24.5.2022, sp. zn. III. ÚS 1105/22, uveřejněné na www.nalus.cz. Dostupné dne 9.8.2022 na: https://nalus.usoud.cz:443/Search/GetText.aspx?sz=3-1105-22_1.
- [45] Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2019, sp. zn. 8 Tz 46/2018, uveřejněné pod číslem 52/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, část trestní, www.nsoud.cz. Dostupné dne 10.2.2023 na: https://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebPrint/296DB06D5218791BC125844D00187E6F?openDocument.
- [46] Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2021, sp. zn. 8 Tdo 1183/2021, www.nsoud.cz. Dostupné dne 10.2.2023 na:

https://nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B7C8624ECC723CDEC12588220015FE7C?openDocument&Highlight=0,null.

[47] Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2014, Tpjn 303/2014, uveřejněné pod číslem 52/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, popř. dále jen R 52/2014, www.nsoud.cz. Dostupné dne 29.8.2022 na: https://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/CE6A1D0DCFD DA694C1257D88002FE9F8?openDocument&Highlight=0,null.

Právní předpisy, důvodové zprávy, právní předpisy jiných států

[48] Mezinárodní pakt o občanských a politických právech. Vyhlášen ve Sbírce zákonů pod částkou č. 23/1976 Sb., vydanou dne: 13.10.1976 jako Vyhláška č. 120/1976 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

[49] Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

[50] ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

[51] Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky, v platném znění

[52] zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), v platném znění

[53] zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

[54] zák. č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném znění

[55] zák. č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, v platném znění

[56] zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, v platném znění

[57] zák. č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, v platném znění

[58] zák. č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, v platném znění

- [59] zák. č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, v platném znění
- [60] zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění
- [61] zák. č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), v platném znění
- [62] zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), v platném znění
- [63] zák. č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, v platném znění
- [64] zák. č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád), v platném znění
- [65] zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), v platném znění
- [66] zák. č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, v platném znění
- [67] zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění
- [68] zák. č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů a o změně souvisejících zákonů, v platném znění
- [69] zák. č. 372/2011 Sb., o zdravotnických službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), v platném znění
- [70] zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, v platném znění
- [71] zák. č. 17/2012 Sb., o Celní správě České republiky, v platném znění
- [72] zák. č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů), v platném znění
- [73] zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění
- [74] zák. č. 300/2013 Sb., o Vojenské policii a o změně některých zákonů (zákon o Vojenské policii), v platném znění
- [75] zák. č. 234/2014 Sb., o státní službě, v platném znění

[76] zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, v platném znění

[77] zák. č. 251/2016 Sb, o některých přestupcích, v platném znění

[78] zák. č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, v platném znění

[79] Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb., o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Uveřejněné ve Sbírce zákonů pod částkou č. 23/1976 Sb., vydanou dne: 13.10.1976. Dostupné dne 15.2.2023 na: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=120/1976&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

[80] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli. Uveřejněné ve Sbírce zákonů pod částkou č. 8/1994 Sb., vydanou dne: 9.2.1994. Dostupné dne 6.2.2023 na: <https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=39347>.

[81] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Uveřejněné ve Sbírce zákonů pod částkou č. 110/1999 Sb., vydanou dne: 30.12.1999. Dostupné dne 15.2.2023 na: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=345/1999&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

[82] Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby. Uveřejněné ve Sbírce zákonů pod částkou č. 36/1994 Sb., vydanou dne: 3.6.1994. Dostupné dne 15.2.2023 na: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=109/1994&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

[83] Závazný pokyn policejního prezidenta č. 170 ze dne 2. listopadu 2015, spisový řád.

[84] Závazný pokyn policejního prezidenta č. 103 ze dne 28. května 2013, o plnění některých úkolů policejních orgánů Policie České republiky v trestním řízení.

[85] Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, č. 265/2001 Dz.

[86] zák. č. 301/2005 Z.z., trestný poriadok, v platném znění

[87] Aktuální verze návrhu nového trestního řádu (stav k 14.10.2022) Dostupné na: <https://justice.cz/web/msp/rekodifikace-trestniho-prava-procesniho>.

Resumé

The diploma thesis focuses on the forms of concluding the verification stage of criminal proceedings. First of all, it describes the purpose of criminal proceedings and their organisation into individual stages. Each stage is discussed in terms of its purpose, function and significance for criminal proceedings. The section focusing on verification additionally provides a detailed definition of the basic principles applied during criminal proceedings, including the consequences in the context of constitutional law, and defines the entities involved in the verification stage. The course of the stage is also described, which consists mainly of the initiation of pre-trial proceedings, performance of individual acts, and evidence-taking in the verification stage, and a comparison with the upcoming amendment to the Criminal Code is made. The focal point of the diploma thesis is chapter four. It analyses individual forms of concluding the verification stage, such as the institutes of temporary deferral of criminal prosecution, discontinuation of juvenile criminal prosecution, commencement of prosecution, termination of summary pre-trial proceedings, including the possibility of conditionally postponing the submission of a punishment proposal, and, last but not least, discontinuation of investigation as a measure preceding the commencement of pre-trial proceedings. All the forms of concluding pre-trial proceedings are reviewed and compared to the forms of concluding the verification stage from the perspective of the upcoming amendment to the Criminal Code. The forms of concluding the verification stage under the Criminal Code are also debated in comparison to Slovak law. Following analysis, the recodification of the current Criminal Code as well as revisions of the upcoming amendment to the Criminal Code are discussed. The conclusion evaluates the hypotheses put forward in the introduction to the diploma thesis, which, on the whole, promoted a debate about whether the current legal regulations governing the forms of concluding the verification stage are sufficient or whether they should be recodified to a certain extent.